Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

169 Batavia

DEEL 3/PART 3

169 R. D., 1746 :
Plan / du / Risban / de / Batavia.
Plan / van het / Waterfort / van / Batavia.
Plan / of the / Water Fort / of / Batavia.

170 Des Ferrieres Laujorrois, 1750 :
Plan du Risban / de la Mer, Pris au Réz-de- / Chaussée. 1750. [...].
Plan van het Waterfort / aan de Zeezijde, Genomen op de Begane / Grond. 1750. [...].
Plan of the Water Fort / at the Seaside, Taken at Ground / Level. 1750. [...].

170 Anoniem, 1754 :
[Plattegrond van het Waterkasteel te Batavia].
[Plan of the Water Castle at Batavia].

171 Claudius Anthony von Luepken, ca. 1762 :
Nom: 1 / Plan / van Batavia's Water Casteel / geleegen aen de Mond van de / Groote Revier.
Number 1 / Plan / of Batavia's Water Castle / situated at the Mouth of the / Great River.

171 Laurent Lusson, 1778 :
Ontwerp / van een Nieuw / Water-Kasteel.
Project / for a New / Water Castle.

172 Johannes Rach, 1764 :
Gezigt van het water kasteel gelegen aan de mond der Rivier, mitsgaders de Bataviase Rhede.
View of the water castle situated at the mouth of the River, with the Batavia Roads.

172 Johannes Rach, 1772-1775 :
Het Gezigt van de Reede van Batavia af te zien van het / Waater Casteel van binne Ziende in't verschiet Onrust ende Cuijper.
View of the Roads of Batavia as seen from within the / Water Castle Seeing Onrust and Cuijper in the distance.

173 Johannes Rach, 1772-1775 :
Het Gezigt van het Xcerseren van de Artilleristen / 5 Paalen van Batavia op Selingerland gecomandert van de / Her Maijoor Gideon Dulez.
Prospect of the Artillery Drill / 5 Palen from Batavia at Slingerland under the command of the / Honourable Major Gideon Dulez.

173 Johannes Rach, 1765 :
Prospect van de Exercitie van s E.e Comp.s / Artillerie Corps in de Maand Iuny / A.o 1765. Onder Commando van den E.e Manh.e H.r Maioor C.s A.i v. Luepken, [...].
Prospect of the Exercise by the Hon. Company's / Artillery Corps in the Month of June / A.o 1765. Under the Command of the Noble and Manly Major C.s A.i v. Luepken, [...].

174 Anoniem / Anonymous, 1650-1700 :
[Kaart van de rede van Batavia].
[Chart of the Batavia roads].

174 Anoniem, tweede helft achttiende eeuw/second half of eighteenth century :
[Kaart van de rede en de Baai van Batavia].
[Chart of the roads and the Bay of Batavia].

175 Mattheus Sager, 1752 :
Batavia.

175 Anoniem / Anonymous, na/after 1780 :
Plan tot de defensie van / Batavia.
Plan for the defense of Batavia.

176 Gerrit de Haan, 1760 :
D' Rheede van Batavia.
The Batavia Roads.

176-180 Carl Friedrich Reimer, Heijmerd van Breda, 1788 :
N:o II. / Kaart / van de Stranden en gesamentlyke Situatie, der beoosten en bewesten 't Kasteel Batavia / geleegene Landen en Tuynen, van de Mond der Riviere Ankee af tot voorby den Mond der Rivier / van Antsjol en Slingerland [...].
N:o II. / Chart / of the Coast and the complete Situation of the Lands and Estates situated to the west and east of Batavia Castle / from the Mouth of the Angkee River to beyond the Mouth of the River of Antjol and Slingerland [...].

181 Jan Theunis Busscher, 1808-1810 :
Nieuw Kaart / van de Rheede Batavia / strekkende van de Hoek Ontong Java / tot de Hoek van Krawang.
New Chart / of the Batavia Roads / from the Hook of Oentoengdjawa / to the Hook of Krawang.

182 Anoniem / Anonymous, eind zeventiende of begin achttiende eeuw/end of seventeenth or early eighteenth century :
[Kaart van de Eilanden Onrust, Kuiper en Purmerend, met de daaromliggende riffen, benevens de mond van de Rivier van Tangerang].
[Chart of the Islands of Onrust, Kuiper and Purmerend, with their surrounding reefs and the Mouth of the Tangerang River].

182 Johannes Listingh, 1654 :
Onrust.

183 Johannes Listingh, 1656 :
Onrust.

183 Johannes Listingh, 1656 :
Onrust.

184 Johannes Vingboons, 1665-1670 :
[Aanzicht van het eiland Onrust].
[View of the island of Onrust].

184 Naar / After Wouter Schouten, ca./c. 1675 :
Timmerwerf. / op de Onrust voor de Reede. / van Batavia.
Shipyard. / on Onrust in the Roads. / of Batavia.

185 Ludolf Bakhuyzen, toegeschreven/attributed, 1699 :
[Aanzicht van het eiland Onrust].
[View of the island of Onrust].

185 Anoniem / Anonymous, 1695-1700 :
[Kaart van het eiland Onrust].
[Plan of the island of Onrust].

186 J.F.W., 1732 :
T' Eijland Onrust.
The Island of Onrust.

186 Johannes Rach, 1779 :
Het Gezigt van 't Eijland Onrust af te zien van 't Eijland de / Cuijper 3 Mijlen van Batavia.
View of the Island of Onrust as seen from the Island of / Kuiper 3 Miles from Batavia.

187 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1788 :
Afteekening van het / nieuwe steene siekehuys / op't yland Onrust.
Representation of the / new brick hospital / on the island of Onrust.

187 Dominicus Michel Barbier, 1803 :
A 48. / Platte grondteekening / van het / Eiland Onrust.
A 48. / Plan / of the / Island of Onrust.

188 Johannes Rach, 1779 :
Het Gezigt van t Eijland de Cuijper afte Zien van 't / Eijland Onrust. 3: Mijlen van Batavia.
View of the Island of Kuiper as seen from the / Island of Onrust. 3: Miles from Batavia.

188 Johannes Rach, 1769 :
Schets der legging van't Schip Vreedenlust op de Helling aan 't Eijlandt de Kuijper / waar op dien Bodem van de bekomen Schades aan de Kiel is hersteldt in 't begin van den / Iare 1769 Lijns waaraan 't Schip Vreedenlust door Spillen geplaatst in 't Schip de Liefde.
Sketch of the Ship Vreedenlust on the Slipway at the Island of Kuiper / where the Damage sustained at her Keel was repaired in the beginning of the / Year 1769 Cables fastened to the Ship Vreedenlust by Capstans placed in the Ship de Liefde.

189 Sven Johan Wimmercrantz, 1778 :
[Kaart met meetbrief van het eiland Engels Onrust of Poelo Kellor].
[Chart and certificate of registry of the island of Engels Onrust or Poelo Kelor].

189 Ewout Verhagen, 1689 :
[Kaart van de eilanden Edam, Alkmaar, Enkhuizen en Leiden, met bijbehorende schenkingsakten door de Raad van Indië].
[Chart of the islands of Edam, Alkmaar, Enkhuizen and Leiden, with attached deeds of gift by the Council of the Indies].

190 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1700 :
[Kaart van het eiland Edam nabij Batavia].
[Map of the island of Edam near Batavia].

191 Boudewijn Jansz Vonk, 1734 :
Het Plan van het Eyland Edam, / gelegen omtrent Vier uuren Noordwaarts van de Stad Batavia.
The Plan of the Island of Edam, / situated about Four hours to the North of the City of Batavia.

191 Johannes Rach, 1767 :
Het gezigt van 't Gouverneur Generaals Huijs Staande / op het Eijland Edam.
View of the Gouvernor General's House Situated / on the Island of Edam.

192 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1780 :
Grondteekening / van het / Eijland Edam / pars.
Grond plan of / a part of the / Island of Edam.

192 Johannes Rach, 1772-1775 :
Het Gezigt van de Reede van Batavia af te zien van de Hoek van / Slingerland van de Heer Iacob Loudisio zijn Land ziende in't ver / Schiet het Waater Casstel, en alle omleggende Eijlande.
View of the Batavia Roads when looking from the Hook of / Slingerland on Mr. Jacob Loudisio's Estate seeing in the Distance / the Water Castle, and all nearby Islands.

193 Johannes Rach, 1771 :
Gesigt van de Bataviasche Rheede, bij geleegenheijd van de voorstellinge / van de Heeren Raaden van Indien Hasselaer en Vos, als admiraals van de Retourvloot. Den 4:e November Anno 1771.
Prospect of the Batavia Roads, at the occasion of the presentation / of the Gentlemen Councillors of the Indies Hasselaer and Vos, as admirals of the Return Fleet. The 4th of November Anno 1771.

193 Hendrik Kobell jr., 1778 :
[Gezicht op de rede van Batavia].
[View of the Batavia roads].

194 Anoniem / Anonymous, 1689-1709 :
N. 27. / Caart van een Gedeelte van de Zuydwester / Voorstadt / gedestineerd tot de Campong der Chineesen.
N. 27. / Plan of a Part of the South-Western / Suburb / intended for the Chinese Quarter.

194 Anoniem / Anonymous, 1742 :
Het plan van de Zuijdwester Voor Stad.
Plan of the South-Western Suburb.

195 Anoniem / Anonymous, 1753 :
Hoornwerk voor de Diestpoort.
Hornwork opposite the Diestpoort.

195 Anoniem / Anonymous, 1775-1780 :
[Plattegrond van het Chinese kwartier langs de Suriegracht te Batavia].
[Plan of the Chinese quarter along the Suriegracht at Batavia] .

II Java en Madoera / Java and Madura

Atlas Maior
nationaal archief
Universiteit Utrecht
KNAG

196 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1709 :
[De Bataviasche Rivier met de daarop te stellen molens].
[The Batavia River with the projected mills].

196 Anoniem Anonymous, 1754 :
[Plan van de compagniesmolens aan de Molenvliet].
[Plan of the Company's mills on Molenvliet].

197 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1729 :
Project tot een Nieuwe Water Goodt met het Nodige Moolewerk Tot de Sijde haspelerije.
Project for a New Water Conduit with the Necessary Mills For the Silk factory.

197 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1729 :
Project van een nieuwe loots tot de Zeijde Haspelerij.
Project for a new shed at the Silk Factory.

197 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1729 :
Profil van het Moolenwerk tot de Sijde haspelerij.
Profile of the Mill at the Silk Factory.

198 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1735 :
Plattegrond en opstal van 's Comp.s Zijde rhederije op Batavia genaamt Ken den Tijd [...].
Plan and elevation of the Company's Silk factory at Batavia named Ken den Tijd [...].

198 Anoniem / Anonymous, 1732 :
Project van een Nieuw te Maake Zijde Spinderij.
Project for a New Silk Factory.

198 Anoniem / Anonymous, 1738 :
Project van Een Nieuwe Koornmolen / In Stede der zeijde rhederije Kendentijt genaemt.
Project for a New Flour-Mill / In Stead of the silk factory known as Ken den Tijd.

199 P.S. Midderhof, 1792 :
[Kaartje met meetbrief van de compagnies zaagmolen beoosten de Molenvliet].
[Plan of the Company's sawmill to the east of Molenvliet, with a certificate of registry].

199 Claudius Anthony von Luepken, 1762-1764 :
Nom: 3 / Plan / van de Waterpass geleegen / even boven de Zuyder Voorstad / van Batavia.
Number 3 / Plan / of the Waterpas situated / just above the Southern Suburb / of Batavia.

200 Johannes Rach, 1772-1775 :
Het Gezigt van de Post de Waaterplaats met desselfs gezigt van de / Kruijmoolens van de Rijwegt af te zien eve Buijten Batavia.
View of Waterplaats Fort with its view of the / Gunpowder Mills as seen from the Road just Outside Batavia.

200 Anoniem / Anonymous, 1689-1709 :
N. 18. / Zeeker Stuk Comp:s Land geleegen een wynig bewesten deese Stadt / ande Noord Zyde vande Amanus Gragt, thans beb:t met / een woonhuys van steen envoorts van hout met eene groote / Planke School.
N. 18. / A Certain Plot of Company Land situated a little to the west of this City / on the North Side of the Amanusgracht, now built on with / a house made of brick and also of wood and with a large / School built of Planks.

201 Anoniem / Anonymous, 1740 :
[Plattegrond en opstal van de school buiten de Utrechtse Poort].
[Plan and elevation of the school outside the Utrechtse Poort].

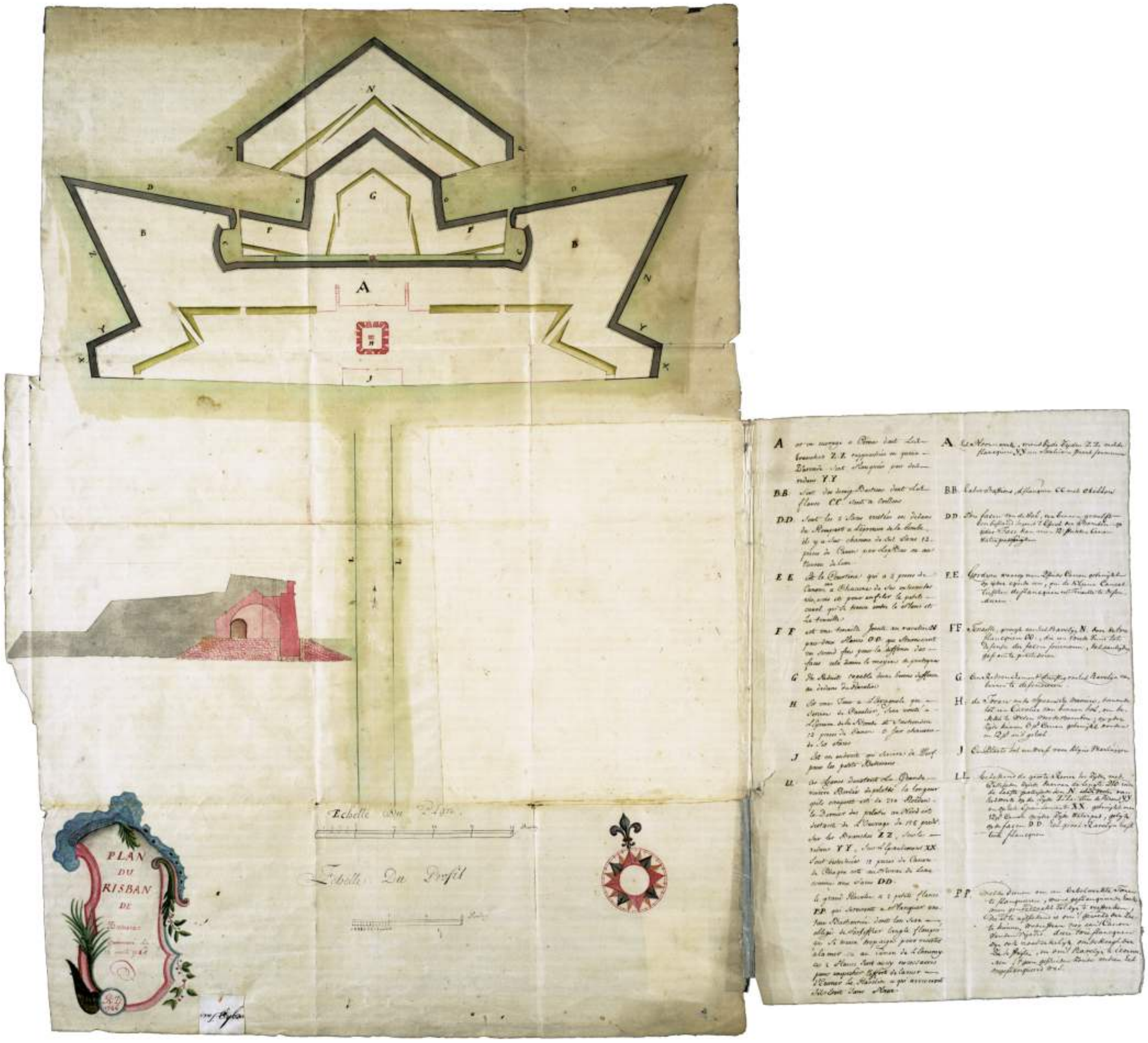

Nationaal Archief, 4.VEL 386.

Commencé le 13. Avril 1745. R: D:, 1746 :

Plan / du / Risban / de / Batavia.

Plan / van het / Waterfort / van / Batavia.

Plan / of the / Water Fort / of / Batavia.

Schaalstok van 25 Roeden = [ca. 1 : 650] [profiel]
3 Roeden = [ca. 1: 145].
Scale-bar of *25 Roeden* = [approximately 1 : 650] [profile]
3 Roeden = [approximately 1 : 145].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 75,5 x 82,5 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 75.5 x 82.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: Plan van het nieuw pas op de bank van de Grote Rivier te Batavia.

Verklaringen: [rechtsonder] een legenda in het Frans (geen transcriptie) en het Nederlands bij de letters A t/m Z :
Explanations: [lower right] a key in French (not transcribed) and in Dutch to the letters A to Z :

A. Het Hoornwerk, wiens bijde Zijden ZZ met de flancquen YY een swaluwen staart formeeren.
B.B. Halve bastions, d' flancquen CC met Orillons.
D.D. Twee facen van de Wal, van binnen gewelft en bestand tegen 't Effect der Bomben; op ijder face kan men 12: stukken Canon Waterpas gebruijken.
E.E. Gordijne waarop men 2 stuks canon gebruijken kan op ijder eijnde een, om de Kleine Canaal tusschen de flancquen en Tenaille te defendeeren.
F.F. Tenaille, gevoegt aan het Ravelijn N. door de twee flancquen OO: , die een tweede Vuur tot Defensie der facen fourneeren, dat aanlijding gaf om te practtiseeren.
G. Een Retrenchement dienstig om het Ravelijn van binnen te defendeeren.
H. De Toorn van de Spaansche Manier, dienende tot een Canalier van binnen hol, om bedekt te wesen voor de Bomben ; op ijder Zijde kunnen 3 p:s Canon gebruijkt worden en 12 p:s om 't geheel.
J. Een Plaats tot een werf voor klijne vaartuijgen.
L.L. Betekend de groote revier ter Zijde, met Pallisaden zijnde daarvan de lengte 210: roeden, de laatste pallisade ten N: ist 25 voeten van het werk op de Zijde ZZ: item de Redout YY: en op het Epantement XX: gebruijkt men 12 p:s Canon op ijder Zijde Waterpas, gelijk op de facen D.D.
Het groot Ravelijn heeft twee flancquen.
P.P. Welke dienen om een Gebolwerkte Toren te flancqueeren, wiens geflancqueerde hoek men genoodzaakt zal zijn te versterken, die al te uijtstekend is om 't geweld der Zee te kunnen wederstaan nog aan't Canon van den Vijand: deeze twee flancquen zijn ook noodzakelijk om de kragt der Zee te stuijten, en om't Ravelijn te ecorneeren, 't geen geschieden zoude indien het ongeflancqueerd was.

Dit eerste uitgewerkte, groots opgezette ontwerp voor een 'risban' (waterpas, verdedigingswerk op zeeniveau) aan de Tjiliwoengmonding kwam in 1745-1746 tot stand onder het bewind van Gouverneur-generaal Van Imhoff. De kenmerken zijn die van de modernste Franse vestingbouw uit het midden van de achttiende eeuw. Voor de uiteindelijke vorm, zoals weergegeven op de volgende twee bladen, werd door de Hoge Regering in 1750 echter voor een traditioneler en goedkoper plan gekozen.

The first elaborated grand design for a *risban* (a fortification at sea level) at the mouth of the Ciliwung was drawn during the term of office of Governor-General Van Imhoff in 1745-1746. It is characteristic of the most modern French defence works in the middle of the eighteenth century. However, for its final form, which is reproduced on the following two sheets, the High Government chose a more traditional, less expensive plan in 1750.

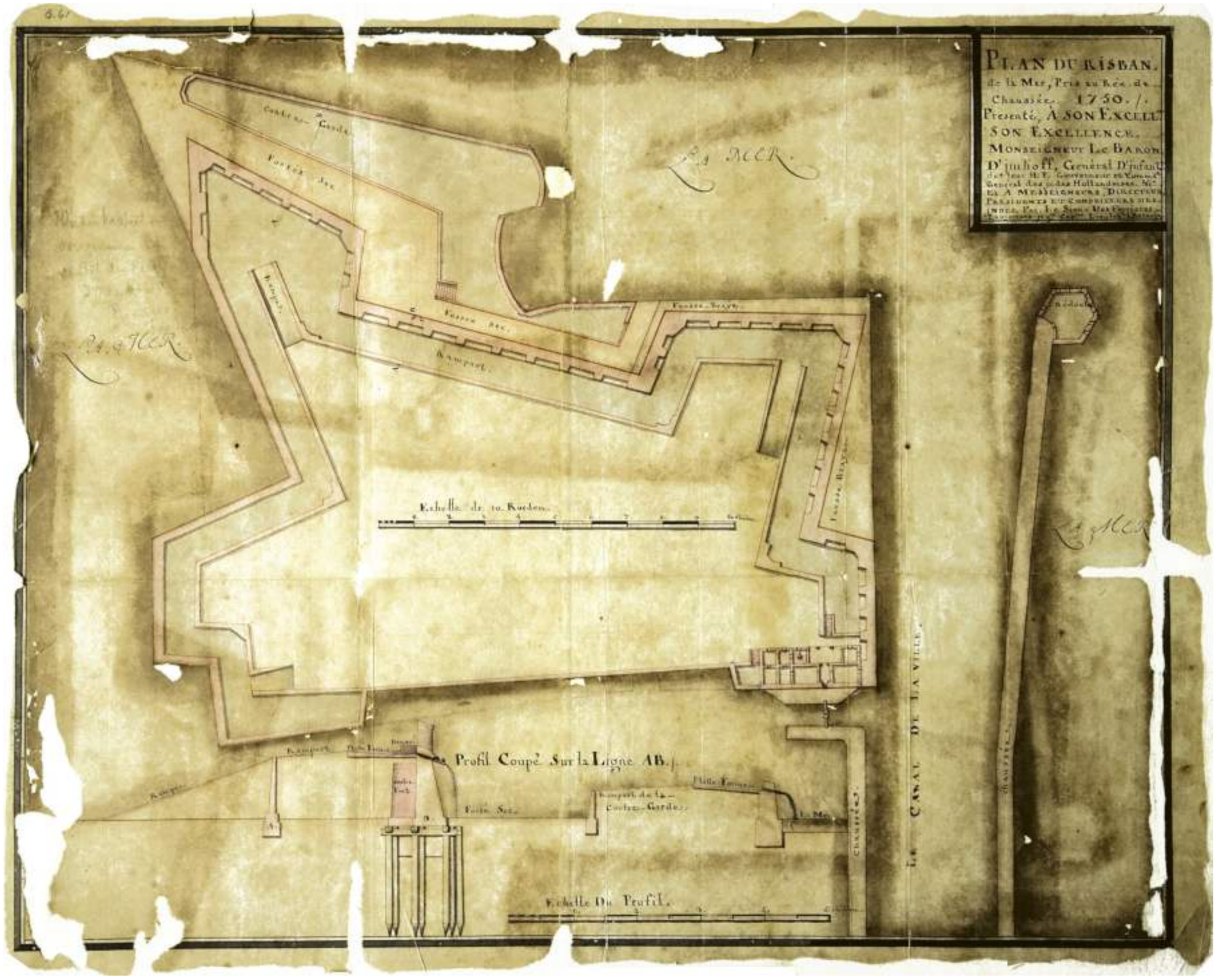

boven / above:

Arsip Nasional Republik Indonesia, G 61.

Par Le Sieur Des Ferrieres Laujorrois Ing:r Cap:ne Lieutenant à Batavia, 1750 :

Plan du Risban / de la Mer, Pris au Réz-de- / Chaussée. 1750. […].

Plan van het Waterfort / aan de Zeezijde, Genomen op de Begane / Grond. 1750. […].

Plan of the Water Fort / at the Seaside, Taken at Ground / Level. 1750. […].

Schaalstok van 10 Roeden = [ca. 1 : 190] [profiel]
5 Roeden = [ca. 1 : 105].
Scale-bar of *10 Roeden* = [approximately 1 : 190] [profile]
5 Roeden = [approximately 1 : 105].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 55 x 67 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 55 x 67 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsboven] vervolg van de titel :
Explanations: [upper right] continuation of the title :

Presenté, À Son Excellence [2x]. Monseigneur Le Baron D'Imhoff, Genéral D'Infant:ie de leur H: P. Gouverneur et Command:t Genéral des Indes Hollandoises. Etc. Et À Messeigneurs, Directeur, Presidents et Conseillers des Indes. Par. Le Sieur Des Ferrieres / Laujorrois Ing:r Cap:ne Lieutenant à Batavia.

[linksboven] een aantekening in potlood betreffende de herkomst :
[upper left] a note in pencil indicating the provenance :

Overgenomen uit de Bijl. der Resol. 3 Maart 1750. Maart 1905. F. de Haan.

Het ontwerp van 1750 zoals toegevoegd aan de resolutie der Hoge Regering van 3 maart van dat jaar werd de basis voor de uiteindelijke uitvoering van het Waterkasteel. Een vergelijking met het hierna gereproduceerde definitieve plan bij de resolutie van 29 januari 1754 laat zien dat de laatste wijzigingen voornamelijk de verplaatsing van de toegangspoort en een geknikt verloop van de zuidmuur betroffen.

The 1750 design, as was appended to the Resolution of the High Government of 3 March of that same year, was used as the foundation for the final construction of the Water Castle. A comparison with the definitive plan, appended to the Resolution of 29 January 1754 reproduced next, shows that the final alterations mainly concerned the positioning of the entrance gate and some adjustments to the course of the southern wall.

onder / below:

Arsip Nasional Republik Indonesia, D 62.

[Anoniem, 1754] :
[Anonymous, 1754] :

[Plattegrond van het Waterkasteel te Batavia].

[Plan of the Water Castle at Batavia].

Schaalstok van 12 Roeden Rijnlands = [ca. 1: 260].
Scale-bar of *12 Roeden Rijnlands* = [approximately 1 : 260].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 55 x 67 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 55 x 67 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsonder] een aantekening in potlood betreffende de herkomst :
Explanations: [lower right] a note in pencil indicating the provenance :

Overgenomen uit de Bijl. der Resol. 29 Jan. 1754. Maart 1905. F. de Haan.

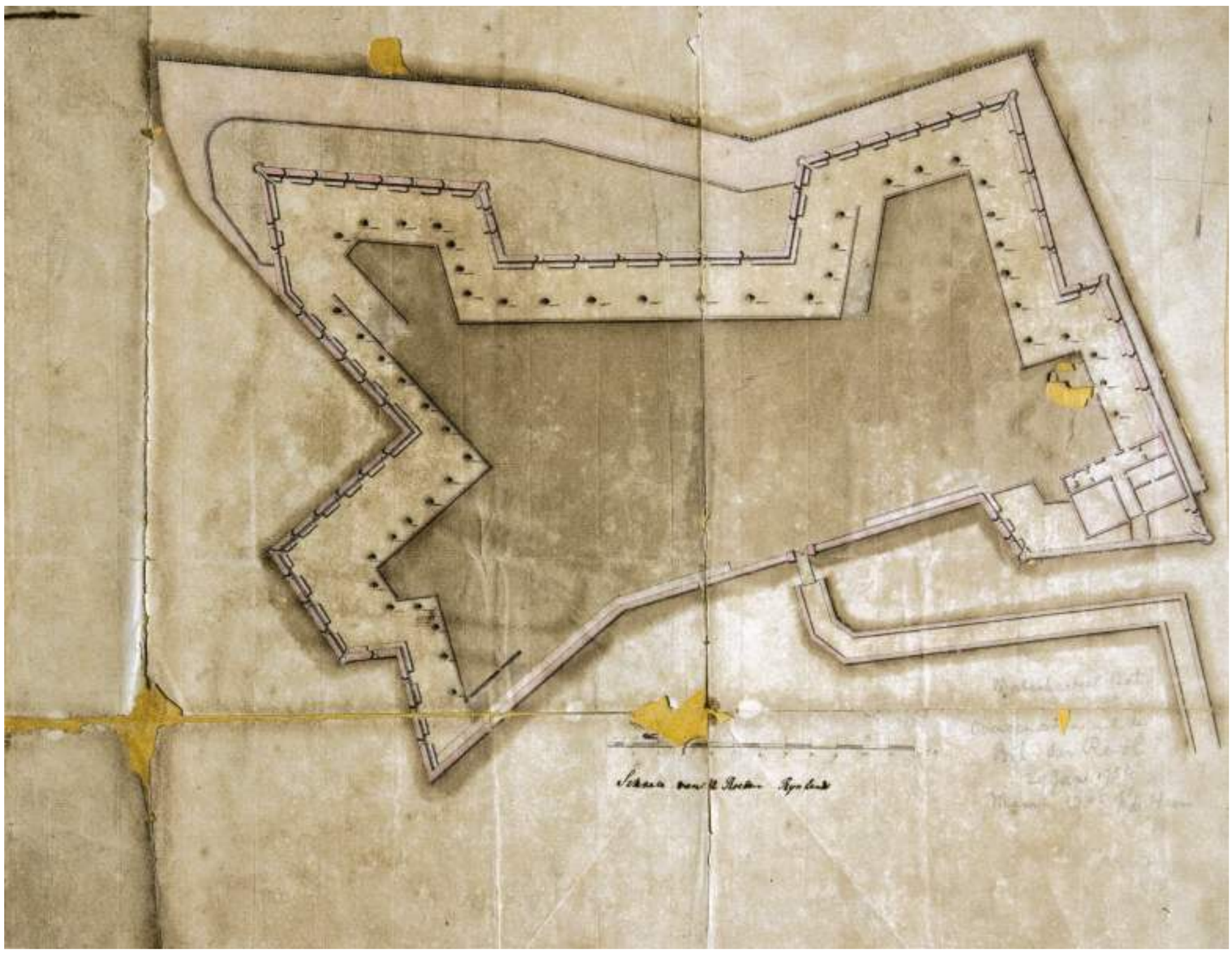

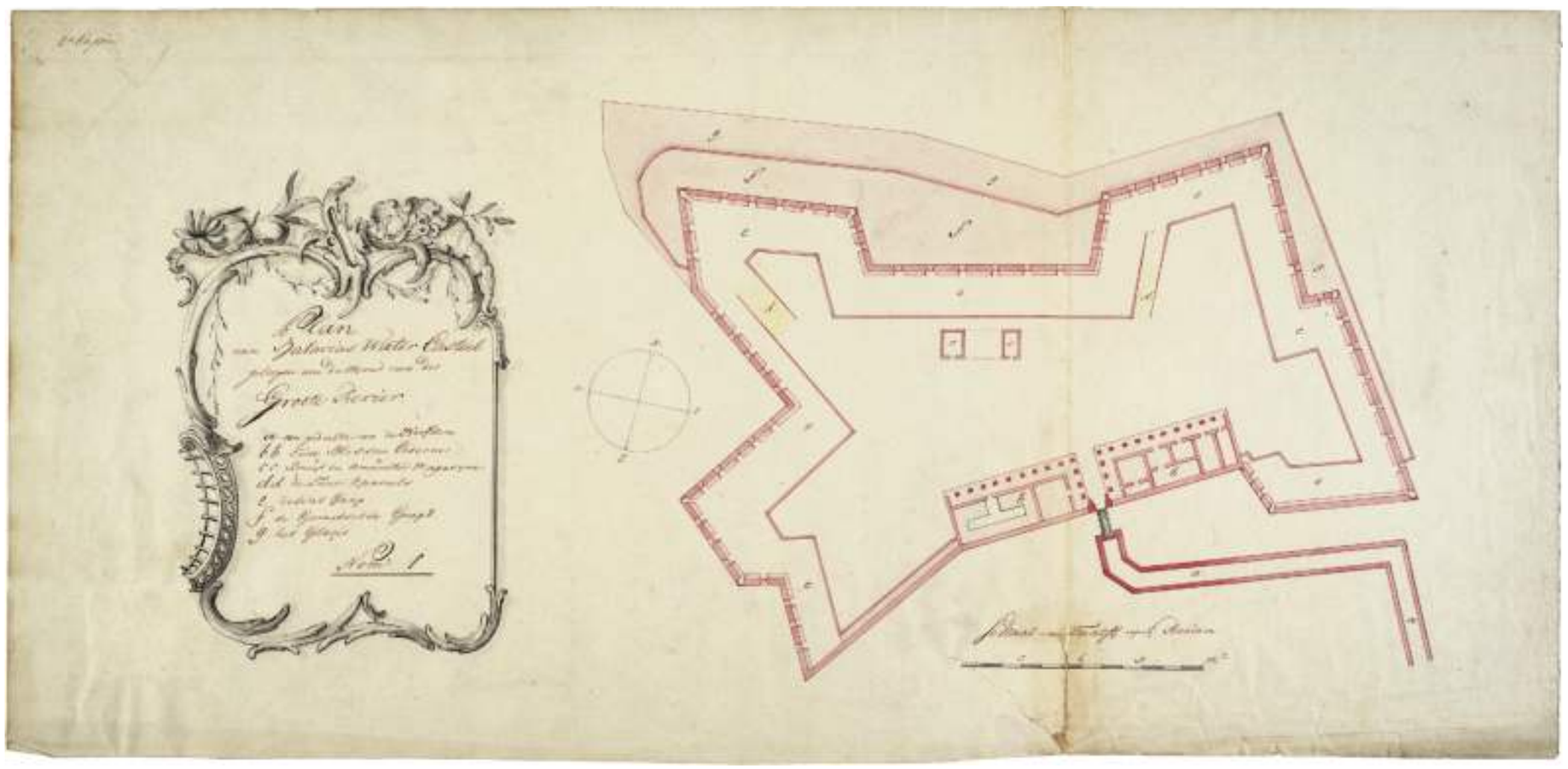

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VEL 1212.

[C.A. von Luepken of assistent, ca. 1762] :
[C.A. von Luepken or assistant, c. 1762] :

Nom: 1 / Plan / van Batavia's Water Casteel / geleegen aen de Mond van de / Groote Revier.

Number 1 / Plan / of Batavia's Water Castle / situated at the Mouth of the / Great River.

Schaalstok van Twaelf rynl. Roeden = [ca. 1 : 380].
Scale-bar of *Twaelf rynl. Roeden* = [approximately 1 : 380].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 37 x 76,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 37 x 76.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [links] een legenda bij de letters a t/m g :
Explanations: [left] a key to the letters a to g :

a. Een gedeelte van de Hoofden.
bb. Twee Blokken Caserne.
cc. Kruijt en Amunitie Magasijne.
dd. De Twee Apareils.
e. De Wal Gang.
f. De Gemetselde Gragt.
g. Het Glacis.

Deze plattegrond, omstreeks 1762 naar de bestaande situatie getekend door C.A. von Luepken of een van zijn assistenten, laat zien dat de vorige plattegrond van 1754 de werkelijk uitgevoerde situatie weergeeft. Een verschil is evenwel, dat de onderkomens voor de bezetting ter weerszijden van de hoofdpoort werden gerealiseerd in plaats van op het zuidoostelijke bastion.

This ground plan of the situation as it was in c. 1762, drawn by C.A. von Luepken or one of his assistants, shows that the previous plan of 1754 is a true representation of the construction. However, there is one difference; the accomodation for the garrison was built on either side of the main gate, rather than on the south-eastern bastion.

onder / below:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 002-09-026.

Door L. Lusson Vaandrig Ingenieur in dienst van de E: O. Indische Compagnie. Batavia den 15 van Slagtmaand, 1778 :
By L. Lusson Ensign-Engineer in the service of the Hon: East India Company. Batavia on the 15th of November, 1778 :

Ontwerp / van een Nieuw / Water-Kasteel.

Project / for a New / Water Castle.

Schaalstok van 10 Roeden = [ca. 1: 300]
[profiel] 36 Voeten = [ca. 1 : 110].
Scale-bar of *10 Roeden* = [approximately 1: 300]
[profile] *36 Voeten* = [approximately 1 : 110].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 48 x 69,5 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 48 x 69.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [linksmidden] een uitleg van het project met een legenda bij deletters A t/m L :

Explanations: [centre left] a description of the project with a key to the letters A to L :

Aanwyzing.
De buijten Omtrek van het oud Water Kasteel is met Zwarte Linien. De roodagtige Linien die van sw Strykken CCC, van de voorzijden DD, en een Gordijn E, uijtkomen wijzen de rigting van't ruur der geschutten op de Rheede aan. Een de vakken gg, met de Voorzijden GG, kunnen wen 't de nood vereijsche met geschut voorzien worden.
De Voorzijde tzamen gesteld uijt de deelen HIKL welke teegen over de Stad gerigt zijn, is een muur met schietgaten voor klein geweer, waardoor men het water kasteel, in geval van oproer, rumoer off verraad in teegenover kan stellen.

Een goede 25 jaar na de voltooiing van het Waterkasteel presenteerde de vaandrig-ingenieur Laurent Lusson (zie ook zijn kaart van de verdedigingswerken te Bantam op blad 91) een voorstel tot verbetering, speciaal met het oog op een versterking aan de landzijde. Dit project is nadien niet uitgevoerd.

Some twenty-five years after the completion of the Water Castle, Ensign-Engineer Laurent Lusson (see also his map of the defences in Bantam on sheet 91) presented a proposal for some improvements, especially with a view to reinforcing the landward side. This project was never actually realized.

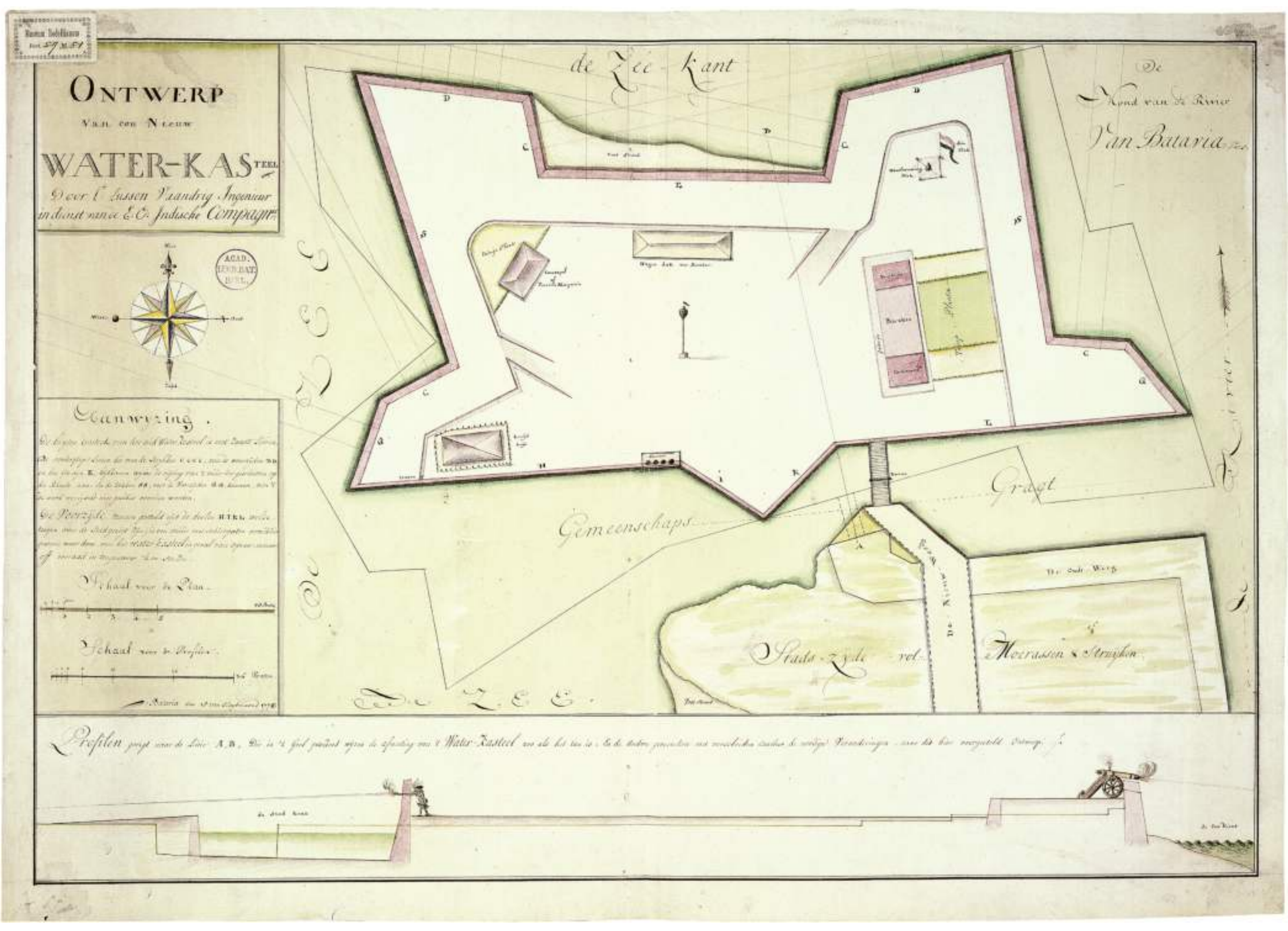

Van Johannes Rach zijn twee tekeningen bekend die het Waterkasteel uitbeelden: het aanzicht vanuit het zuidoosten getekend op het tegenoverliggende havenhoofd (boven) en een blik vanaf de noordelijke wal op de rede van Batavia, met op de achtergrond de eilanden Onrust en Kuiper. Dit laatste maakte voorheen deel uit van de verzameling Boursse Wils van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, maar bevindt zich nu niet meer in de collectie van de Nationale Bibliotheek van Indonesië. Voor de reproductie van deze tekening moest derhalve gebruik worden gemaakt van de afbeelding in J. de Loos-Haaxman, *Johannes Rach en zijn werk* (1928).

There are two known drawings by Johannes Rach depicting the Water Castle: the view from the south-east drawn from the opposite mole (above) and a view of the roads of Batavia from the northern wall, with the islands of Onrust and Kuiper in the background. The latter was part of the Bourse Wils Collection in the Batavian Society for the Arts and Sciences, but is no longer in the collection of the National Library of Indonesia. Therefore for the reproduction of this drawing the illustration in J. de Loos Haaxman, *Johannes Rach en zijn werk* (1928), was used.

boven / above:

Atlas van Stolk, top 1045.

Na 't leven geteekend door Joh:s Rach 1764 :
Drawn from life by Joh:s Rach 1764 :

Gezigt van het water kasteel gelegen aan de mond der Rivier, mitsgaders de Bataviase Rhede.

View of the water castle situated at the mouth of the River, with the Batavia Roads.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 26,5 x 43,5 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 26.5 x 43.5 cm.

onder / below:

Voorheen/formerly Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, BW 4.

[Johannes Rach, 1772-1775] :

Het Gezigt van de Reede van Batavia af te zien van het / Waater Casteel van binne Ziende in't verschiet Onrust ende Cuijper.

View of the Roads of Batavia as seen from within the / Water Castle Seeing Onrust and Cuijper in the distance.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

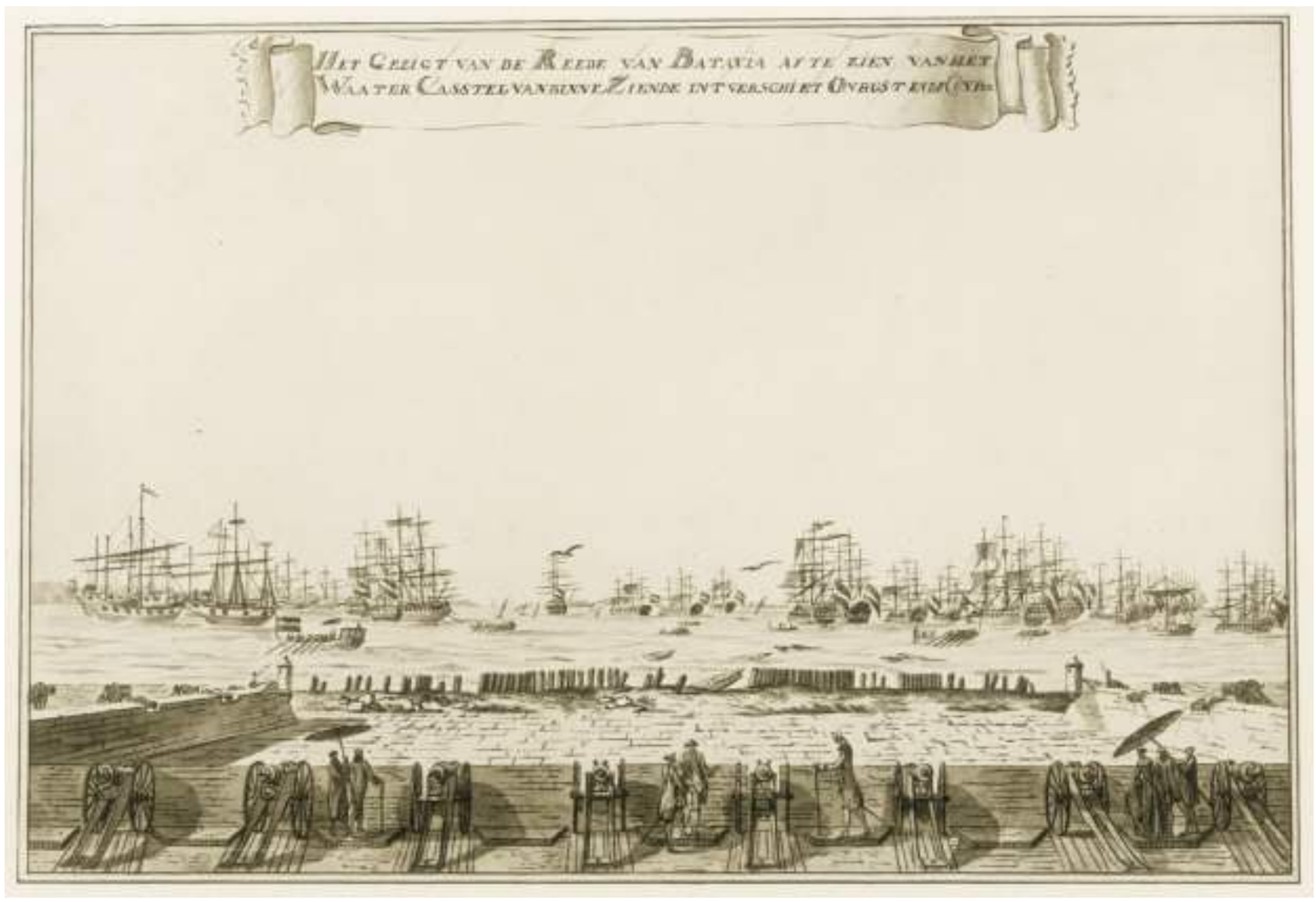

(pag. 173: / p. 173:)

Ruim zeven kilometer ten oosten van de monding van de Grote Rivier, nabij het fortje Antjol, was in de tweede helft van de achttiende eeuw een deel van de aangeslibde kuststrook bij het buitenhuis Slingerland in gebruik als exercitieterrein voor de artillerie (zie de kaart van C.F. Reimer uit 1788 op de bladen 176 t/m 180). Van Johannes Rach, zelf begonnen als kanonnier bij de Compagnie en uiteindelijk zelfs opgeklommen tot majoor der artillerie, zijn twee tekeningen bewaard gebleven met voorstellingen van schietoefeningen op Slingerland. Beide zijn hiernaast gereproduceerd. De onderste is niet alleen bijzonder vanwege het gebruik van rode inkt en de versiering met het wapen en de initialen van Rachs beschermheer gouverneur-generaal Petrus Albertus van der Parra, maar ook om de uitdrukkelijke vermelding van de 'Edele Manhafte Heer Maioor C.s A.i v. Luepken', onder wiens commando de afgebeelde exercitie plaatsvond. Rach werkte ook buiten het artilleriebedrijf geregeld samen met Von Luepken, onder meer bij de artistieke 'aankleding' van diens kaarten (zie de kaarten op de bladen 131 en 132), en was waarschijnlijk persoonlijk met hem bevriend. Von Luepken is in de onderste tekening afgebeeld als de linkse van twee figuren die op de voorgrond gespannen de baan van de zojuist afgeschoten mortierbom volgen. In zijn hand houdt hij een pistool waarmee aan de artilleristen het sein tot vuren werd gegeven. De heer rechts van hem is mogelijk gouverneur-generaal Van der Parra.

Some seven kilometres to the east of the estuary of the Great River, in the vicinity of the small fort Ancol, a piece of land built up of alluvial deposit near the country estate *Slingerland* was used as the practice firing range for the artillery in the second half of the eighteenth century (see the 1788 map of C.F. Reimer on sheets 176 to 180). Two drawings by Johannes Rach, who began as a gunner for the Company and eventually achieved the rank of major in the artillery, are known to depict gunnery practice at *Slingerland*. Both are produced here. The one below on this sheet is rather special, not only because of its use of red ink and its decoration bearing the coat-of-arms and the initials of Rach's patron Governor-General Petrus Albertus van der Parra, but also because of the specific mention of the *Edele Manhafte Heer Maioor C.s A.i v. Luepken*, The Noble and Manly Major Claudius Anthony von Luepken, under whose command the exercise depicted took place. Rach worked regularly with Von Luepken outside their common interest in the artillery, including providing the artistic embellishment for his maps (see the maps on sheets 131 and 132), and was probably also a personal friend of his. In the drawing below, Von Luepken is shown as the more left of the two figures in the foreground who are intensely following the trajectory of a mortar bomb which has just been fired. In his hand he holds the pistol with which he gave the gunners the firing signal. The gentleman on his right is possibly Governor-General Van der Parra.

boven / above:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, VL 9.

[Johannes Rach, 1772-1775] :

Het Gezigt van het Xcerseren van de Artilleristen / 5 Paalen van Batavia op Selingerland gecomandert van de / Her Maijoor Gideon Dulez.

Prospect of the Artillery Drill / 5 Palen from Batavia at Slingerland under the command of the / Honourable Major Gideon Dulez.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

onder / below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, BG 25.

Na het leven geteekent door Iohanes Rach, Fecit. 1765 :
Drawn from life by Iohanes Rach, Fecit, 1765 :

Prospect van de Exercitie van s E.e Comp.s / Artillerie Corps in de Maand Iuny / A.o 1765. Onder Commando van den E.e Manh.e H.r Maioor C.s A.i v. Luepken, […].

Prospect of the Exercise by the Hon. Company's / Artillery Corps in the Month of June / A.o 1765. Under the Command of the Noble and Manly Major C.s A.i v. Luepken, […].

Tekening met pen en penseel in rode en zwarte inkt op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in red and black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

Verklaringen: [rechtsonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] continuation of the title :

Op Hogg Eerde Ordres en in teegenwoordighyt van Zyn Hoog Edelh.t den Hoog Edele Groot Agtbaare en Wyd-Gebiedende Heer Petrus Albertus van der Parra Gouverneur Generaal van Nederl.s India.

Het Gezigt van het Exerseren van de Artilleristen 5ten Paalen van Batavia op Selingerland Gecomandert van de Her Mayoor Gideon Dulez,

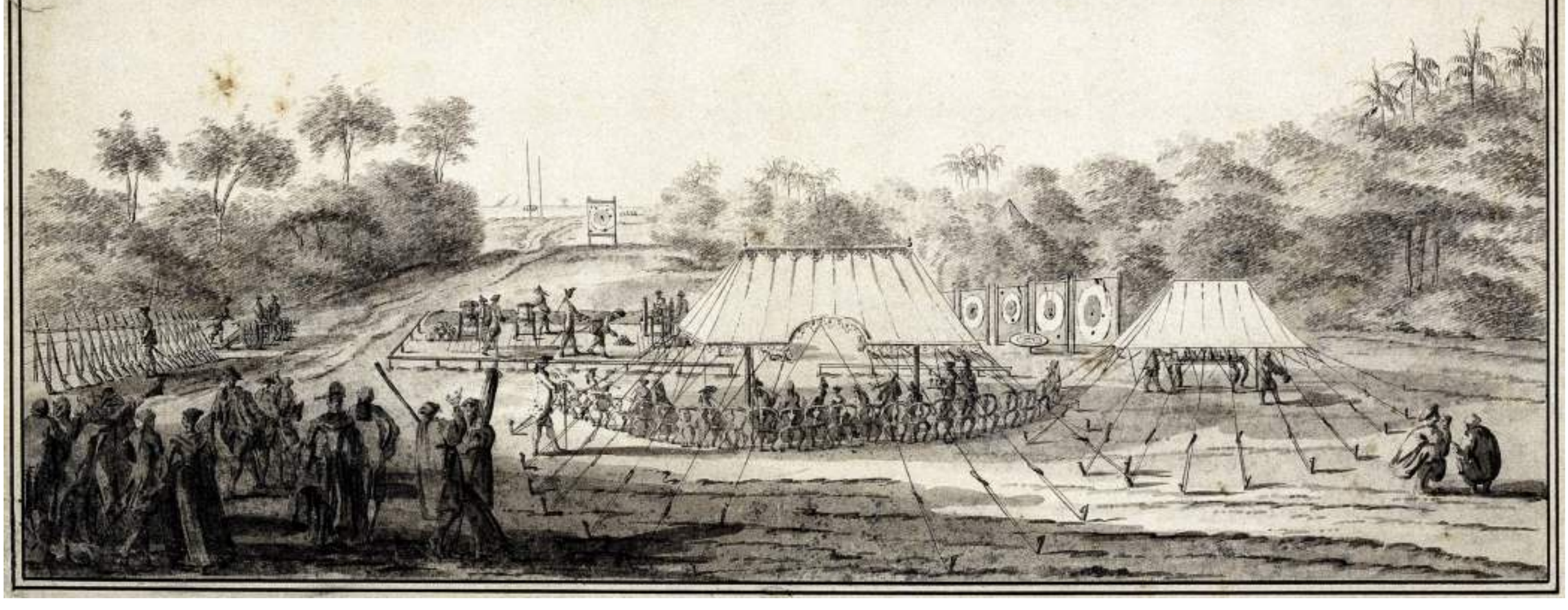

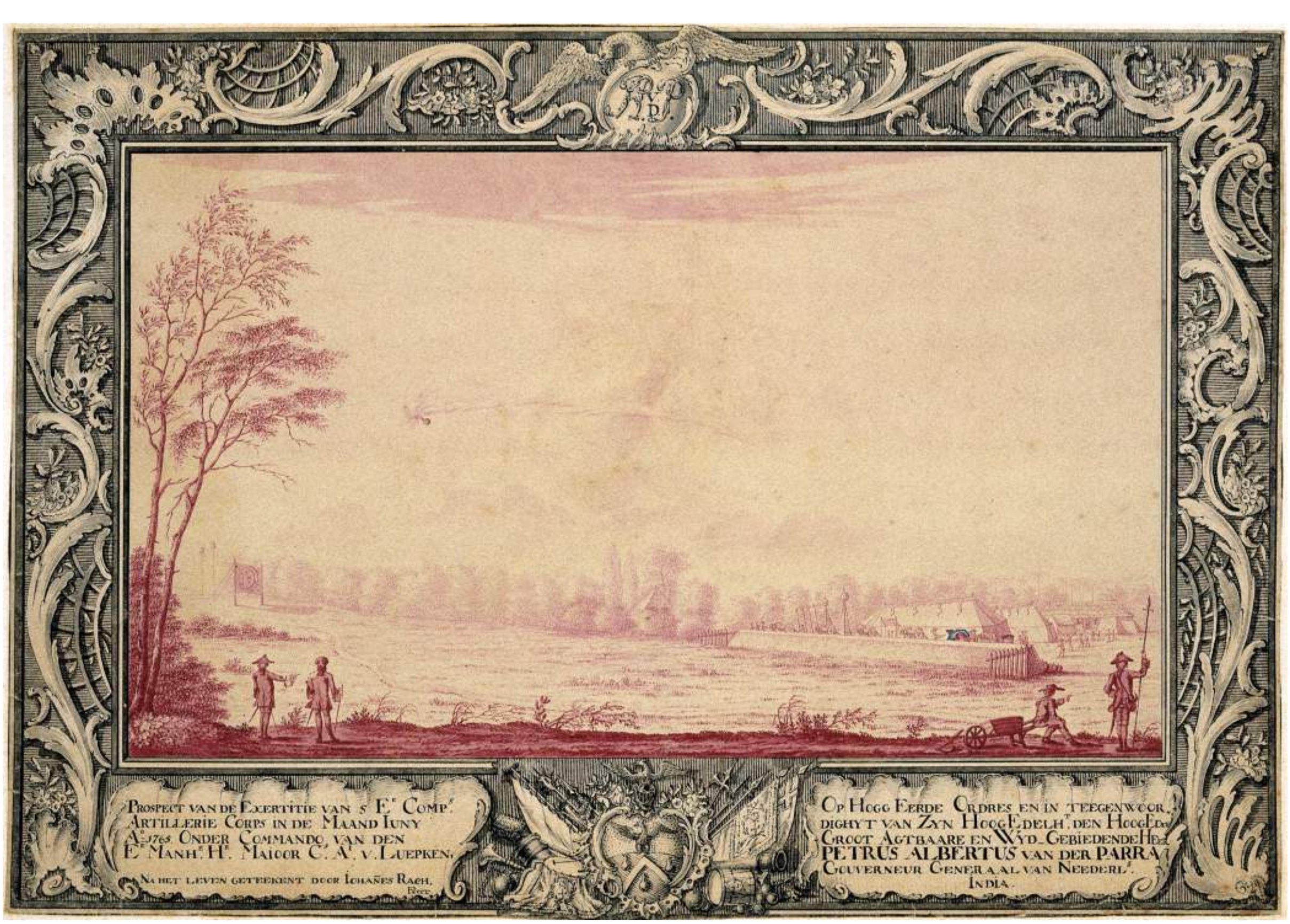

Prospect van de Exercitie van 5 E.e Comp.e Artillærie Corps in de Maand Iuny A.o 1765. Onder Commando van den E.e Manh.e H.e Maioor C. A.t v. Luepken.

Na het Leven getekent door Iohañes Rach, Fecit.

Op Hogg Eerde Ordres en in teegenwoordigheyt van Zyn Hoog Edelh.t den Hoog Edele Groot Agtbaare en Wyd-Gebiedende Heer PETRUS ALBERTUS van der PARRA Gouverneur Generaal van Neederl.t India.

De hierna volgende kaarten op de bladen 174 t/m 193 hebben betrekking op de rede, de Baai en de eilanden van Batavia.

The maps to follow on sheets 174 to 193 show the roads, the Bay and the islands of Batavia.

boven / above:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-15-017.

[Anoniem, 1650-1700] :
[Anonymous, 1650-1700] :

[Kaart van de rede van Batavia].

[Chart of the Batavia roads].

Schaalstok van 4 Duijtsche Mijlen vyftien voor een graed = [ca. 1 : 165.000].
Scale-bar of *4 Duijtsche Mijlen vyftien voor een graed* = [approximately 1 : 165,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 48 x 65 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 48 x 65 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Baai en rede van Batavia. De oorspronkelijke betekenis van deze overzichtskaart van de Baai van Batavia uit – vermoedelijk – de tweede helft van de zeventiende eeuw en van het opmerkelijke kleurgebruik daarin is niet bekend. De vroege datering is mede gebaseerd op de weergave van de stad Batavia, die hier nog geheel zonder voorsteden is afgebeeld. Mogelijk betreft dit echter een schematische aanduiding; in dat geval zou de kaart op zijn laatst uit de eerste decennia van de achttiende eeuw kunnen dateren. De anonieme kaart onder geeft ongeveer hetzelfde zeegebied weer in de tweede helft van die eeuw.

The Bay and roads of Batavia. The original purpose of this general chart of the Bay of Batavia, thought to date from the second half of the seventeenth century, or the remarkable use of colour on it is not known. The early dating is based partly on the reproduction of the city of Batavia, which is shown here without any suburbs at all. However, this could as well have been intended as a schematic representation; in which case, at the latest, the chart may date from the first decades of the eighteenth century. The anonymous chart below shows roughly the same area in the second half of that century.

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VMF 849.2.

[Anoniem, tweede helft achttiende eeuw] :
[Anonymous, second half eighteenth century] :

[Kaart van de rede en de Baai van Batavia].

[Chart of the roads and the Bay of Batavia].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 51 x 70cm.
1 map : ms on paper, coloured, 51 x 70 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

boven / above:

Atlas van Stolk, top 1040.

Gemaekt door mijn in Amsterdam den 11: Julij A:o 1752:
fecit in kantoor Stuurman Mattheus Sager :
Made by me at Amsterdam on the 1th of July A:o 1752:
fecit in office First Mate Mattheus Sager :

Batavia.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 45 x 57,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 45 x 57.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechtsboven] een legenda bij de nummers 1 t/m 30 :
Explanations: [upper right] a key to the numbers 1 to 30 :

Aan Wijsingh van de Stadt en Reede van Batavia als volght.
1. Vader Smidt.
2. Leyden.
3. Enckhuijsen.
4. Alckmaar.
5. Het eijlandt Eedam.
6. Hoorn.
7. Haarlem.
8. Rotterdam.
9. Schiedam.
10. Amsterdam.
11. Middelburgh.
12. Duijffies eijlandt.
13. Het eijlandt purmerendt.
14. Het eijlandt den kuijper.
15. Het eijlandt onrust.
16. Het eijlandt kerckhooff.
17. Het Casteel van Batavia.
18. Het Stadt huijs van Batavia.
19. De hollands kerck.
20. Het huijs van Zijn edelheijt.
21. De equepagie Werff.
22. De West Zijdze packhuijsen.
23. De revier met de hoofde.
24. Het niewe fortres op de banck.
25. Hans Ziool [= Antjol].
26. De Revier van ankee.
27. De hoek van ontongh Iava.
28. De blaauwen bergh.
29. De Reede van Batavia.
30. Rijlant off Commandeurs mantel.

Deze merkwaardige kaart van de Baai van Batavia in vogelvlucht geeft ondanks de schematische opzet een vrij getrouw beeld van het aanzicht van de stad, de eilanden en de rede in het midden van de achttiende eeuw. Interessant is de verwijzing naar het 'niewe fortres op de banck' onder nummer 24, waarmee het in 1752 feitelijk nog niet geheel voltooide Waterkasteel wordt bedoeld.

Despite its schematic design, this remarkable chart which offers a bird's eye view of the Bay of Batavia gives a fairly true picture of the view of the city, the islands and the roads as they were in the middle of the eighteenth century. The reference to the 'new fortress on the bank' under number 24 is interesting. This in fact indicates the Water Castle which had not yet been completely finished in 1752.

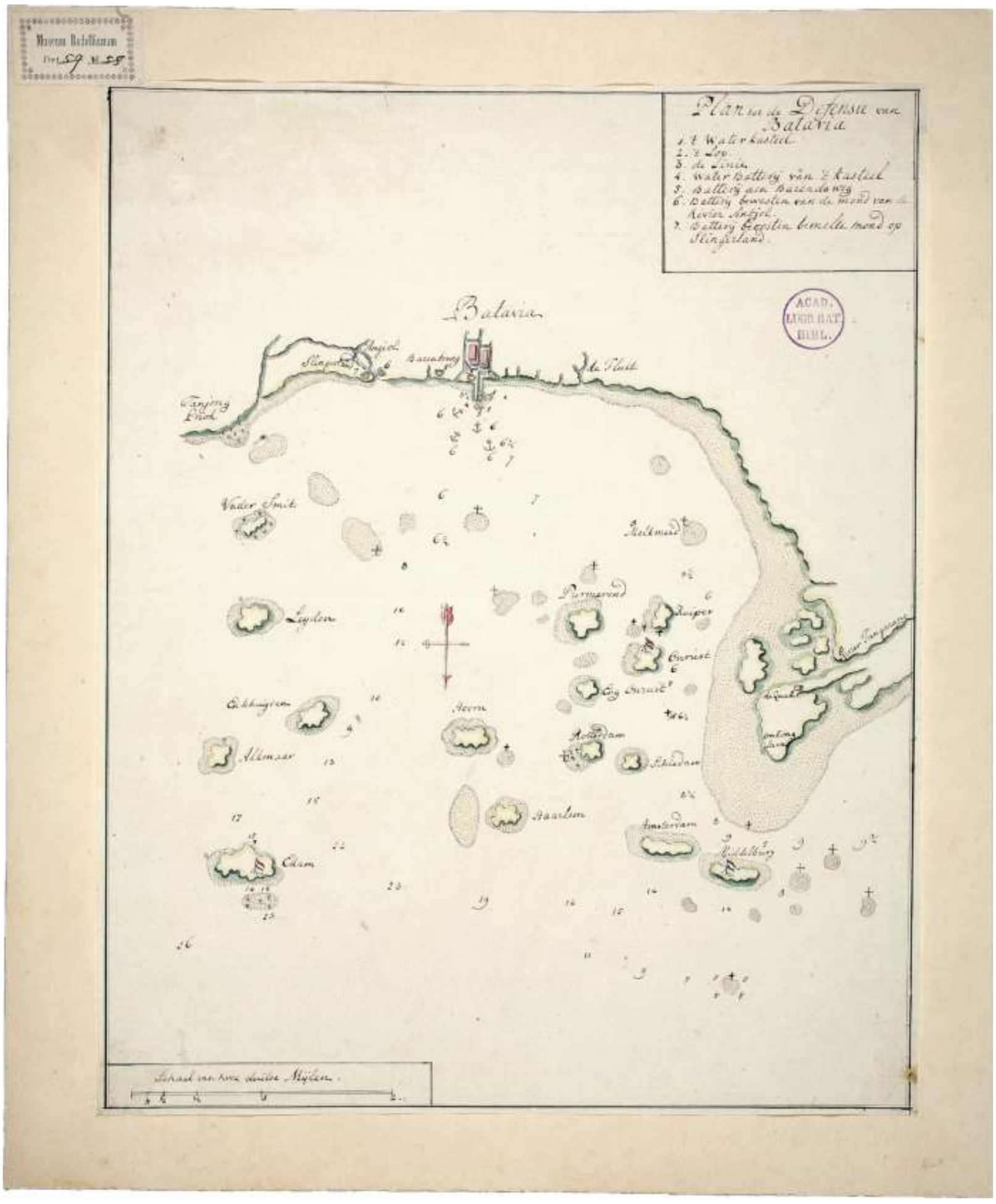

onder / below:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 002-15-017.

[Anoniem, na 1780] :
[Anonymous, after 1780] :

Plan tot de defensie van / Batavia.

Plan for the defense of Batavia.

Schaalstok van twee duitse Mijlen = [ca. 1 : 150.000].
Scale-bar of *twee duitse Mijlen* = [approximately 1 : 150,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 39 x 31 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 39 x 31 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechtsboven] een legenda bij de nummers 1 t/m 7 :
Explanations: [upper right] a key to the numbers 1 to 7 :

1. 'T Waterkasteel.
2. 'T Loo.
3. De Linie.
4. Water Batterij van 't Kasteel.
5. Batterij aen Barendsweg.
6. Batterij bewesten van de mond van de Revier Antjol.
7. Batterij beoosten bemelten mond op Slingerland.

Dit kaartje geeft een nauwelijks meer dan schetsmatig overzicht van de verdedigingswerken langs de kust bij Batavia kort na 1780. Daarvan waren de batterijen ten oosten van de stad, waar het gevaar van een Engelse landing het grootst werd geacht, pas na het begin van de Vierde Engelse Oorlog in dat jaar opgeworpen. De oudere versterkingen, zoals van het fortje Antjol, het fort op Onrust en het fortje De Quaal aan de monding van de rivier van Tangerang, worden hier al niet meer aangeduid als bruikbare defensiewerken. Zie ook de gedetailleerde kaart uit 1788 van de kust bij Batavia door C.F. Reimer op de bladen 176-180.

This small map gives little more than a sketchy overview of the fortifications along the coast in the vicinity of Batavia shortly after 1780. The batteries to the east of the city, where the threat of an English landing was considered to be greatest, were constructed only after the outbreak of the Fourth Anglo-Dutch War in that year. The older defence works, such as the small fort at Ancol, the fort on Onrust and the small fort *De Quaal* at the mouth of the Tangerang River, are not even mentioned as usable defence works. See also the detailed map of the coast near Batavia drawn by C.F. Reimer in 1788 on sheets 176-180.

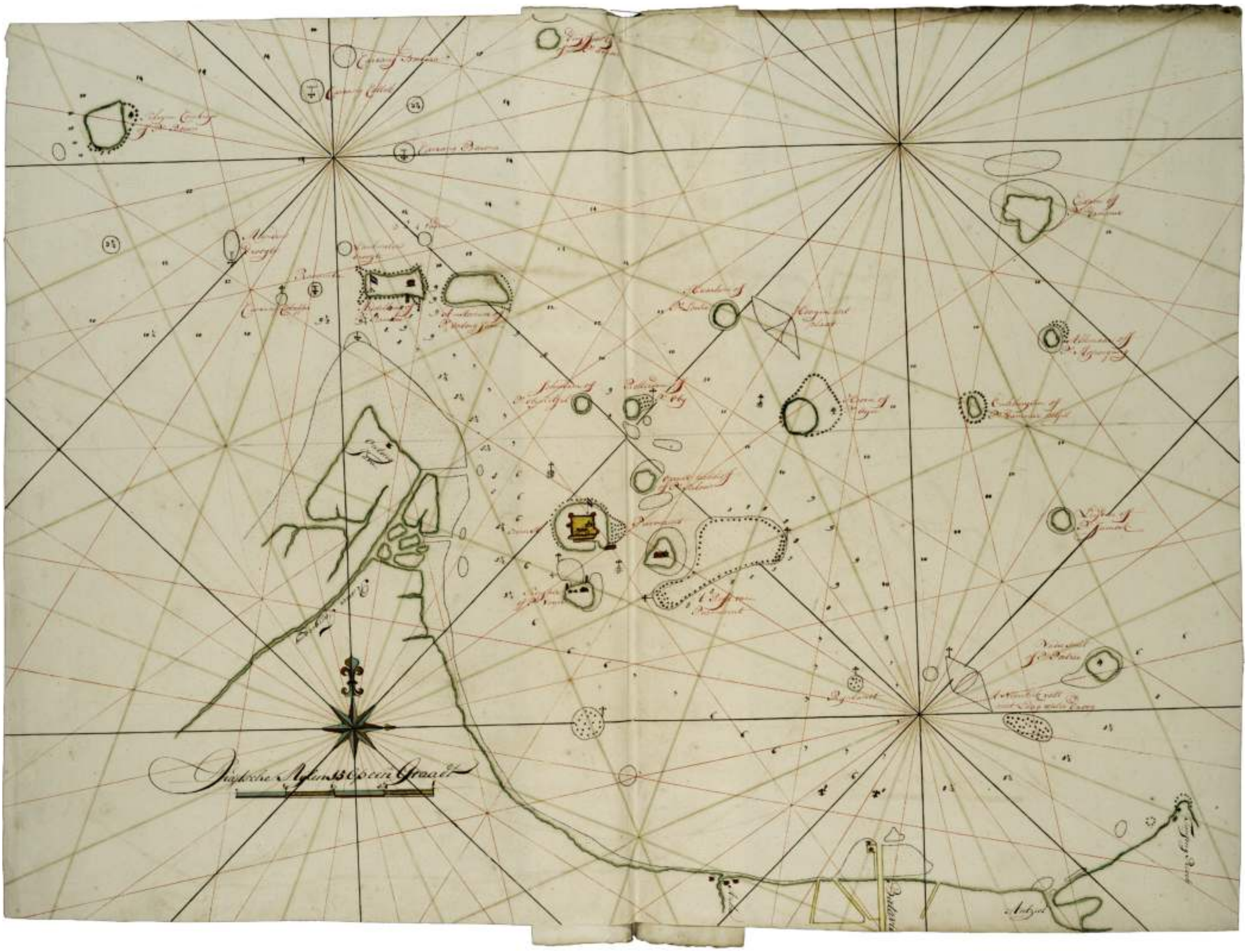

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1,25.

[Gerrit de Haan, 1760] :

D' Rheede van Batavia.

The Batavia Roads.

Schaalstok van 1 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 65.000].
Scale-bar of *1 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 65,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 52,5 x 72,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 52.5 x 72.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De overzichtskaart van de Baai van Batavia uit het eerste deel van de *Ligtende zeefakkel* van baas-kaartenmaker Gerrit de Haan uit 1760 munt uit door volledigheid. De werk-eilanden Onrust, Kuiper en Purmerend en ook enkele andere in de baai zijn echter, waarschijnlijk welbewust, groter ingetekend dan hun werkelijke omvang.

The overview chart of the Bay of Batavia from the first volume of the *Ligtende zeefakkel* by Chief Map-maker Gerrit de Haan (1760) is an outstanding example of comprehensiveness. The islands of Onrust, Kuiper and Purmerend, plus several others in the Bay have, perhaps deliberately, been drawn larger than their actual size.

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VEL 422.

[Carl Friedrich Reimer], 1788 :

N:o II. / Kaart / van de Stranden en gesamentlyke Situatie, der beoosten en bewesten 't Kasteel Batavia / geleegene Landen en Tuynen, van de Mond der Riviere Ankee af tot voorby den Mond der Rivier / van Antsjol en Slingerland [...].

N:o II. / Chart / of the Coast and the complete Situation of the Lands and Estates situated to the west and east of Batavia Castle / from the Mouth of the Angkee River to beyond the Mouth of the River of Antjol and Slingerland [...].

Schaalstok van 300 [Rijnlandse roeden] = [ca. 1 : 2.900].
Scale-bar of *300* [*Rijnlandse roeden*] = [approximately 1 : 2,900].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 102 x 348 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 102 x 348 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [middenonder] vervolg van de titel en een toelichting :
Explanations: [below centre] continuation of the title and an explanation :

Voor zoo verre der zelver geleegenheid ten opzigte der zeekerheid dezer Hoofdplaatse, en tot het opmaaken van een ontwerp van welbegreepene Defensie daarvan kan in Aanmerking koomen ten welken Eynde ook deeze stranden en Riviere ook doorgaand gepijlt en alles daartoe dienden uytvoering is gemeeten en in kaart gebragt.

Nota: Alle de pijlinge der Rivieren Stranden en bank zijn zoo veel mogelyk bij middelbaar waater gedaan en en vermids de gewoon vloede nog geen drie voeten bedraagt zoo kan door bijvoeging of aftrekking uijt de hier aangeteekende Dieptens het hoogste en 't laagste waater na gegaan werden. Voors zyn om verwarring te vermyden alle boomen en laane waarmede de gemeene weege door gaans pland weggelaaten ook is dat gedeelte der tuynen t'welke door klappus of andere vrugt boomen beset en van t' wilde geboomte gesuyvert is wit gelaaten dus beteeekenen de hier te ziene bosgasies niet anders dan natuurlijke kruepel Boschen staand en ter platsen in de kaart aangeweesen.

Op Ordre van Hun Hoog Edelheden, in den Jaare MDCCLXXXVIII.

[rechtsonder] een toelichting op de kopie :
[lower right] an explanation of the copy :

Gecopieerd na het orgineel van de Heer Reimer door Heijmerd van Breda.

178

Een hoogtepunt in Carl Friedrich Reimers nagelaten kaartwerk van Batavia en omstreken is deze bijna drieëneenhalve meter brede detailkaart van de kust van de baai tussen de monding van de Kali Angkee met de post De Fluit in het westen tot voorbij Antjol in het oosten, hier op de bladen 176 t/m 180 gereproduceerd van een fraaie kopie door Heijmerd van Breda. Een tweede versie van de kaart, gecopieerd door W.O. Burgemeestre, bevindt zich in het Nationaal Archief onder nummer 4.VEL 421. Zoals de toelichting aangeeft, werd ook deze kaart getekend in het kader van de beoogde reorganisatie en versterking van de defensie van Batavia en de andere compagniesbezittingen na 1785. Behalve een overzicht van alle in 1788 bestaande verdedigingswerken langs de Bataviase kust geeft Reimers kaart ook een topografisch zeer nauwkeurig beeld van de landhuizen en buitenplaatsen langs de wegen naar De Fluit en Antjol, onder meer van het huis Slingerland met het exercitieterrein voor de artillerie. De kaart is op blad 176 onder als geheel op kleine schaal weergegeven en vervolgens op de bladen 177 t/m 180 in delen op grotere schaal.

One of the highlights in the legacy of maps and plans of Batavia and its environs by Carl Friedrich Reimer is this nearly three-and-a-half-metres wide detailed map of the shore of the Bay between the estuary of the Kali Angke with the defence post *De Fluit* (The Flute) in the west to beyond Ancol in the east, reproduced here on sheets 176 to 180 from the fine copy made by Heijmerd van Breda. A second version of the map, copied by W.O. Burgermeestre, is kept in the *National Archief* under number 4.VEL 421. As is apparent from the explanation, this map was drawn in the context of the planned reorganization and strengthening of the defence of Batavia and other Company possessions after 1785. In addition to giving a survey of all the defence works along the Batavian coast in 1788, Reimer's map also presents a topographically accurate picture of all the stately homes and country estates along the roads to *De Fluit* and Ancol, including the mansion *Slingerland* with the artillery firing range. On sheet 176 below, the map is reproduced on a smaller scale in its entirety and the parts of it are reproduced on a larger scale on sheets 177 to 180.

177

Bijschriften: pag. 176-177 / Captions: p. 176-177

180

Bijschriften: pag. 176-177 / Captions: p. 176-177

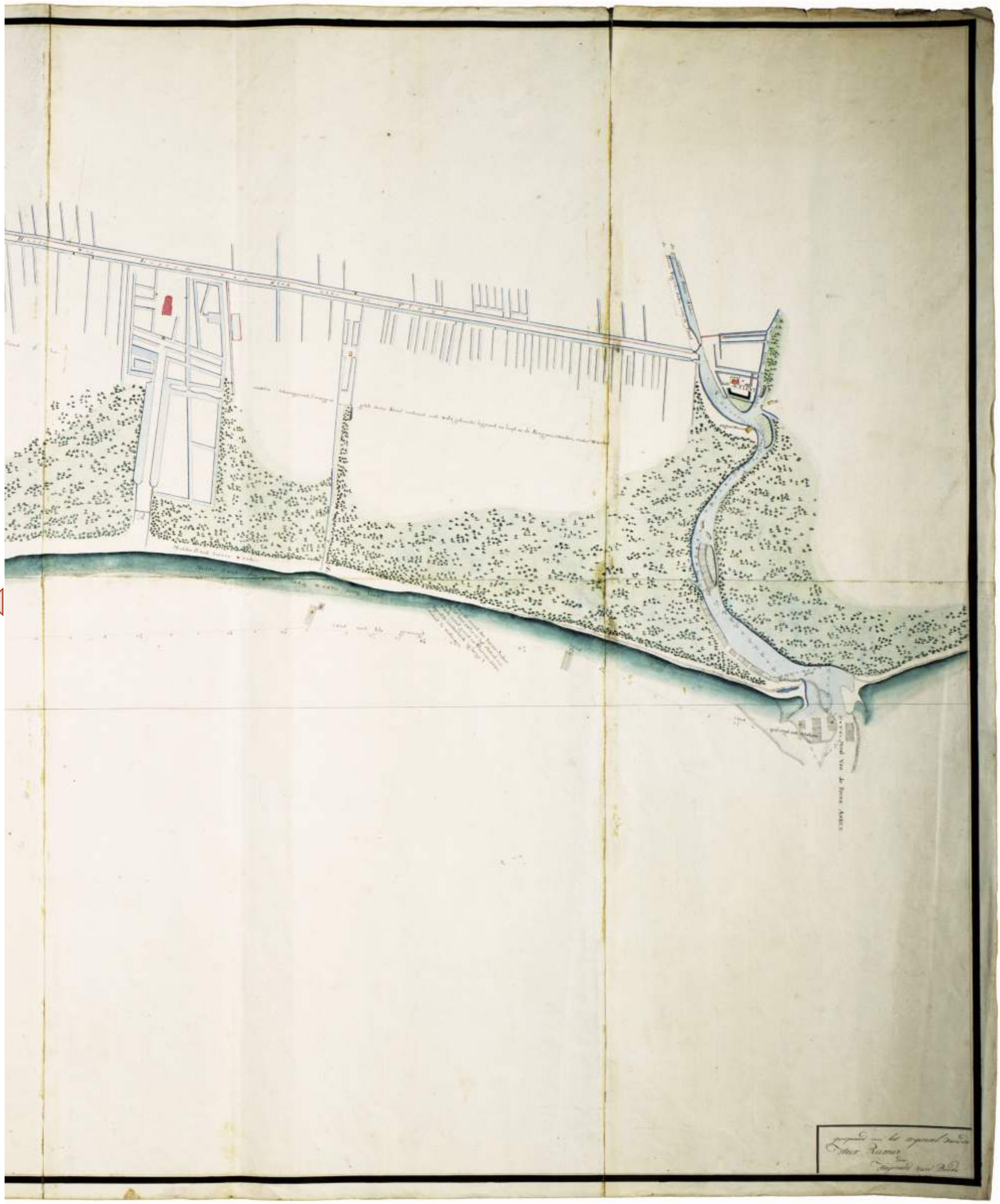

179

Bijschriften: pag. 176-177 / Captions: p. 176-177

(pag. 181: / p. 181:)

Nationaal Archief, 4.MIKO 77.

Opgenomen, en in Teekening gebragt door J.T.B., [1808-1810] :
Surveyed, and Drawn by J.T.B., [1808-1810] :

Nieuw Kaart / van de Rheede Batavia / strekkende van de Hoek Ontong Java / tot de Hoek van Krawang.

New Chart / of the Batavia Roads / from the Hook of Oentoengdjawa / to the Hook of Krawang.

Schaalstok van Twee Duitsche Mijlen = [ca. 1 : 79.000]
Scale-bar of *Twee Duitsche Mijlen* = [approximately 1 : 79,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 45 x 65 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 45 x 65 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Als laatste overzichtskaart van de Baai van Batavia wordt hier die van Jan Theunis Busscher gereproduceerd, die de situatie weergeeft tijdens of kort voor de bestuursperiode van gouverneur-generaal Herman Willem Daendels (1808-1811).

The final general chart of the Bay of Batavia reproduced here is that of Jan Theunis Busscher, which reflects the situation as it was during or shortly before the term of office of Governor-General Herman Willem Daendels (1808-1811).

NIEUW - KAART
VAN DE RHEEDE BATAVIA
STREKKENDE VAN DE HOEK ONTONG JAVA
TOT DE HOEK VAN KRAWANG.

opgenomen, en in Teekening Gebragt

door J. T. B.

Onrust

Kerkhof

Middelburg

Amsterdam

Rotterdam

Schiedam

Haarlem

Munjukeiland

't Eyland Hoorn

't Eyland Enkhuisen

't Eyland Edam

't Eyland Alkmaar

't Eyland Leiden

't Eyland Vlieland

't Eyland Texel

Onrust

Kuipers

Pulo Cerem

Van Parmerents droogte

Rhijnlands droogte

Nachtegaal droogte

Pickets droogte

Onrust

Kuipers

Pulo Cerem

Nachtegaal droogte

Rhijnlands

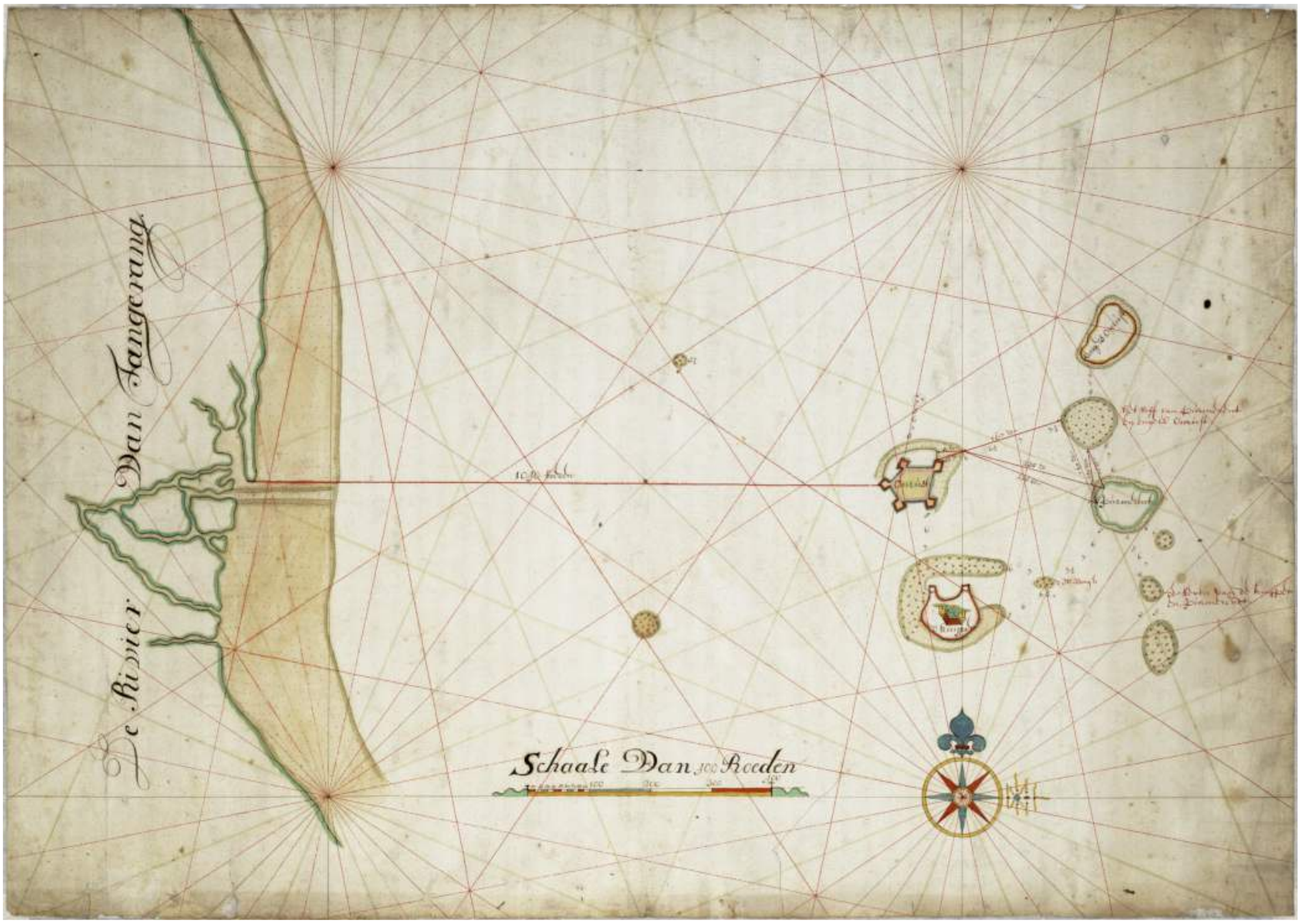

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VEL 444.

[Anoniem, eind zeventiende of begin achttiende eeuw] :
[Anonymous, end of seventeenth or early eighteenth century] :

[Kaart van de Eilanden Onrust, Kuiper en Purmerend, met de daaromliggende riffen, benevens de mond van de Rivier van Tangerang].

[Chart of the Islands of Onrust, Kuiper and Purmerend, with their surrounding reefs and the Mouth of the Tangerang River].

Schaalstok van 100 Roeden = [ca. 1 : 10.600].
Scale-bar of *100 Roeden* = [approximately 1 : 10,600].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 49,5 x 69,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 49.5 x 69.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Deze kaart op grotere schaal van alleen de eilanden Onrust, Kuiper, Purmerend en Kerkhof (hier aangeduid als Engels Onrust) in de Baai van Batavia, met de oostelijke monding van de Tjisadane (Rivier van Tangerang) nabij Oentoengdjawa, is door P.A. Leupe in zijn inventaris van 1867 ten onrechte toegeschreven aan de *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*. Zijn daarop gebaseerde datering aan het eind van de zeventiende eeuw is mogelijk iets te vroeg en zou wellicht eerder in het eerste kwart van de achttiende eeuw geplaatst moeten worden.

This large-scale map showing only the islands of Onrust, Kuiper, Purmerend and Kerkhof (here referred to as *Engels Onrust*) in the Bay of Batavia, with the eastern estuary of the Cisadane (River of Tangerang) in the vicinity of Untungjawa, was erroneously attributed to the *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam* by P.A. Leupe in his 1867 inventory. His dating of it to the end of the seventeenth century is possibly a little too early and it should perhaps be moved to the first quarter of the eighteenth century.

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VEL 1246.

J: Listingh Gead:rt Landm:tr 1654 :
J: Listingh Licenced Surveyor 1654 :

Onrust.

Schaalstok van 30 Rijnlantsze Roeden = [ca. 1 : 1.100].
Scale-bar of *30 Rijnlantsze Roeden* = [approcimately 1 : 1,100].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 47,5 x 45 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 47.5 x 45 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [linksonder] een legenda bij de letters A t/m k :
Explanations: [lower left] a key to the letters A to k :

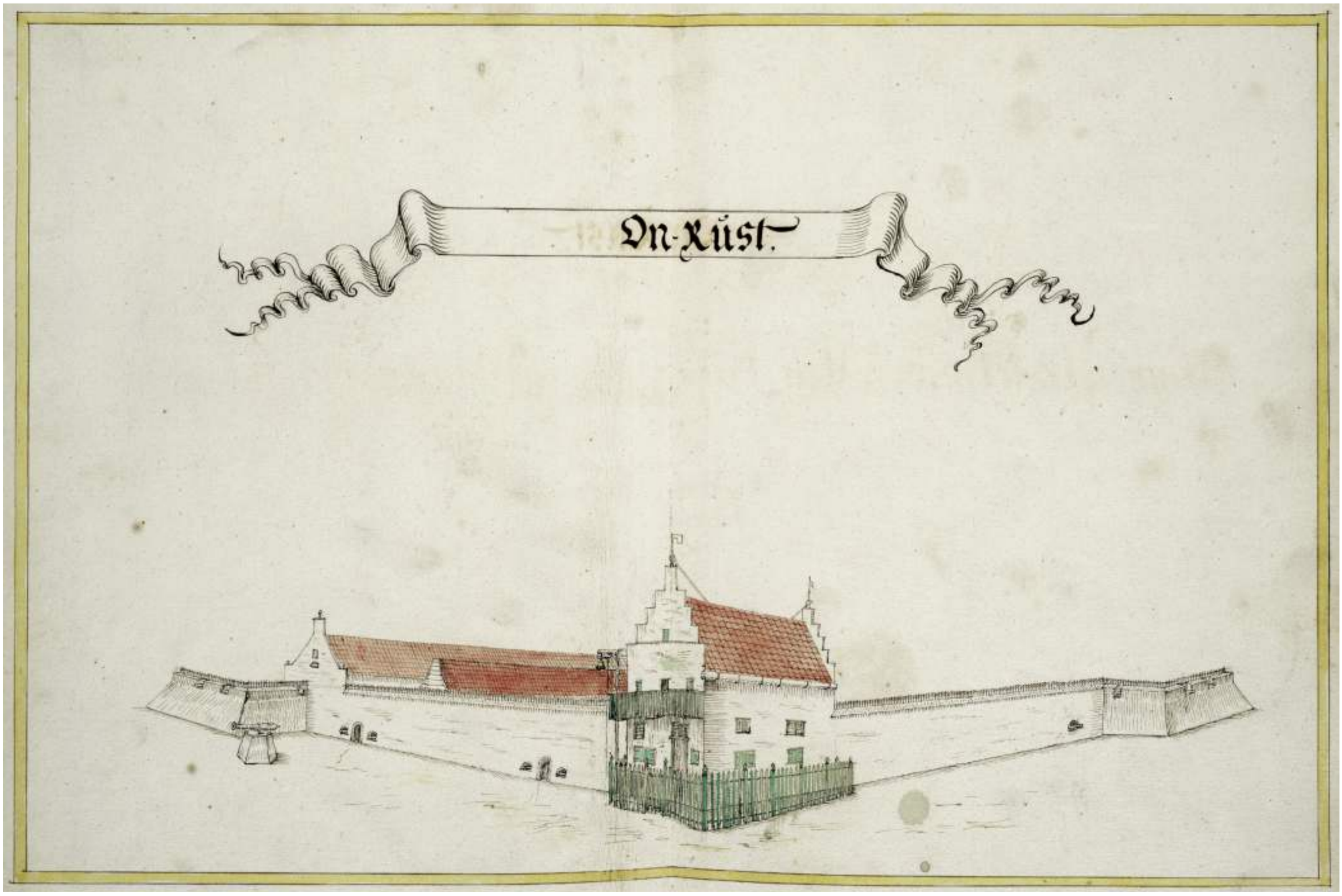

A.B. Moerasch.
c.d.e. Stijgers daar de Schepen met hunne ladinge bequamelijck connen voorkomen.
F. De baas timmermans woninge.
g. 'T Smits huijs.
h. 'T Packhuijs.
i. 'T Waterhuijs.
k. Het timmerhuijs.

Onrust (Pulau Onrust, Pulau Kapal). Johannes Listingh heeft hier het werfeiland Onrust, waar al enkele jaren voor de stichting van Batavia compagniesschepen werden hersteld en goederen opgeslagen, weergegeven in de vorm van voor de bouw van het eerste fortje in 1656. Het ontwerp daarvoor was ook van hem; zie de getekende aanzichten op blad 183.

Onrust (Pulau Onrust, Pulau Kapal). Johannes Listingh has reproduced the wharf island of Onrust, where a few years even before the foundation of Batavia Company ships were repaired and goods were stored, as it was before the building of the first small fort in 1656. He was in fact its architect; see the drawn views on sheet 183.

De oorlog met Bantam was voor de Hoge Regering in 1656 aanleiding om in de Ommelanden een aantal permanente militaire versterkingen op te richten en, bij de resolutie van 12 mei van dat jaar, ook de werkeilanden in de Baai van Batavia van een verdedigingswerk te voorzien. Dit werd geplaatst op Onrust, naar een ontwerp van de landmeter, architect en latere fabriek Johannes Listingh. De kleine sterkte kreeg een vierkant grondplan met twee diagonaal tegenover elkaar geplaatste hoekbastions. Zijn hier gereproduceerde aanzichten, uit de serie waarvan ook de tekeningen op de bladen 204-206 en 208 deel uitmaken, tonen het fortje Onrust boven van de zuidoostkant, onder van de noordwestzijde.

In 1656, the war with Bantam prompted the High Government to construct a number of permanent military fortifications in the *Ommelanden* and, by Resolution of 12 May of that same year, also to provide the wharf islands in the Bay of Batavia with a defence work. This was designed and built on Onrust by the surveyor, architect and later Superintendent of Works (*Fabriek*), Johannes Listingh. It consisted of a small fort with a square ground plan and two corner bastions placed diagonally opposite each other. His views reproduced here, taken from the series from which the drawings on sheets 204-206 and 208 are also part, show the small fort Onrust from the south-eastern side above, below in its north-western aspect.

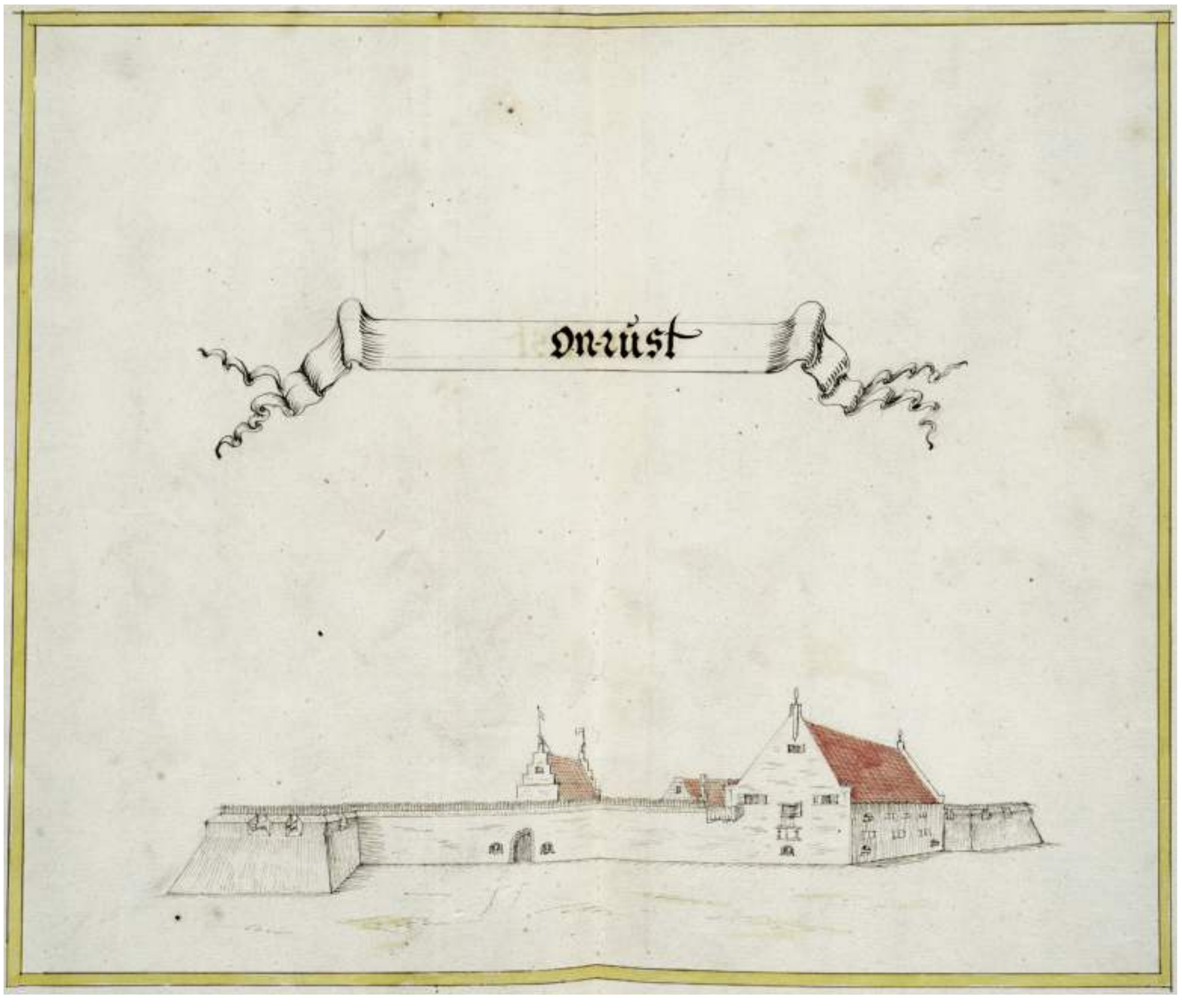

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VELH 434.2.

[Johannes Listingh, 1656] :

Onrust.

Tekening met pen en penseel op papier, gekleurd, [kader] 30 x 45,5 cm.
Pen and brush drawing on paper, coloured, [outline] 30 x 45.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VELH 434.1.

[Johannes Listingh, 1656] :

Onrust.

Tekening met pen en penseel op papier, gekleurd, [kader] 30,5 x 36 cm.
Pen and brush drawing on paper, coloured, [outline] 30.5 x 36 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

boven / above:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 39:25.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Aanzicht van het eiland Onrust].

[View of the island of Onrust].

Tekening met pen en penseel op papier, gekleurd, 57,5 x 88,5 cm.
Pen and brush drawing on paper, coloured, 57.5 x 88.5 cm.

Verso: 't eijlant onrust leijt voor de stadt Batavia.

Het aanzicht van Onrust in de *Atlas Blaeu-van der Hem* door of uit het atelier van Johannes Vingboons is gebaseerd op een origineel dat dateerde van kort na de bouw van het eerste fortje op het eiland in 1656. Behoudens enkele semi-permanente optrekjes aan de oostzijde van het fort komt de voorstelling geheel overeen met die van Listingh op blad 182.

The view of Onrust included in the *Atlas Blaeu-van der Hem* by or from the studio of Johannes Vingboons is based on an original which dated from shortly after the construction of the first small fort on the island in 1656. With the exception of a few semi-permanent sheds on the eastern side of the fort, the representation tallies completely with that of Listingh on sheet 182.

onder / below:

Bibliothèque nationale de France, DCP SH pf 193 div 6 p 1.

[Naar Wouter Schouten, ca. 1675] :
[After Wouter Schouten, c. 1675] :

Timmerwerf. / op de Onrust voor de Reede. / van Batavia.

Shipyard. / on Onrust in the Roads. / of Batavia.

Pentekening op papier, gekleurd, 50,5 x 73 cm.
Pen drawing on paper, coloured, 50.5 x 73 cm.

De tekening van Onrust in de Bibliothèque nationale de France, in de serie waaruit in deze atlas ook aanzichten van Bantam, Batavia en Japara zijn gereproduceerd, toont een iets latere situatie, met aan de westkant van het fortje een aanbouw van twee grote loodsen. De datering van het origineel, vermoedelijk van Wouter Schouten, waarnaar de tekenaar werkte, moet echter van voor 1671 zijn, toen werd begonnen met de bouw van het veel grotere tweede fort op Onrust.

The drawing of Onrust kept in the *Bibliothèque nationale de France*, in the same series as the views of Bantam, Batavia and Jepara reproduced in this atlas, shows the situation on the island at a slightly later date, with large sheds added on the western side of the small fort. The dating of the original, probably by Wouter Schouten, from which the artist worked must have been prior to 1671, when work commenced on the construction of the much larger, second fort on Onrust.

boven / above:

Rijksmuseum Amsterdam, SK-A-739.

[Ludolf Bakhuyzen, toegeschreven], 1699 :
[Ludolf Bakhuyzen, attributed], 1699 :

[Aanzicht van het eiland Onrust].

[View of the island of Onrust].

Schilderij, olieverf op doek, 77 x 110 cm.
Painting, oil on canvas, 77 x 110 cm.

De zeeschilder Ludolf Bakhuyzen, de vermoedelijke maker van dit gezicht op Onrust in het laatst van de zeventiende eeuw, heeft Batavia nooit bezocht en moet dus gewerkt hebben naar een getekend voorbeeld van een andere, tot nu toe onbekend gebleven kunstenaar. De blik op het werf-eiland met de intussen voltooide nieuwe fortificaties van na 1671 is vanuit het zuiden, vanaf het tegenovergelegen eilandje Kuiper.

The maritime painter Ludolf Bakhuyzen, the putative artist of this view of Onrust at the very end of the seventeenth century, never visited Batavia and must, therefore, have worked from an example drawn by another, as yet unknown artist. The wharf island is shown with its newly completed fortifications begun in 1671. It is seen from the south, drawn from the small island of Kuiper which lies opposie it.

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VELH 479.

[Anoniem, 1695-1700] :
[Anonymous, 1695-1700] :

[Kaart van het eiland Onrust].

[Plan of the island of Onrust].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 32 x 41 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 32 x 41 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Deze anonieme, ongeannoteerde plattegrond van Onrust heeft waarschijnlijk betrekking op de geprojecteerde bebouwing van de binnenterreinen na de voltooiing van het nieuwe fort omstreeks 1695. Op het open noordelijke deel van het eiland zijn de beide nieuwe houtzaagmolens aangeduid, die ook al voorkomen op Bakhuyzens schilderij. Zie ter vergelijking de in origineel ca. tien jaar oudere plattegrond van Onrust op blad 256 van de *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam* (facsimile-uitgave 2006).

This anonymous, unannotated plan of Onrust was probably produced to indicate the projected buildings inside the new fort after its completion around 1695. Both the new sawmills, which can also be seen on Bakhuyzen's painting, are shown in the open northern area of the island. For comparison see the some ten years older plan of Onrust in the *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, sheet 256 of the 2006 facsimile edition.

boven / above:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis Port 314-I N 100.

J:F:W: 1732 :

T' Eijland Onrust.

The Island of Onrust.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 41 x 54 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 41 x 54 cm.

Dit aanzicht van Onrust door een verder onbekende tekenaar met de initialen J.F.W. is mede bijzonder door zijn datering op 1732; uit de lange periode tussen Bakhuyzens schilderij van 1699 en Johannes Rachs tekening uit 1779 hieronder zijn namelijk verder geen originele getekende of geschilderde afbeeldingen bekend van het werfeiland. De aanblik is weer vanuit het zuiden, waarschijnlijk vanaf Kuiper.

One of the reasons that this view of Onrust by an unknown painter with the initials J.F.W. is so special is its dating to 1732, as from the long time-gap between Bakhuyzen's painting in 1699 and Johannes Rach's drawing of 1779, below, no other original drawn or painted representations of the wharf island are known. It is seen here once again from the south, probably from the island of Kuiper.

onder / below:

Atlas van Stolk, top 1049.

Joh:s Rach. Fecit, in Venbor 1779 :

Het Gezigt van 't Eijland Onrust af te zien van 't Eijland de / Cuijper 3 Mijlen van Batavia.

View of the Island of Onrust as seen from the Island of / Kuiper 3 Miles from Batavia.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 34,5 x 51 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 34.5 x 51 cm.

Van dit gezicht op Onrust vanuit het zuidoosten door Johannes Rach bezit het Maritiem Museum Rotterdam een tweede versie, onder inventarisnummer WAE525-3. Rachs weergave laat goed uitkomen dat het intussen volledig volgebouwde eiland aan het eind van de achttiende eeuw feitelijk niet meer verdedigbaar was, zoals nadien zou blijken bij de moeiteloze Engelse bezetting en verwoesting van Onrust in 1800. Op blad 188 boven is het pendant van deze tekening gereproduceerd, het gezicht op Kuiper vanaf Onrust.

The *Maritiem Museum Rotterdam* possesses a second version of this view of Onrust from the south-east by Johannes Rach, with class mark WAE525-3. Rach's representation shows quite clearly that the island, which had been completely built up by the end of the eighteenth century, could in fact no longer be defended by then. This was to be demonstrated by the effortless way the English occupied and destroyed Onrust in 1800. On sheet 188 above the pendant to this drawing, the view of Kuiper from Onrust, is reproduced.

(pag. 187 / p. 187)

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VEL 1248.

[Anoniem, ca. 1788] :
[Anonymous, c. 1788] :

Afteekening van het / nieuwe steene siekehuys / op't yland Onrust.

Representation of the / new brick hospital / on the island of Onrust.

Schaalstok van 18 Rijnl. roeden = [ca. 1 : 130].
Scale-bar of *18 Rijnl. roeden* = [approximately 1 : 130].

1 kaart + 2 profielen : ms op papier, gekleurd, 50,5 x 72,5 cm.
1 map + 2 profielen : ms on paper, coloured, 50.5 x 72.5 cm.

Oriëntatie: onbekend.
Orientation: unknown.

Verklaringen: [rechtsonder] een legenda bij de letters A t/m I :
Explanations: [lower right] a key to the letters A to I :

(vervolg op pag. 87 / continued on p. 187)

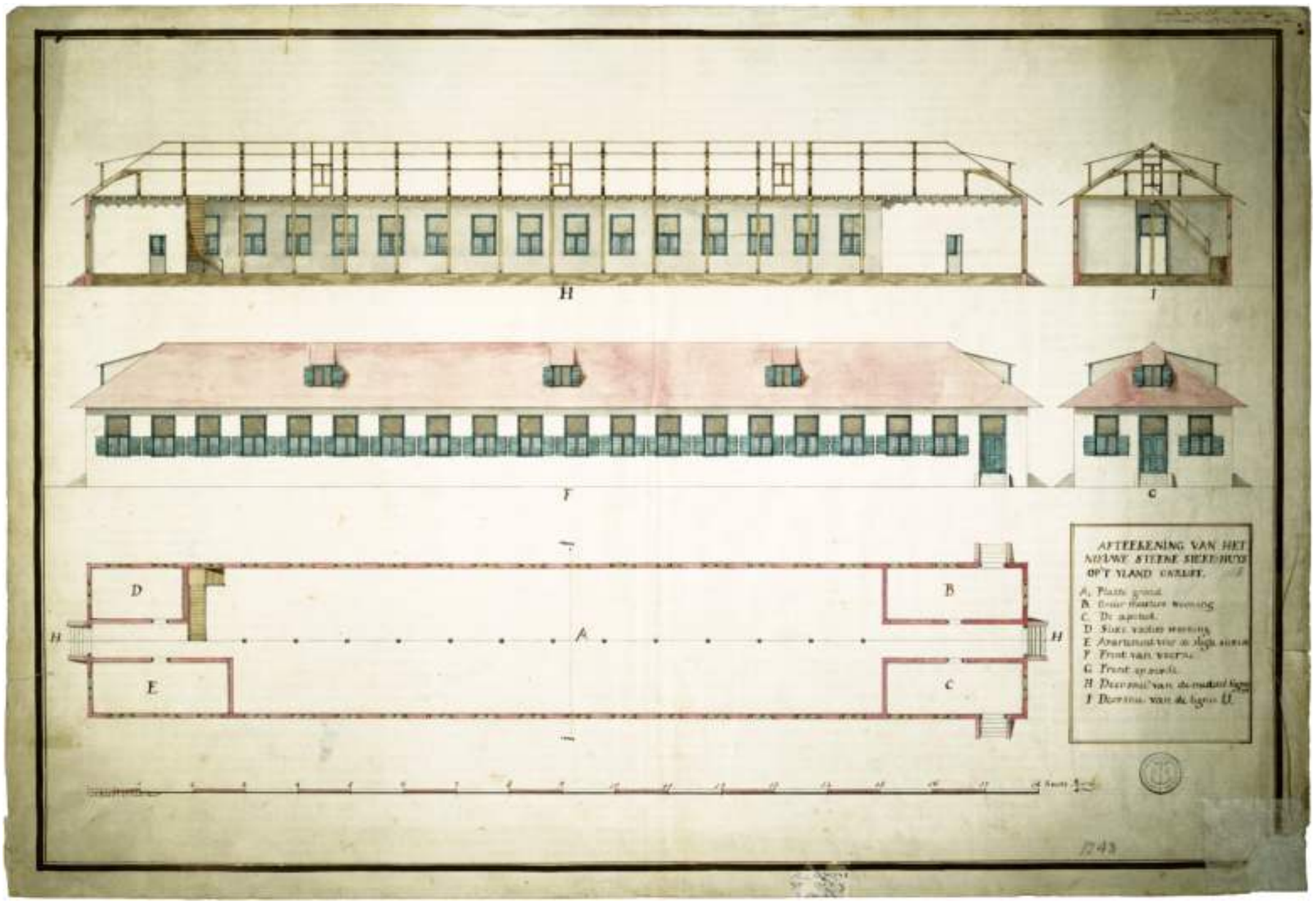

(vervolg van pag. 186 / continued from p. 186)

A. Platte grond.
B. Onder meesters wooning.
C. De apoteek.
D. Sieke vaders wooning.
E. Appartement voor de slegte sieken.
F. Front van voorne.
G. Front opzijde.
H. Doorsnee van de middel lignie H.H.
I. Doorsnee van de lignie I.I.

Op Onrust werd in 1788 een nieuw ziekenhuis gebouwd, waarvan deze tekening met plattegrond en doorsnede door – vermoedelijk – een assistent van C.F. Reimer een gedetailleerd beeld geeft. Uit deze laatste periode onder VOC-bewind zijn geen plattegronden van het eiland als geheel bewaard gebleven.

In 1788 a new hospital was built on Onrust and this drawing with a ground plan and cross-section by – possibly – an assistant of C.F. Reimer offers a detailed image of it. No ground plans of the island as a whole dating from the final period of the VOC administration have survived.

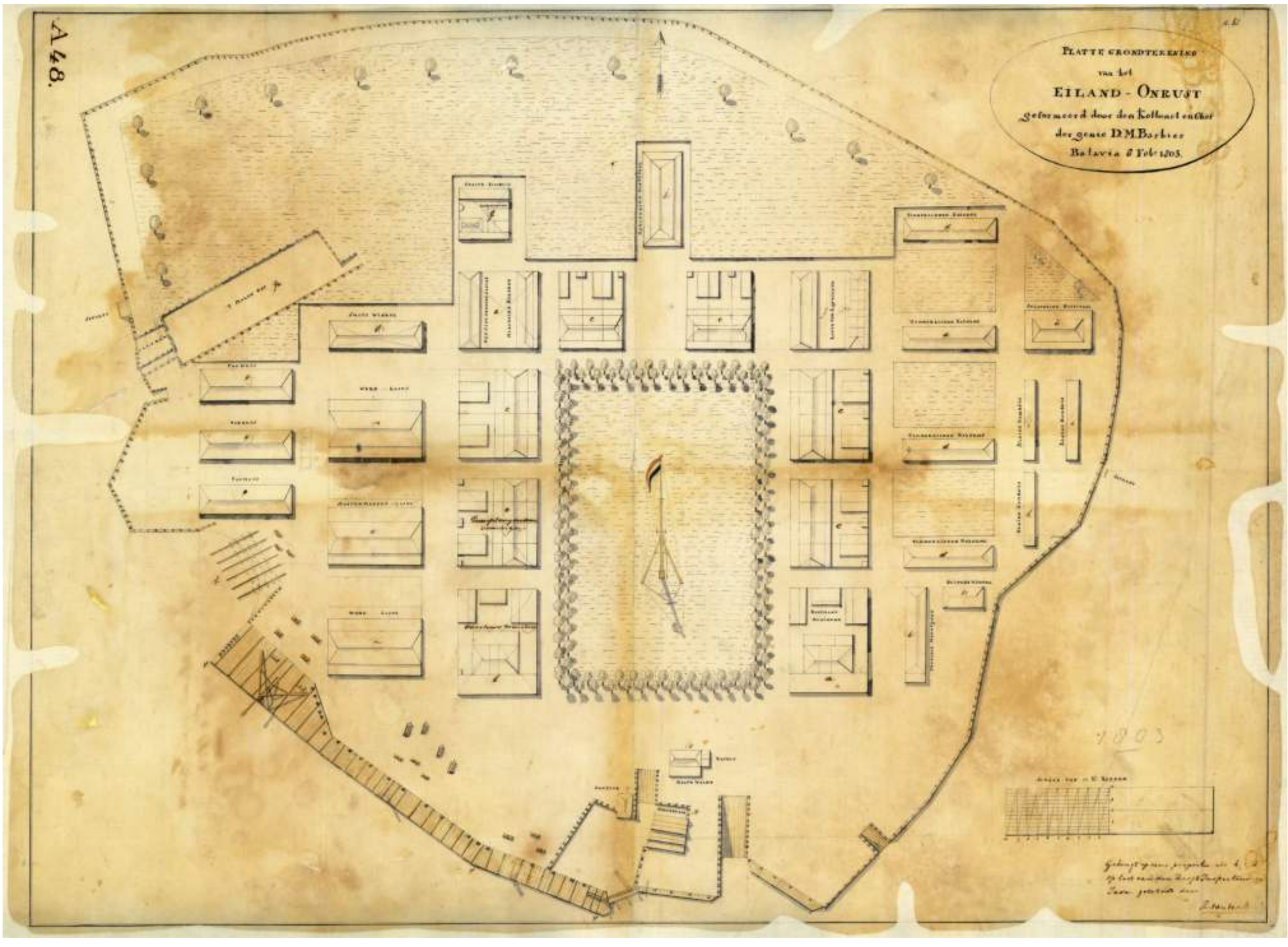

onder / below:

Arsip Nasional Republik Indonesia, H 82.

Geformeert door den Kollonel en Chef der genie D.M. Barbier, Batavia 8 Febr. 1803 :
Done by the Colonel and Chief Engineer D.M. Barbier, Batavia 8 Febr. 1803 :

A 48. / Platte grondteekening / van het / Eiland Onrust.

A 48. / Plan / of the / Island of Onrust.

Schaalstok van 20 R.l Roeden = [ca. 1 : 850].
Scale-bar of *20 R.l Roeden* = [approximately 1 : 850].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 56,5 x 77 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 56.5 x 77 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Deze interessante plattegrond door Dominicus Michel Barbier, na het overlijden van C.F. Reimer in 1796 benoemd als de nieuwe directeur der fortificatiën, laat de nieuwe inrichting van Onrust zien na de eerste bezetting en verwoesting in 1800 door een Engels eskader van vijf oorlogsschepen onder bevel van Captain H.L. Ball. Dit verscheen op 23 augustus van dat jaar onverwacht voor Batavia, waar men toen al vijf jaar lang geen direct contact met de Republiek had kunnen onderhouden en daardoor ook niet meer beschikte over een weerbare zeemacht. De Engelsen bezetten Onrust en Kuiper en blokkeerden de rede, maar een landing in oktober ten oosten van de stad liep dankzij een snelle Nederlandse tegenactie op een mislukking uit. Op 9 november verliet het eskader uiteindelijk de rede, na alle gebouwen op Onrust, Kuiper en de andere eilanden grondig geplunderd en vernield te hebben. Eind november 1806 vond een herhaling plaats, toen een eskader van zeven schepen onder leiding van schout-bij-nacht Sir Edward Pellew opnieuw de eilanden bezette en daar in enkele dagen alle nieuw gebouwde werkplaatsen en pakhuizen leeghaalde en vervolgens verwoestte, tezamen met een aantal Nederlandse schepen op de rede. Een derde Britse actie volgde in 1810, waarna Daendels de eilanden liet ontruimen. Nadien bleef Onrust buiten gebruik tot 1823, toen een begin werd gemaakt met de herinrichting als marine-etablissement.

This intriguing ground plan by Dominicus Michel Barbier, who after C.F. Reimer's death in 1796 had been appointed the new Director of Fortifications, shows the new layout of Onrust after the first occupation and destruction by an English force of five warships under the command of Captain H.L. Ball in 1800. This squadron appeared unexpectedly off Batavia, where the High Government by then had been without any direct contact with the Republic for five years and consequently had no appropriate naval force at its disposal, on 23 August of that year. The English occupied Onrust and Kuiper and blockaded the roads, but an attempt to land to the east of the city in October was quickly repulsed by a Dutch counter-action. The squadron finally left the roads on 9 November, after all the buildings on Onrust, Kuiper and the other islands had been thoroughly plundered and subsequently destroyed. This scenario was repeated at the end of November 1806, when a squadron of seven ships under the command of Rear Admiral Sir Edward Pellew once again occupied the islands and within a few days had looted and destroyed all the newly constructed workshops and warehouses, along with a number of Dutch ships at anchor in the roads. A third raid followed in 1810, following which Governor-General Daendels ordered the islands to be vacated. After this, Onrust remained deserted until 1823, when work was commenced on re-equipping the island as a naval establishment.

boven / above:

Atlas van Stolk, top 1050.

Joh: Rach Fecit, in Venbor 1779 :

Het Gezigt van t Eijland de Cuijper afte Zien van 't / Eijland Onrust. 3 Mijlen van Batavia.

View of the Island of Kuiper as seen from the / Island of Onrust. 3 Miles from Batavia.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35 x 51 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35 x 51 cm.

Kuiper (Pulau Cipir). Deze tekening, het pendant van het gezicht op Onrust vanaf Kuiper op blad 186 onder, laat dit kleine werkeiland pal tegenover Onrust zien vanaf de noordzijde. De reparatiefaciliteiten voor schepen op Kuiper waren een aanvulling op die van Onrust, waar de capaciteit in drukke tijden vaak niet toereikend was. Het Maritiem Museum Rotterdam bezit eveneens een tekening van Rach met deze voorstelling, onder inventarisnummer WAE 525-4, terwijl voorheen in de collectie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen een derde versie aanwezig was onder nummer BW 1.

Kuiper (Pulau Cipir). This drawing, the pendant of the view of Onrust from Kuiper on sheet 186 below, shows this small wharf island which lay precisely opposite Onrust from the northern side. The repair facilities for ships on Kuiper were a complement to those on Onrust, which did not always have the capacity to undertake all the work. The *Maritiem Museum Rotterdam* also possesses a drawing by Rach with this representation, with class mark WAE 525-4.
A third version was formerly to be found in the collection of the Batavian Society for the Arts and Sciences, with class mark BW 1.

onder / below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, BW 2.

[Johannes Rach], 1769 :

Schets der legging van't Schip Vreedenlust op de Helling aan 't Eijlandt de Kuijper / waar op dien Bodem van de bekomen Schades aan de Kiel is hersteldt in 't begin van den / Iare 1769 Lijns waaraan 't Schip Vreedenlust door Spillen geplaatst in 't Schip de Liefde.

Sketch of the Ship Vreedenlust on the Slipway at the Island of Kuiper / where the Damage sustained at her Keel was repaired in the beginning of the / Year 1769 Cables fastened to the Ship Vreedenlust by Capstans placed in the Ship de Liefde.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

De oostindiëvaarder *Vreedenlust* was in augustus 1768 van de Malabarkust voor Batavia aangekomen met ernstige schade aan de kiel. Voor de reparatie bleek het noodzakelijk het schip volledig te krengen, dat wil zeggen op een kant te leggen om de onderzijde te kunnen bewerken, een karwei dat in februari en begin maart 1769 op de helling op Kuiper werd uitgevoerd.

In August 1768, the East Indiaman *Vreedenlust* arrived in Batavia from the Malabar Coast with a severely damaged keel. To repair her, it was necessary to careen the ship, that is to lie her on one side so as to be able to work on her bottom. This job was carried out on the slipway on Kuiper during February and at the beginning of March 1769.

Schets der legging van't Schip Vreedenlust op de Helling aan 't Eilandt de Kuyper
waar op dien Bodem van de bekomen Schades aan de Kiel is hersteldt in't begin van den
Iare 1769 lyns waaraan 't Schip Vreedenlust door Spillen geplaats't in 't Schip de Liefde

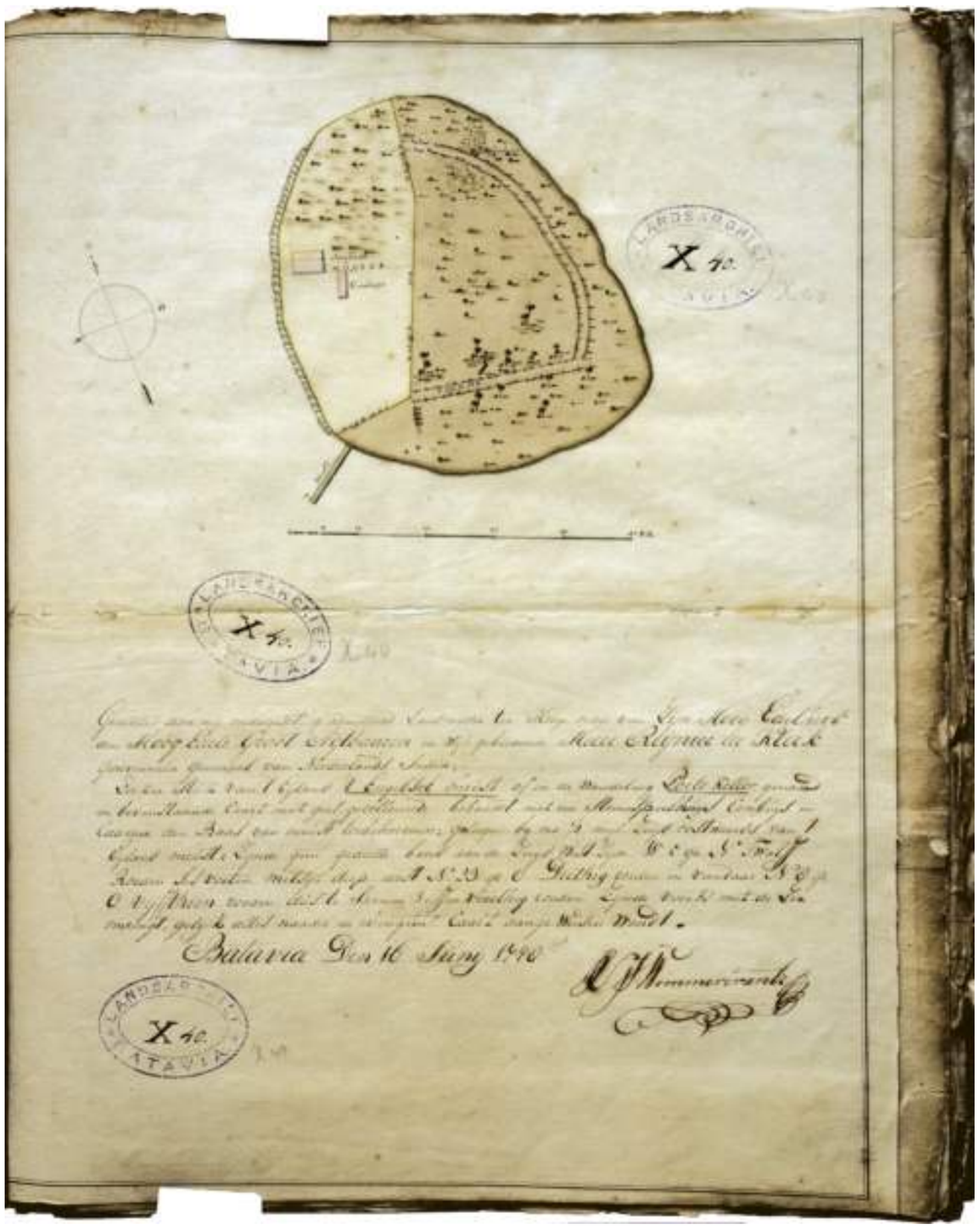

boven / above:

Arsip Nasional Republik Indonesia, X 40.

S:J: Wimmercrantz, Batavia Den 16 Junij 1778 :
S:J: Wimmercrantz, Batavia The 16th of June 1778 :

[Kaart met meetbrief van het eiland Engels Onrust of Poelo Kellor].

[Chart and certificate of registry of the island of Engels Onrust or Poelo Kelor].

Schaalstok van 50 R.R. = [ca. 1 : 1.080].
Scale-bar of *50 R.R.* = [approximately 1 : 1,080].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 54 x 45 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 54 x 45 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [onder] een meetbrief :
Explanations: [below] a certificate of registry :

Gemeeten door mij ondergesch: g'admitteerd Landmeeter ter Hooge ordre van Zijn Hoog Edelheijd den Hoog Edele Groot Agtbaaren en Wijt gebiedende Heere Reijnier de Klerk Gouverneur Generaal van Nederlands India.
Zeeker stuk van 't Eijland 't Engelsch onrust of in de wandeling Poelo Kellor genaamd in bovenstaande Caart met geel gecolloreerde, bebouwt met een Steenen Speelhuijs Combuijs en Caamer den Baas van onrust toebehoorende ; geleegen bij na 1/2 mijl Zuijd oostwaarts van 't Eijland onrust: Zijnde gem: gedeelte breed aan de Zuijd West Zijde W 5. gr. N Twalf Roeden Ses voeten mitsg.s diep west N. 23 gr. O. Derthig roeden en vandaar N. 8 gr. O. Vijfthien roeden, dus te saamen Vijf en Veerthig roeden Zijde voorts met de Zee omriggt, gelijk alles naader in evengem. Caart aange Weesen Woordt.
Batavia Den 16 Junij 1778: [getekend/signed]
S:J: Wimmercrantz.

Engels Onrust of Kerkhof (Pulau Kelor). Engels Onrust, het eilandje dat in de periode kort voor tot enkele jaren na de stichting van Batavia door de Engelsen bij gelegenheid werd gebruikt voor de reparaties aan hun schepen en tijdelijke opslag van goederen, was later in de compagniestijd in gebruik als begraafplaats voor de overledenen van Onrust en de andere werkeilanden in de Baai van Batavia (op de overzichtskaart uit 1760 van Gerrit de Haan op blad 176 boven staat het dan ook aangegeven als Onrust Kerkhoff). In het kaartje zijn deze graven aan de noordoostzijde van het eilandje aangegeven. Zoals uit de bijgaande meetbrief blijkt, had de baas van Onrust er een stenen 'speelhuis', dus een buitenverblijf. Sven Johan Wimmercrantz was van Zweedse origine en werkte tussen 1757 en 1776 voor de Compagnie als tekenaar en landmeter in Batavia. In zijn latere jaren diende hij als officier bij de cavalerie, maar klaarblijkelijk verrichtte hij ook toen nog wel karteringswerk, getuige deze kaart gemaakt in opdracht van gouverneur-generaal Reinier de Klerk (1777-1780) en die van De Klerks grondbezit bij Grogol op blad 289. Zijn aanduiding van de positie van Engels Onrust is overigens onjuist; het eilandje ligt niet ten zuidoosten, maar ten noordoosten van Onrust.

Engels Onrust or Kerkhof (Pulau Kelor). Later in the Company era, Engels Onrust, the small island which in the brief period before the foundation of Batavia was occasionally used by the English to repair their ships and for the temporary storage of goods, served as a cemetery for those who died on Onrust and the other islands in the Bay of Batavia (on Gerrit de Haan's 1760 general chart on sheet 176 above it is referred to as *Onrust Kerkhoff* (Onrust Cemetery). On the small chart reproduced here the graves of the northern side of the islet have been indicated. The accompanying certificate of registration shows, the head of works on Onrust had a brick *speelhuis*, a country cottage or pavilion, there. Sven Johan Wimmercrantz was a Swede by birth who worked for the Company as a draftsman and surveyor in Batavia between the years 1757 and 1776. In his later years Wimmercrantz served as a cavalry officer, but apparently he was commisioned to do some occasional surveying as well, as is shown by this chart. It was made on the orders of Governor-General Reinier de Klerk (1777-1780), as was his survey of De Klerk's estates near Grogol reproduced on sheet 289. Actually, his positioning of Engels Onrust as mentioned in the certificate of registry is incorrect; the island is situated not to the south-east but to the north-east of Onrust.

onder / below:

Maritiem Museum Rotterdam, H84-A.

Ewout Verhagen, Batavia den 5. Augustij 1689 :
Ewout Verhagen, Batavia the 5th of August 1689 :

[Kaart van de eilanden Edam, Alkmaar, Enkhuizen en Leiden, met bijbehorende schenkingsakten door de Raad van Indië].

[Chart of the islands of Edam, Alkmaar, Enkhuizen and Leiden, with attached deeds of gift by the Council of the Indies].

Schaalstok van 100 [Rijnlandse roeden] = [ca. 1 : 3.020].
Scale-bar of *100* [*Rijnlandse roeden*] = [approximately 1 : 3,020].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 79,5 x 72,5cm.
1 map : ms on paper, coloured, 79.5 x 72.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [onder] een meetbrief door Ewout Verhagen en twee schenkingsakten door de Raad van Indië, geen transcriptie.
Explanations: [below] a certificate of registry by Ewout Verhagen and two deeds of gift by the Council of the Indies, not transcibed.

Edam (Pulau Damar Besar). Het eiland Edam, in het noordoostelijke deel van de Baai van Batavia, werd bij de hier gereproduceerde akte van 19 augustus 1689 door de Raad van Indië geschonken aan gouverneur-generaal Johannes Camphuys (1684-1691). Bij dezelfde akte werd de toenmalige equipagemeester Simon van den Bergh (in functie 1689-1691) eigenaar van het naburige eilandje Enkhuizen en kreeg zijn opvolger Claas Bichon (1691-1697) de eilanden Alkmaar en Leiden. De vier eilanden, elk mede aangeduid door het wapen van de gelijknamige plaats in de Republiek, zijn op deze in opdracht van Camphuys gemaakte kaart overigens niet met hun werkelijke onderlinge afstand weergegeven. Camphuys had in 1685 al een aanzienlijk buitenhuis op Edam laten bouwen, omringd door een fraaie stijltuin met een Japans paviljoen – in een van zijn eerdere functies was hij opperhoofd op Deshima geweest, uit welke periode hij een grote belangstelling voor de Japanse cultuur en kunst had bewaard. Dit buitenhuis, dat op de kaart goed is te herkennen, werd zo'n 80 jaar later afgebeeld door Johannes Rach; zie de tekening op blad 191 onder. De twee volgende kaarten op de bladen 190-191 geven Edam in meer detail weer aan het begin van de achttiende eeuw.

Edam (Pulau Damar Besar). By the deed of 19 August 1689 reproduced here, the island of Edam, situated in the north-eastern part of the Bay of Batavia, was presented by the Council of the Indies as a gift to Governor-General Johannes Camphuys (1684-1691). The same deed made the incumbent Master-Attendant Simon van den Bergh (served 1689-1691) the owner of the neighbouring small island of Enkhuizen and his successor, Claas Bichon (1691-1697), became the owner of the islands of Alkmaar and Leiden. The four islands, each indicated by the coats-of-arms of the eponymous cities in the Republic, are not reproduced showing their actual respective distances from each other on this chart, which was made on the orders of Camphuys. In 1685 Camphuys had already built a considerable country house on Edam, surrounded by a beautifully landscaped garden with a Japanese pavilion – in one of his earlier appointments he had been Chief Factor of Deshima, and had retained a great interest in Japanese art and culture. This country seat, which is easily recognizable on the map, was depicted some eighty years later by Johannes Rach; see the drawing on sheet 191 below. The next two charts on sheets 190-191 both show Edam in more detail at the beginning of the eighteenth century.

Nationaal Archief, 4.VELH 480.

[Anoniem, ca. 1700] :
[anonymous, c. 1700] :

[Kaart van het eiland Edam nabij Batavia].

[Map of the island of Edam near Batavia].

Schaalstok van 20 Rijnlandsche Roeden = [ca. 1 : 500].
Scale-bar of *20 Rijnlandsche Roeden* = [approximately 1 : 500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 116 x 146 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 116 x 146 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

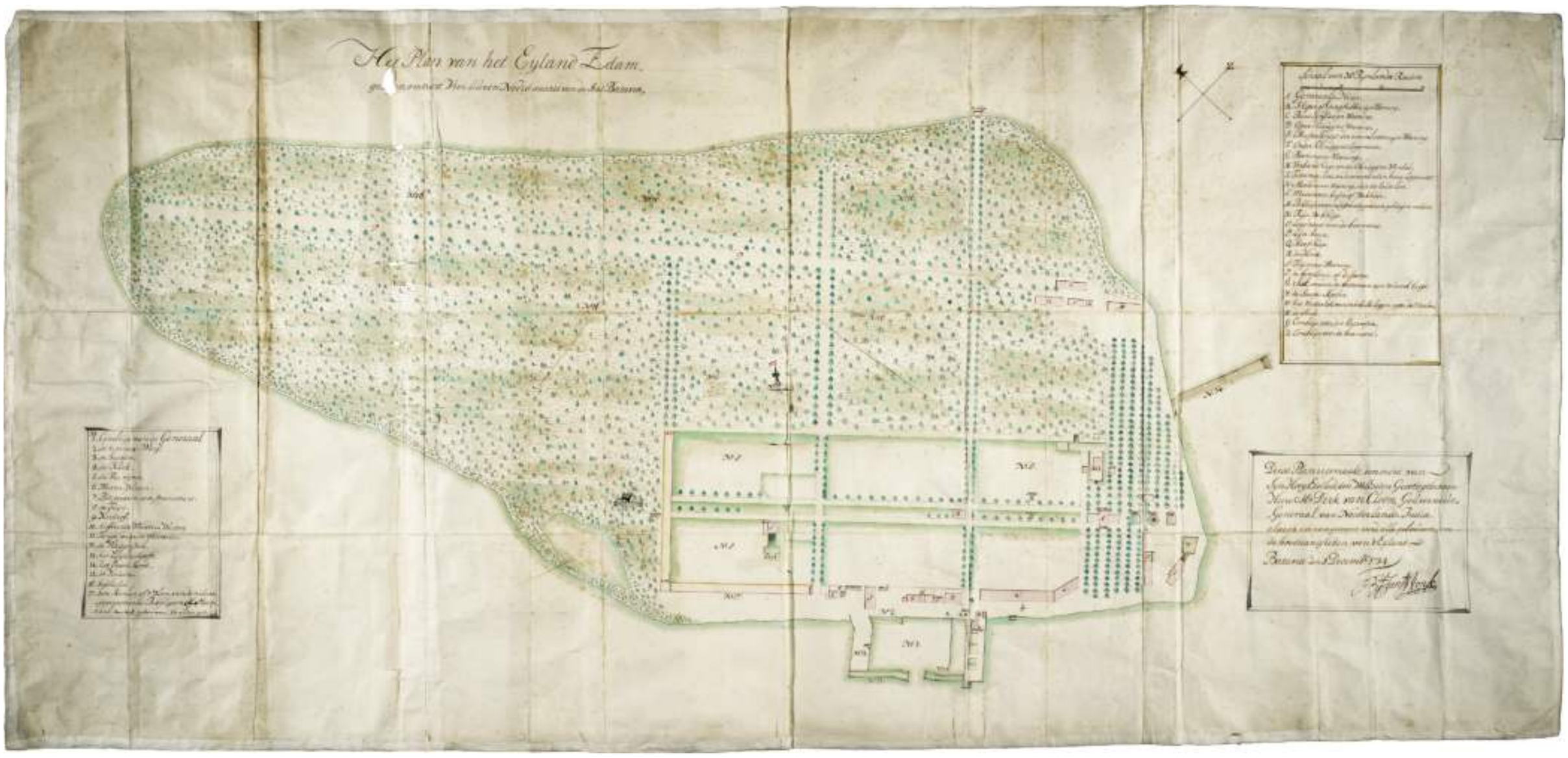

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VEL 1249.

Boudewijn Jansz Vonk, Bavia den 1 December 1734 :
Boudewijn Jansz Vonk, Batavia the 1st of December 1734 :

Het Plan van het Eyland Edam, / gelegen omtrent Vier uuren Noordwaarts van de Stad Batavia.

The Plan of the Island of Edam, / situated about Four hours to the North of the City of Batavia.

Schaalstok van 30 Rijnlandse Roeden = [ca. 1 : 900].
Scale-bar of *30 Rijnlandse Roeden* = [approximately 1 : 900].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 76,5 x 159 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 76.5 x 159 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verso: Behoort by de Overgekomen Brieven en Papieren van Batavia 1735 4. Deel.

Verklaringen: [rechtsonder] een verklaring door de landmeter :
Explanations: [lower right] an explanation by the surveyor :

Deese Plan is gemaakt door ordre van Sijn Hoog Edelheid den Weldelen Grootagtbaaren Heer Mr. Dirk van Cloon, Gouverneur-Generaal van Nederlands-India, alwaar in aangetoont werd, alle gebouwen, en de hoedanigheden van 't Eijland.
Batavia den 1 December 1734 [getekend/signed]
Boudewijn Jansz Vonk.

[linksonder] een legenda bij de nummers 1 t/m 17 :
[lower left] a key to the numbers 1 to 17 :

1. Combuijs van de Generaal.
2. De timmer Werf.
3. De haven.
4. De Klok.
5. De Vis-vijver.
6. Waater putten.
7. Put, waarin een steen-rots is.
8. De Tuijn.
9. Kerkhof.
10. Differente Waater-putten.
11. Tange, waarin Waater is.
12. De Vlagge-stok.
13. Het Zuijder-hooft.
14. Het Ooster-hooft.
15. De Kraan.
16. Bosskagie.
17. Den Aanleg, of 't Plan, van de nieuwe geprojecteerde Pakhuijsen off Hospitaal dan wel gebouwen in ander gebruijk.

[rechtsboven] een legenda bij de letters A t/m Z :
[upper right] a key to the letters A to Z :

A. Generaals Huijs.
B. Schipper of Gezaghebber zijn Wooning.
C. Baas Lijnslaager Wooning.
D. Opper-Chirurgijns Wooning.
E. Meesterknegt er timmerlieden zijn Wooning.
F. Onder-Chirurgijns Logement.
G. Boontsmans-Wooning.
H. Verbandhuijs, en de Chirurgijns Winkel.
I. Timmer-loos, en timmerlieden haar Logement.
K. Moolenaars Wooning, met de houte loos.
L. Matroosen kasie, of pakhuijs.
M. Pakhuijs, waarin differente goederen geborgen werden.
N. Rijs-pakhuijs.
O. Logement voor de baanders.
P. Lijn-baan.
Q. Stoof-huijs.
R. De Kerk.
S. Thuijniers-Wooning.
T. De bottelerij, of dispens.
U. 'T Hok, waarin de bootsman zijn touwerk bergt.
V. De Saage-Moolen.
W. Het Waterhok, waarin de balke liggen, agter de Moolen.
X. De Smid.
IJ. Combuijs, voor de Matroosen.
Z. Combuijs, voor de baanders.

Edam bleef niet lang uitsluitend een retraite voor de gouverneurs-generaal. In 1709 kwam het eiland bij de repatriëring van gouverneur-generaal Joan van Hoorn aan de Compagnie terug. Vier jaar eerder al waren er pakhuizen en werkplaatsen ingericht, waar in latere jaren veel veroordeelden tewerkgesteld waren. Deze plattegrond van 1734 geeft een overzicht van deze nieuwe functies, met onder meer lijnbanen en een zaagmolen. Wanneer een compagniesschip bij Edam van nieuw touwwerk werd voorzien, verbleven en werkten de matrozen op het eiland.

Edam did not long remain an exclusive retreat for the Governors-General. In 1705 the first workshops and warehouses were set up here and four years later, at the end of Joan van Hoorn's term of office, the island was returned to the Company. In later years large numbers of convicts were compelled to work here. This 1734 ground plan gives an overview of these new functions, which included a rope-walk and a sawmill. Whenever a Company ship was supplied with new cordage from Edam, the sailors lodged and worked on the island.

onder / below:

Rijksmuseum Amsterdam, NG-400-D.

Na het Leven getekent van J. Rach Fecit 1767 :
Drawn from Life by J. Rach Fecit 1767 :

Het gezigt van 't Gouverneur Generaals Huijs Staande / op het Eijland Edam.

View of the Gouvernor General's House Situated / on the Island of Edam.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 34,5 x 50 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 34.5 x 50 cm.

Camphuys' buitenplaats op Edam werd na Joan van Hoorn (1704-1709) met de rest van het eiland compagniesbezit, maar bleef daarna wel beschikbaar als buitenhuis voor de gouverneurs-generaal. In 1767, het jaar dat Johannes Rach het landhuis tekende, bood het nog vrijwel hetzelfde aanzien als na de bouw in 1685. Met de overige gebouwen op Edam werd het huis tijdens de Engelse blokkades van 1800 en 1806 geplunderd en uiteindelijk geheel verwoest.

After Joan van Hoorn's term (1704-1709), Camphuys's mansion on Edam along with the rest of the island once more became Company property, but afterwards it remained available to the successive Governors-General as a country retreat. In 1767, the year in which Johannes Rach made this drawing, it still very much resembled the building of 1685. As were all the other buildings on Edam, the house was plundered and ultimately destroyed during the English blockades of 1800 and 1806.

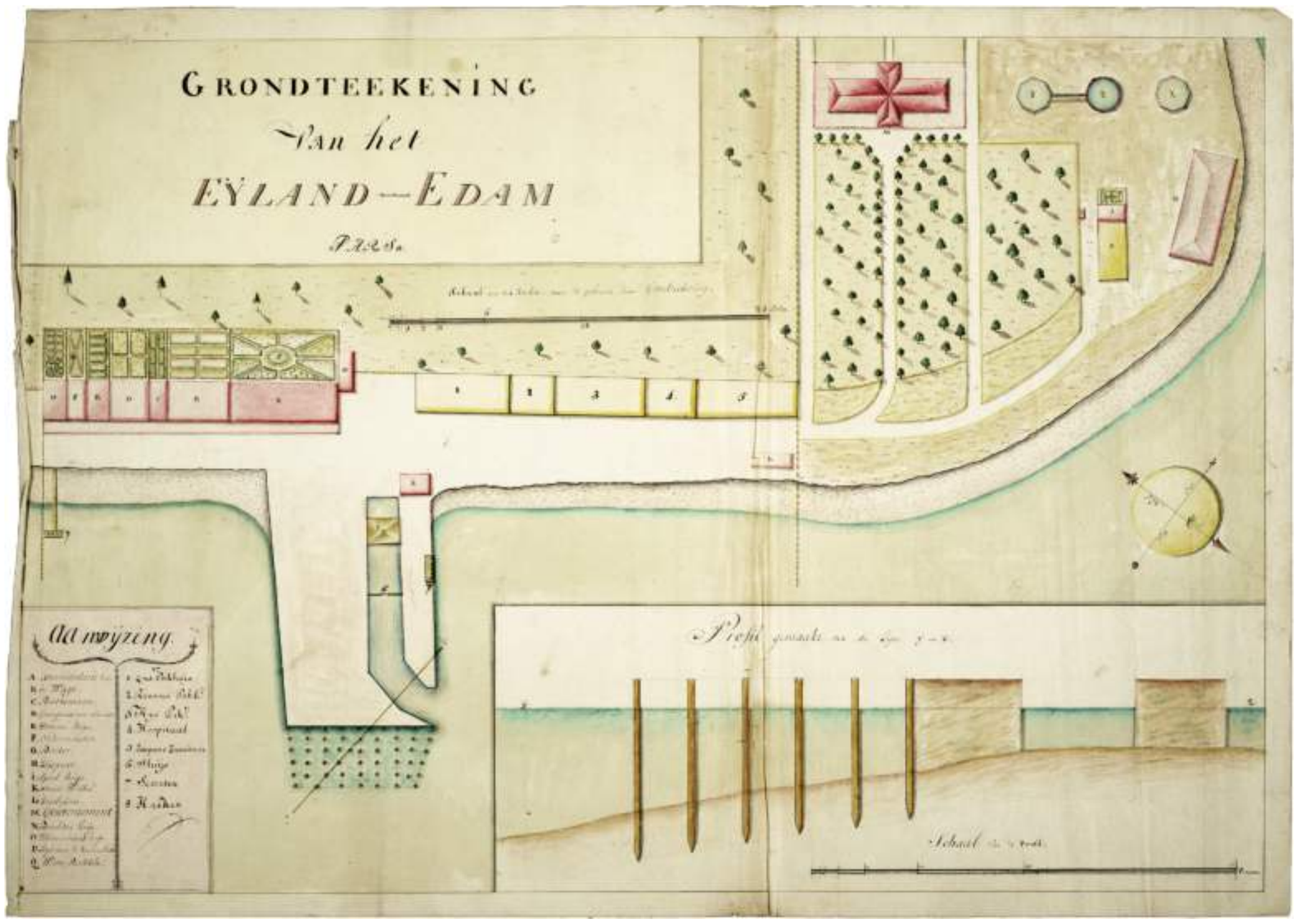

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VMF 849.7.

[Anoniem, ca. 1780] :
[Anonymous, c. 1780] :

Grondteekening / van het / Eijland Edam / pars.

Grond plan of / a part of the / Island of Edam.

Schaalstok van 24 roeden = [ca. 1 : 510]
[profiel] 96 voeten = [ca. 1 : 280].
Scale-bar of *24 roeden* = [ca. 1 : 510]
[profile] *96 voeten* = [ca. 1 : 280].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 48 x 67 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 48 x 67 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [linksonder] een legenda bij de letters A t/m Q en de nummers 1 t/m 8 :
Explanations: [lower left] a key to the letters A to Q and the numbers 1 to 8 :

Aanwijzing.

A. Commandants huijs.
B. De Wagt.
C. Bootsmaan.
D. Gevangenis voor Slavinen.
E. Dominee huijs.
F. Ondermeester.
G. Docter.
H. Dispens.
I. Speel huijs.
K. Smits Winkel.
L. Kombuijsen.
M. Gouvernement.
N. Banditen huijs.
O. Timmermans huijs.
P. Logie van de timmerlieden.
Q. Water Bakken.

1. Zout Pakhuijs.
2. Ranzoen Pakh.s.
3. Rijs Pakh.s.
4. Hospitaal.
5. Europeens Zeevaaren.
6. Sluijs.
7. Secreten.
8. Haeken.

Deze anonieme plattegrond van het bebouwde deel van Edam geeft de situatie weer enkele jaren na de tekening van het buitenhuis door Johannes Rach, in het laatste kwart van de achttiende eeuw.

This anonymous ground plan of the built-up section of Edam shows the situation as it was in the last quarter of the eighteenth century, a few years after the drawing of the country seat by Johannes Rach.

(pag. 193: / p. 193:)

boven / above:

Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam, S.2108.

[Johannes Rach], 1771 :

Gesigt van de Bataviasche Rheede, bij geleegenheijd van de voorstellinge / van de Heeren Raaden van Indien Hasselaer en Vos, als admiraals van de Retourvloot. Den 4:e November Anno 1771.

Prospect of the Batavia Roads, at the occasion of the presentation / of the Gentlemen Councillors of the Indies Hasselaer and Vos, as admirals of the Return Fleet. The 4th of November Anno 1771.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

Johannes Rach heeft in deze bijzondere tekening een der jaarlijkse hoogtepunten van het compagniesbedrijf in Batavia weergegeven, de schouw van de retourvloot en de overdracht van het commando aan de admiraal(s) op de thuisvaart, hier in november 1771 aan de raden van Indië Pieter Cornelis Hasselaer en Johannes Vos.

In this unique drawing, Johannes Rach reproduces one of the annual highlights of Company life in Batavia, the inspection of the return fleet and the handing over of the command to the admirals for the homeward-bound voyage, here to Councillors of the Indies Pieter Cornelis Hasselaer and Johannes Vos in November 1771.

onder / below:

Rijksmuseum Amsterdam, RP-T-1891-A-2453.

H. Kobell f. 1778 :

[Gezicht op de rede van Batavia].

[View of the Batavia roads].

Tekening met pen en penseel op papier, gekleurd, 15,5 x 27,5 cm.
Pen and brush drawing, coloured, 15.5 x 27.5 cm.

De tekening van Johannes Rach waarnaar Hendrik Kobell jr. deze blik vanuit zee op de rede van Batavia hoogstwaarschijnlijk maakte, is niet meer bekend. Van Kobells versie zijn in 1779 en latere jaren verscheidene prentuitgaven verschenen naar een gravure van Mattheus de Sallieth.

The drawing of the roads of Batavia seen from the sea by Johannese Rach from which most probably Hendrik Kobell Jr produced this view is now lost. Various printed versions of Kobell's version appeared in 1779 and later years after an etching by Mattheus de Sallieth.

De rede van Batavia. Op blad 192 onder en 193 zijn afsluitend drie getekende aanzichten van de rede van Batavia uit de latere achttiende eeuw gereproduceerd, twee door Johannes Rach en de derde, waarschijnlijk naar een verloren gegaan origineel van Rach, door Hendrik Kobell jr.

The roads of Batavia. On sheet 192 below and 193, this section is concluded by three views of the roads of Batavia dating from the latter part of the eighteenth century, two of them drawn by Johannes Rach and the third probably taken from a lost original by Rach, by Hendrick Kobell Jr.

Het Gezigt van de Reede van Batavia af te zien van de Hoek van
Slingerland van de Heer Jacob Loudisio zijn Land ziende in't ver,
Schiet het Waater Casstel, en alle omleggende Eylande.

onder / below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, A 3.

[Johannes Rach, 1772-1775] :

Het Gezigt van de Reede van Batavia af te zien van de Hoek van / Slingerland van de Heer Iacob Loudisio zijn Land ziende in't ver / Schiet het Waater Casstel, en alle omleggende Eijlande.

View of the Batavia Roads when looking from the Hook of / Slingerland on Mr. Jacob Loudisio's Estate seeing in the Distance / the Water Castle, and all nearby Islands.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

Het punt op Slingerland van waar Rach dit aanzicht van de rede tekende, bevindt zich geheel links op de kaart van Batavia's kust door C.F. Reimer uit 1788 (bladen 176-180), aan de weg van Antjol naar Tandjoeng Priok.

The point at *Slingerland* from where Rach drew this view of the roads can be seen on the far left of the 1788 map of the coast of Batavia by C.F. Reimer (sheets 176-180), on the road from Ancol to Tanjung Priok.

Gesigt van de Batavia Sche Reede, bij gelegenheijd van de verstellinge
Van de Heeren Raaden van Indien/ als Admiraals van de Retourvlot Den 4e November Anno 1771.

Voorsteden. Op de bladen 195 t/m 201 zijn kaarten, plattegronden en tekeningen gereproduceerd met betrekking tot de zogenoemde voorsteden van Batavia, de wijken die direct aansluitend aan de omwalde stad waren uitgelegd. De zuider voorstad was daarvan de oudste; deze wijk ontstond in aanleg feitelijk al tijdens de belegeringen in 1628-1629, toen een provisorische verdedigingslinie werd aangelegd langs de vierde dwarsgracht vanaf het Kasteel, waarlangs nadien de zuidelijke Stadsbuitengracht kwam te liggen. De ooster, zuidwester en wester voorstad werden in hoofdzaak pas na ca. 1670 aangelegd.

Suburbs. Maps, plans and drawings of what were known as the suburbs of Batavia are reproduced on sheets 195 to 201. These were the quarters which abutted directly onto the walled city. The southern suburb was the oldest; the origins of this quarter actually went back to the sieges in 1628-1629, when a temporary line of defence was built along the fourth transverse canal from the Castle. Later, the southern Outer City Moat was aligned along it. The eastern, south-western and western suburbs were chiefly built only after c. 1670.

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VELH 452.27.

[Anoniem, 1689-1709] :
[Anonymous, 1689-1709] :

N. 27. / Caart van een Gedeelte van de Zuydwester / Voorstadt / gedestineerd tot de Campong der Chineesen.

N. 27. / Plan of a Part of the South-Western / Suburb / intended for the Chinese Quarter.

Schaalstok van Vyftigh Rhynl. Roeden = [ca. 1 : 1.920].
Scale-bar of *Vyftigh Rhynl. Roeden* = [approximately 1 : 1,920].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 26,5 x 42 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 26.5 x 42 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Zuidwester voorstad. Deze plattegrond is onderdeel van een serie van oorspronkelijk 28 kaartjes en plattegronden uit de jaren 1689-1709, die alle betrekking hebben op de toewijzing van bepaalde gronden aan specifiek genoemde personen, bevolkingsgroepen of instellingen onder het bewind van de gouverneurs-generaal Joan Camphuys (1684-1691), Willem van Outhoorn (1691-1704), Joan van Hoorn (1704-1709) en Abraham van Riebeeck (1709-1713). In deze periode bestond voor Chinezen in beginsel nog het recht van vestiging binnen de omwalde stad, maar al voor ca. 1700 was een feitelijke situatie ontstaan waarin de toeloop van Chinese immigranten in Batavia en de natuurlijke groei van de Chinese stadsbevolking vooral werd opgevangen in de nieuwe zuidwester voorstad. De hier gereproduceerde plattegrond met meetgegevens van de blokken geeft daarvan een formele bevestiging. Onduidelijk is of het hier een aanwijzing betreft voor de toekenning van gronden voor toekomstige vestiging of eerder een registratie van een bestaande toestand.

South-westen suburb. This plan is part of a series which originally consisted of twenty-eight small maps and plans dating from the years 1689-1709, all relating to the alloction of certain areas of land to specifically named people, population groups or institutions during the terms of office of Governors-General Joan Camphuys (1684-1691), Willem van Outhoorn (1691-1704), Joan van Hoorn (1704-1709) and Abraham van Riebeeck (1709-1713). In this period, in principle the Chinese still had the right to settle within the walled city, but even before 1700 the actual situation was that the upsurge of Chinese immigrants in Batavia and the natural growth in the Chinese population group were principally housed in the new south-western suburb. The plan reproduced here, which contains the survey measurements of the blocks, is a formal confirmation of this. It is uncertain whether it was meant to allocate land for future settlement or was simply a registration of the situation as it was.

onder / below:

Arsip Nasional Republik Indonesia, C 81.

[Anoniem, 1742] :
[Anonymous, 1742] :

Het plan van de Zuijdwester Voor Stad.

Plan of the South-Western Suburb.

Schaalstok van 100 [Rijnlandse roeden] = [ca. 1 : 3.920].
Scale-bar of *100* [*Rijnlandse roeden*] = [approximately 1 : 3,920].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 35 x 44 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 35 x 44 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechtsonder] een aantekening in potlood betreffende de herkomst :
Explanations: [lower right] a note in pencil indicating the provenance :

Overgenomen uit de Bijl. der Resol. 4 Mei 1742. Maart 1905. F. de Haan.

In deze plattegrond bij de resolutie der Hoge Regering van 4 mei 1742 is de verplichte vestigingsplaats voor Chinezen in de zuidwester voorstad ingetekend, die na 1740 werd aangewezen naar aanleiding van de Chinese opstand en de Chinezenmoord in dat jaar en het daarop volgende verbod voor Chinezen om in de omwalde stad te wonen. De blokken 1 en 2 werden bij de opstand door compagniestroepen afgebrand en moesten nadien open blijven voor een beter schootsveld; in de hoek bij de Diestpoort is de eerste aanleg van het Hoornwerk te herkennen.

On this plan, which was an enclosure to the Resolution of the High Government of 4 May 1742, the area allocated to the Chinese in the south-western suburb has been drawn in. Their compulsory settlement in this quarter was ordered in 1740 following the prohibition which forbade Chinese to live within the walled town, in a reaction to the Chinese rebellion of that year and the massacre of almost all the Chinese in the city. During the uprising, Blocks 1 and 2 were burned down by the Company troops and after that were required to be left vacant in order to ensure a clear line of fire; in the corner near the Diest Gate a provisional layout for the Hornwork can be recognized.

boven / above:

Arsip Nasional Republik Indonesia, D 46.

[Anoniem, 1753] :
[Anonymous, 1753] :

Hoornwerk voor de Diestpoort.

Hornwork opposite the Diestpoort.

Schaalstok van 10 Roeden = [ca. 1 : 275]
[profiel] 3 Roeden = [ca. 1 : 110].
Scale-bar of *10 Roeden* = [approximately 1 : 275]
[profile] *3 Roeden* = [approximately 1 : 110].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 43 x 49 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 43 x 49 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechtsonder] een aantekening in potlood betreffende de herkomst :
Explanations: [lower right] a note in pencil indicating the provenance :

Overgenomen uit Bijl. Resol. 9 Feb. 1753. 9 Maart 1905. F. de Haan.

Het Hoornwerk tegenover de zuidwester voorstad werd in zijn eerste, provisorische vorm aangelegd tijdens de Chinese opstand in 1740, ter bescherming van deze kwetsbare hoek in de stadsomwalling. Bij de resolutie der Hoge Regering van 9 februari 1753 werd besloten tot herstel van de inmiddels zeer vervallen versterking volgens de opzet zoals afgebeeld in de hier gereproduceerde bijlage. Zie ook de tekening van Johannes Rach op blad 153 boven en de plattegrond van C.F. Reimer op blad 142 onder.

The Hornwork opposite the south-western suburb was first constructed in a temporary form during the Chinese rebellion in 1740, in order to protect this vulnerable corner of the city walls. By Resolution of the High Government of 9 February 1753, it was decided to restore this, by then, badly dilapidated defence work according to the project plan shown here on the reproduced enclosure. See also the drawing by Johannese Rach on sheet 153 above and the plan by C.F. Reimer on sheet 142 below.

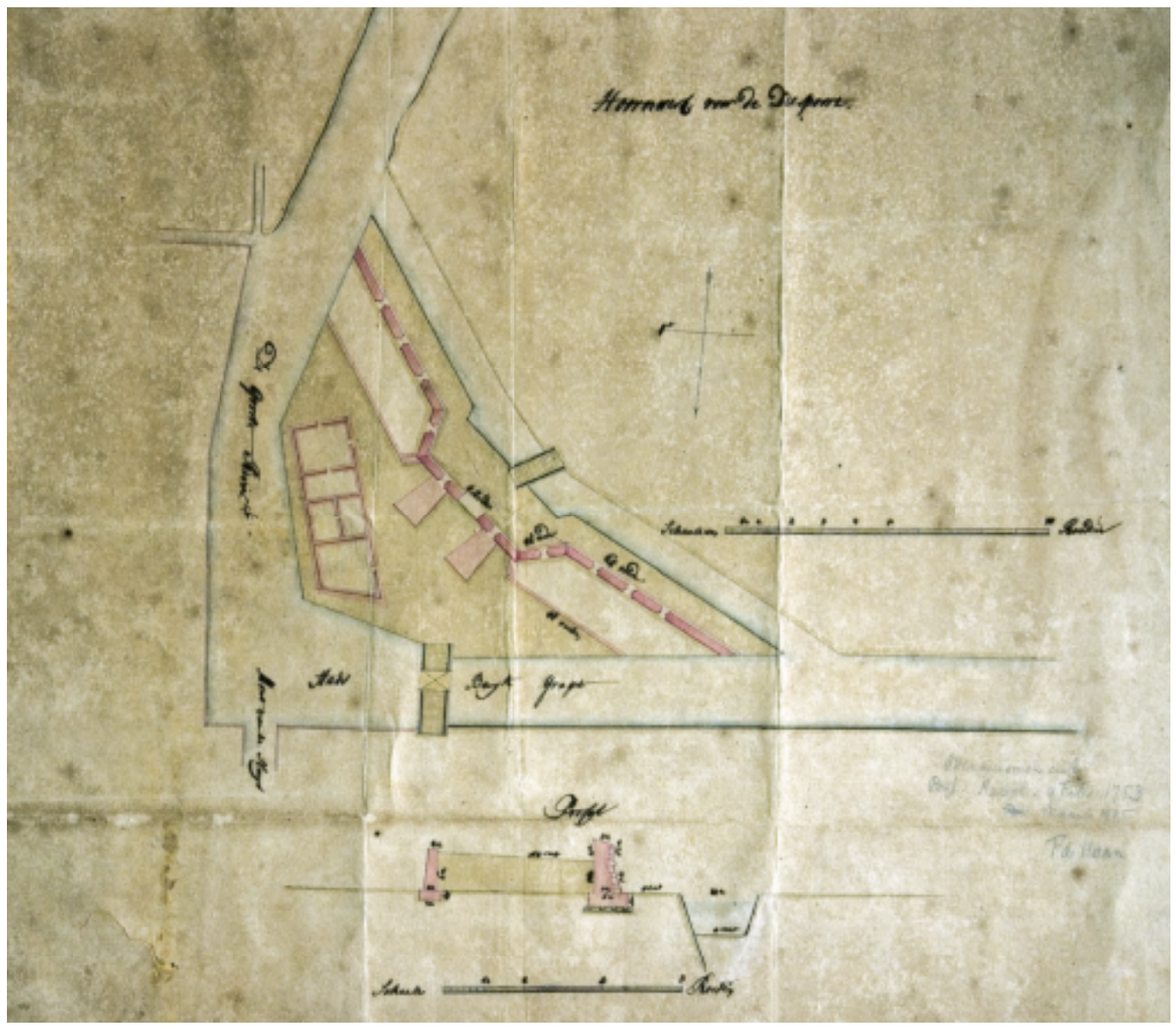

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VMF 849.6.

[Anoniem, 1775-1780] :
[Anonymous, 1775-1780] :

[Plattegrond van het Chinese kwartier langs de Suriegracht te Batavia].

[Plan of the Chinese quarter along the Suriegracht at Batavia] .

Schaalstok van 10 R.R. = [ca. 1 : 215].
Scale-bar of *10 R.R.* = [approximately 1 : 215].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 54 x 74 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 54 x 74 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [linksboven] een kadastrale register van de winkels aan de zuidkant van de Suriegracht, geen transcriptie.
Explanations: [upper left] a cadastral registry of the shops to the south of the Suriegracht, not transcribed.

[rechtsboven en rechtsmidden] een verklaring van de kleuren en een legenda bij de letters A t/m W :
[upper right and centre right] an explanation of the colours and a key to the letters A to W :

Aanmerking.
De Huijsen met Rood afgezet zijn bewoond.
De Geele zijn in gebruijk van de bewoonders der teegenoverstaande Huijsen.
De Groene zijn leedig.

Aanwijsing.
A. De Wagt.
B. De Smit Loa Linko.
C. Coffij Caage.
D. Dood kistenmaaker.
E. Velle bereijder Tan Hoengko.
F. Zuijker Bakkerij Tan Hoengko.
G. Velle Bereijder id[em].
H. d[itt]o.
I. Verkens Slagterij Ong Jamko.
K. Velle bereijder Koudjeng.
L. Verkens aankweekerij Tim.
M. Buffel Slagterij de pagter Tim Tjing.
N. Haan Vegterij de pagter Lim Kojako.
O. Leeder Bereijder Tang Liong.
P. Leedige plaats dog in gebruijk van den
Q. Leeder bereijders.
R. id[em].
S. d[itto]o.
T. Leedig Terrain.
U. Hout Verkooper aboul Akim.
W. Nieuw afgestookene plaats voor de Capit: Chinees.

Na de Chinese opstand van 1740-1743 moest op last van de Hoge Regering het terrein tussen de overwegend Chinese zuidwester voorstad en de Stadsbuitengracht aanvankelijk open blijven ten behoeve van een beter schootsveld vanaf de stadwal. Vanaf ca. 1775 werd hier echter toch weer bebouwing door Chinezen toegestaan, waarvan deze kadastrale plattegrond een eerste indeling uit die jaren geeft. Naast een perceel bestemd voor een nieuwe woning van de kapitein-Chinees zijn onder meer leerlooierijen (velle bereijders), diverse slachterijen, een varkensfokkerij (verkens aankweekerij), een gokhuis met hanengevechten en een doodkistenmaker aangegeven.

After the Chinese rebellion and its aftermath in 1740-1743, the High Government gave strict orders that the area of land between the preponderantly Chinese south-western suburb and the Outer City Moat should be kept vacant in order to provide a clear field of fire from the city wall. Around 1775, however, the Chinese were once again permitted to build in this area and the cadastral ground plan reproduced here shows the first allocations at this time. As well as a new residence intended for the Captain-General of the Chinese (W), there were tanneries (*velle bereijders*), various abbatoirs, a pig farm (*verkens aankweekerij*), a gambling den *cum* cockpit (*haan vegterij*) and a coffin-maker (*dood kistenmaaker*).

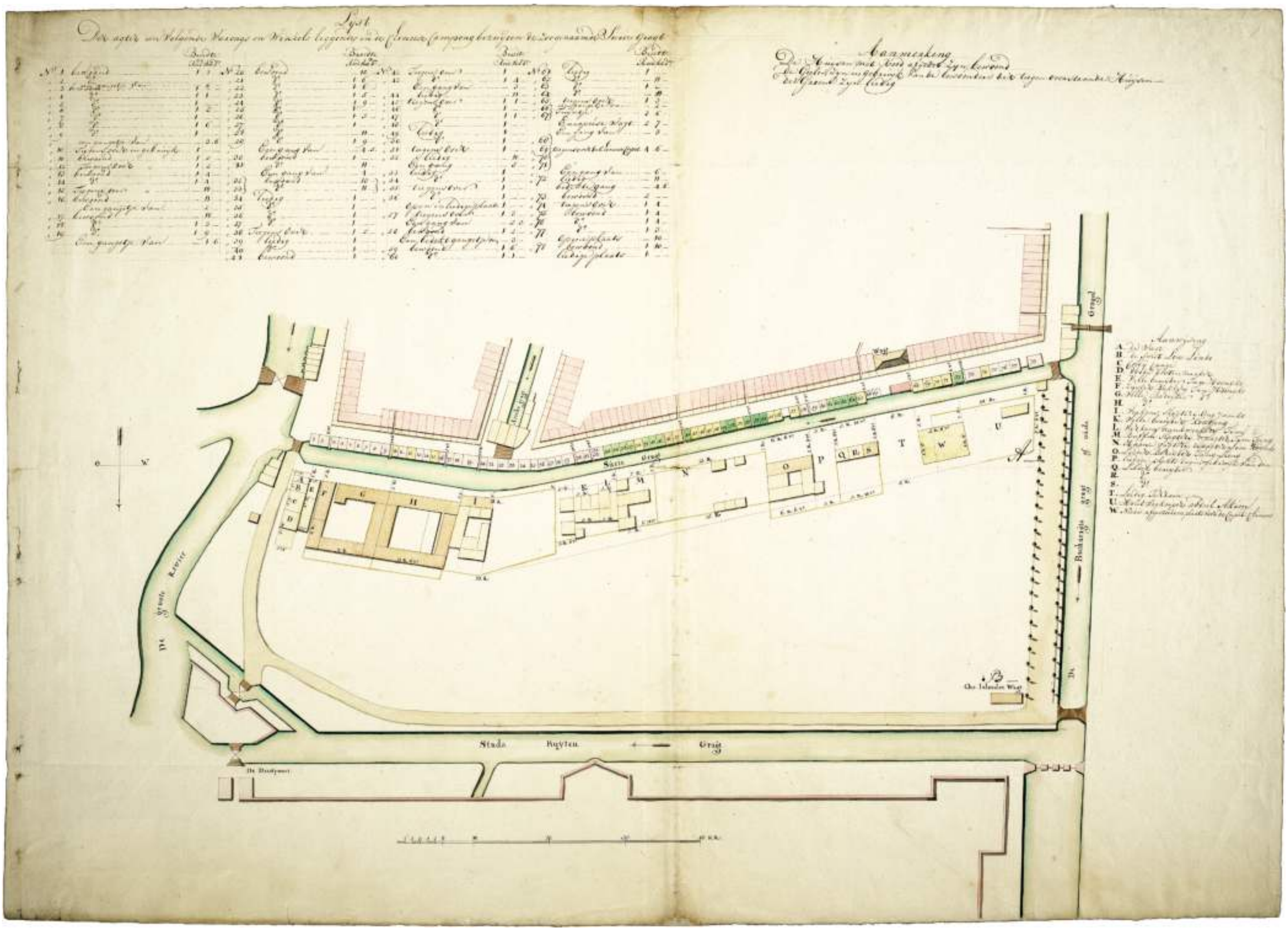

Molenvliet en Waterplaats. In 1648 werd op initiatief van de kapitein-Chinees Bingam of Bingham begonnen met de aanleg van een ca. vijf kilometer lang kanaal vanaf de Grote Rivier in de zuider voorstad naar de toen nog onontgonnen bosgebieden verder zuidwaarts in de Ommelanden, voor de aanvoer van timmer- en brandhout naar de stad en ten behoeve van de ontginning van het achterland voor de suikerbouw. Deze Gracht van Bingam werd in 1657 van compagnieswege verbonden met een toevoerkanaal vanaf de afgedamde Grote Rivier bij Noordwijk en kreeg zodoende permanente doorstroming met een regelbaar waterpeil, dat bij de terugvloeiing in de Grote Rivier bij de zuider voorstad zo'n twee meter hoger stond dan het rivierpeil. Dit hoogteverschil, dat op dit punt in stand gehouden werd door twee dammen met zowel een schutsluis als een overtoom, maakte het mogelijk hier door waterkracht aangedreven molens te bouwen. De eerste daarvan, een houtzaagmolen van de Compagnie, kwam in 1659 gereed; tot het einde van de compagniestijd verrezen hier verder ten minste twee korenmolens, een zijdehaspelarij, zeven buskruitmolens, een suikermolen en een kopermolen, die deels in eigen beheer, deels door pachters geëxploiteerd werden. Met deze nieuwe functie van Bingams kanaal kreeg dit bij de overname door de Compagnie in 1661 de naam Molenvliet, hoewel de oude aanduiding nog lang nadien op kaarten voorkwam.

Het molencomplex aan dit noordelijke einde van de Molenvliet, waarbij ook de zogenoemde Waterplaats en de gelijknamige versterking (aanvankelijk Batenburg geheten) gelegen waren (zie blad 199 onder en blad 200 boven), onderging in de loop der jaren diverse ingrijpende veranderingen. Authentiek kaartenmateriaal daarvan in manuscriptvorm is echter schaars en bestaat in feite uit niet veel meer dan het helaas ongeannoteerde projectplan van ca. 1709 op blad 196 boven (waarin de Molenvliet nog 'Bingams Gragt' wordt genoemd), de plattegrond uit 1754 op blad 196 onder, en de grote stadsplattegrond van C.F. Reimer uit 1788 op blad 134. Voor het overige beperken de bewaard gebleven plattegronden en tekeningen zich voornamelijk tot een serie met betrekking tot projecten uit 1729 en volgende jaren voor de uitbreiding van de compagnies zijderederij Ken den Tijd en de uiteindelijke verbouwing daarvan in 1738 tot korenmolen, op de bladen 197 en 198, en een kadastraal kaartje uit 1792 van de compagnies zaagmolen op blad 199 boven.

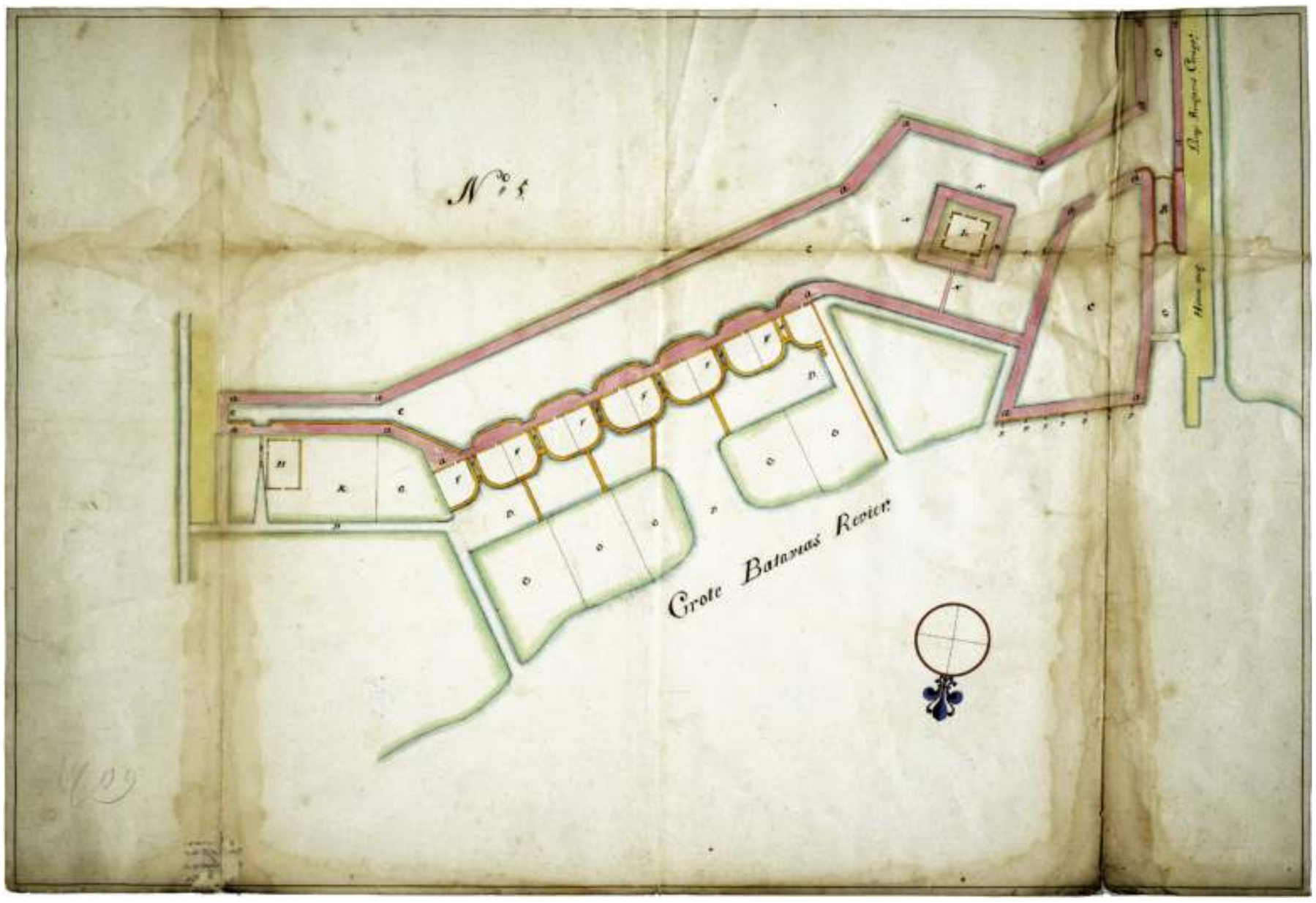

Molenvliet and Waterplaats. In 1648, on the intiative of the Captain of the Chinese, Bingam, construction was commenced on a canal some five kilometres long leading from the Great River in the southern suburb to what were still virgin woodlands farther to the south in the *Ommelanden*. It was to be used for the transportation of timber and wood for fuel and for the reclamation of the hinterland for sugar cultivation. In 1657, at the behest of the Company, Bingham's Canal (*Gracht van Bingham*) was linked to a new supply canal from the dammed Great River near *Noordwijk*, which meant that it then could flow at all times and the water level could be regulated. When it flowed back into the Great River in the vicinity of the southern suburb it stood about two metres highter than the river level. This difference in height, which at this point was controlled by two dams with a lock and a portage for boats (*overtoom*), made it possibe to build water-powered mills there. The first of these, the Company sawmill, was completed in 1659. Until the end of the Company era at least two flour-mills, a silk-spinning mill, seven powder-mills, a sugar-mill, and a copper stamping-mill were built here; some of them were exploited by the Company itself and others farmed out to tenants. Because of this new-found function, in 1657 Bingams Canal was rechristened the *Molenvliet* (Mill Stream), although the old name still continued to appear on maps for a long time afterwards.

In the course of the years, the mill complex at the northern end of the *Molenvliet*, where what was known as the *Waterplaats* and the fort of the same name (originally called *Batenburg*, see sheet 199 below and sheet 200 above), was subjected to some drastic alternations. Any authentic cartographical material of this in manuscript form is fairly rare and in fact consists of not much more than the unfortunately unannotated project plan dating from c. 1709 on sheet 196 above (on which *Molenvliet* is still called *Bingams Gragt*), the 1754 ground plan on sheet 196 below, and C.F. Reimer's large city map of 1788 on sheet 134. The remainder of the surviving plans and drawings are restricted to a series relating to projects in 1729 and the following years for the expansion of the Company silk-spinning mill *Ken den Tijd* and its ultimate conversion into a flour-mill in 1738, on sheets 197 and 198, and a 1792 small cadastral map of the Company sawmills on sheet 190 above.

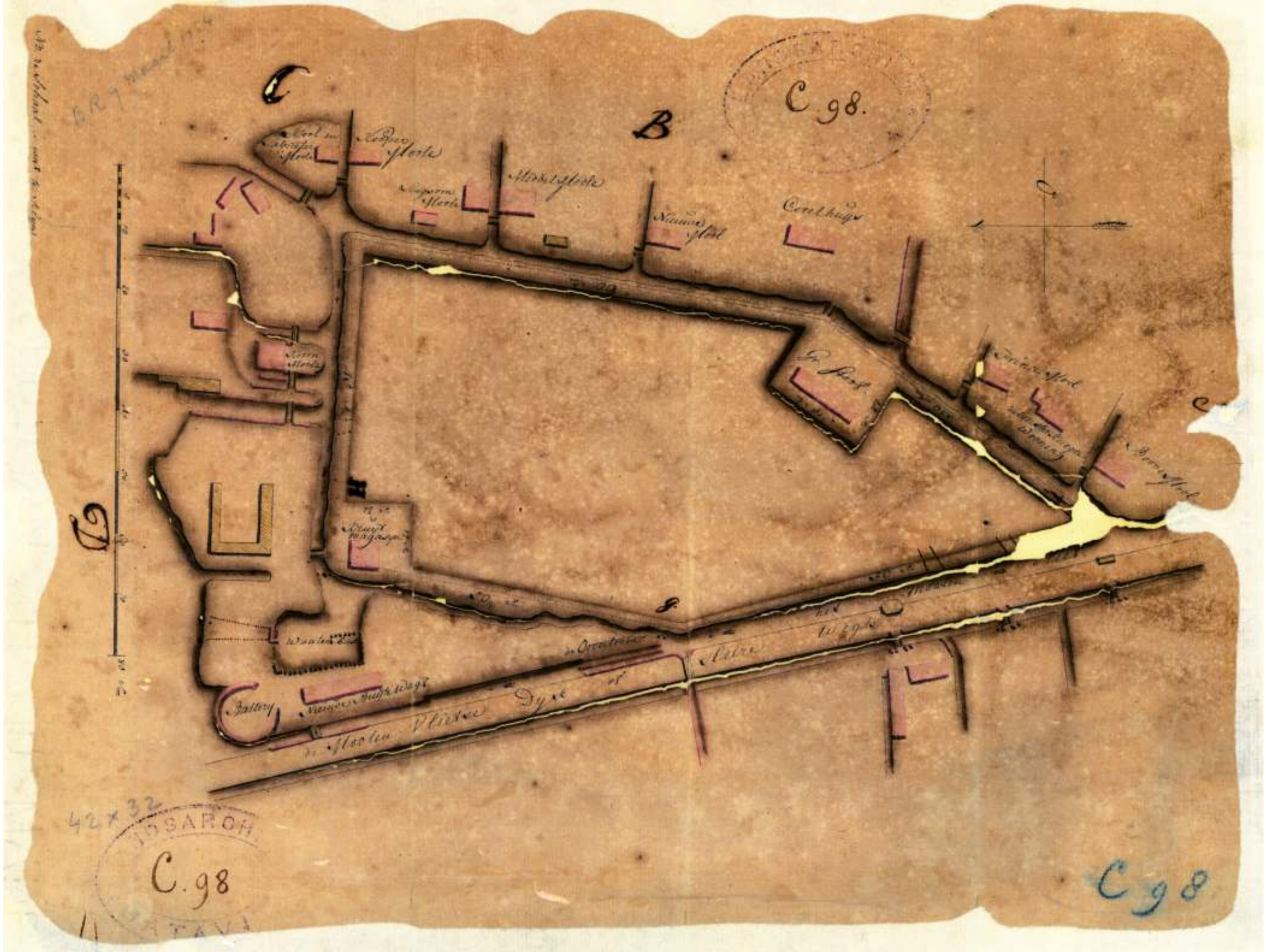

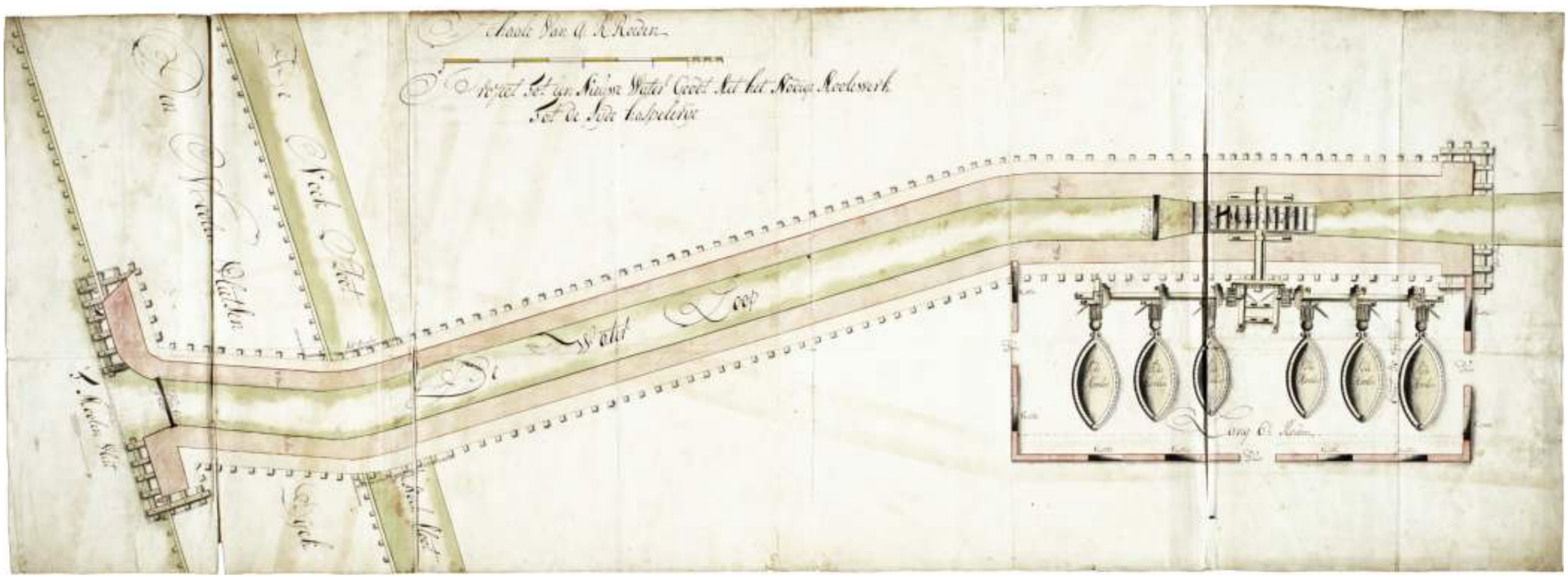

(pag. 196: / p. 196:)

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VEL 384.

[Anoniem, ca. 1709] :
[Anonymous, c. 1709] :

[De Bataviasche Rivier met de daarop te stellen molens].

[The Batavia River with the projected mills].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 50 x 72,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 50 x 72.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Dit projectplan is in deze vorm na 1709 niet uitgevoerd. Aan de onderzijde van de plattegrond is de zuider voorstad niet ingetekend. De annotatie ontbreekt, maar enkele van de aangegeven letters zijn als volgt te benoemen: a. dammen; B. sluis (later overtoom); c. opgestuwd molenbekken en Waterplaats; d. afstroombekken en waterloop naar Grote Rivier; F, H. molens; L, m, n. kruithuis, een restant van de voormalige post Batenburg; o. Molenvliet.

This project plan was never effectuated in this from after 1709. The southern suburb has not been drawn in on the bottom of the plan. There is also no annotation, but several of the letters indicated can be named as follows: a. dams; B. sluice (later portage); c. dammed mill basins and *Waterplaats*; d. mill-races and the outflow into the Great River; F, H. mills; L, m, n. powder magazine, a remnant of the former redoubt *Batenburg*; o. *Molenvliet*.

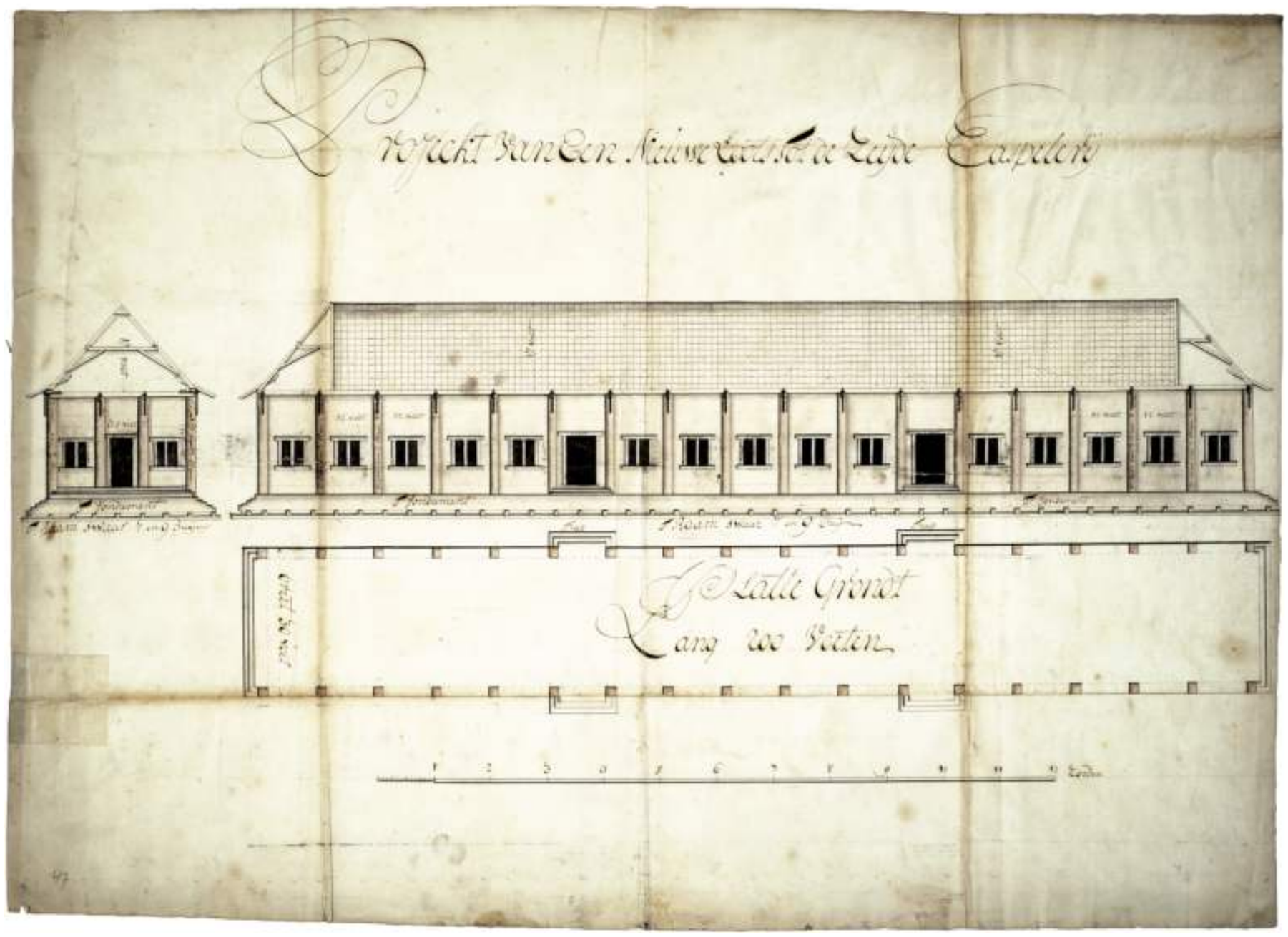

onder / below:

Arsip Nasional Republik Indonesia, C 98.

[Anoniem, 1754] :
[Anonymous, 1754] :

[Plan van de compagniesmolens aan de Molenvliet].

[Plan of the Company's mills on Molenvliet].

Schaalstok van 80 [Rijnlandse roeden] = [ca. 1 : 1.795] [linksboven] aantekening : NB. De schaal is wat te klijn.
Scale-bar of *80* [*Rijnlandse roeden*] = [approximately 1 : 1,795] [upper left] with a note : NB. The scale is somewhat too small.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 32 x 44 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 32 x 44 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksboven, dr. F. de Haan] een aantekening in potlood betreffende de herkomst :
Explanations: [upper left, Dr. F. de Haan] a note in pencil indicating the provenance :

B[ijlagen] R.[esolutie] 7 Maart 1754.

Deze plattegrond van de bestaande situatie in 1754 ten oosten van de uitmonding van de Molenvliet beslaat een veel groter terrein dan die op blad 196 boven; voornaamste gemeenschappelijke oriëntatiepunt is het vierkante kruitmagazijn oostelijk van de Waterplaats. Het kaartje diende vermoedelijk mede als voorbereiding op de bouw van de versterking Waterplaats of Grietenburg in 1757; zie C.A. von Luepkens plattegrond op blad 199 onder. De eerdere compagnies zijderederij, bladen 197 en 198, bevond zich westelijk van de Molenvliet, aan het toevoerkanaaltje tegenover het punt G. in deze kaart.

This plan of the situation as it was in 1754 to the east of the debouchement of the *Molenvliet* covers a much wider area than that on sheet 196 above; the principal mutual orientation point is the square powder magazine to the east of the *Waterplaats*. It is possible that this map was used as part of the preparations for the construction of the small fort *Waterplaats* or *Grietenburg* in 1757; see C.A. von Luepken's ground plan on sheet 199 below. The Company's former silk-spinning mill, sheets 197 and 198, stood to the west of the *Molenvliet*, on the small feeder canal opposite point G. on this map.

(pag. 197: / p. 197:)

boven / above:

Nationaal Archief, 4.VEL 1238.

[Anoniem, ca. 1729] :
[Anonymous, c. 1729] :

Project tot een Nieuwe Water Goodt met het Nodige Moolewerk Tot de Sijde haspelerije.

Project for a New Water Conduit with the Necessary Mills For the Silk factory.

Schaalstok van 4 R. Roeden = [ca. 1 : 55].
Scale-bar of *4 R. Roeden* = [approximately 1 : 55].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 53,5 x 148,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 53.5 x 148.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verso: Plan vande Water Goodt tot de sijde haspelerije.

(vervolg op pag. 198 / continued on p. 198)

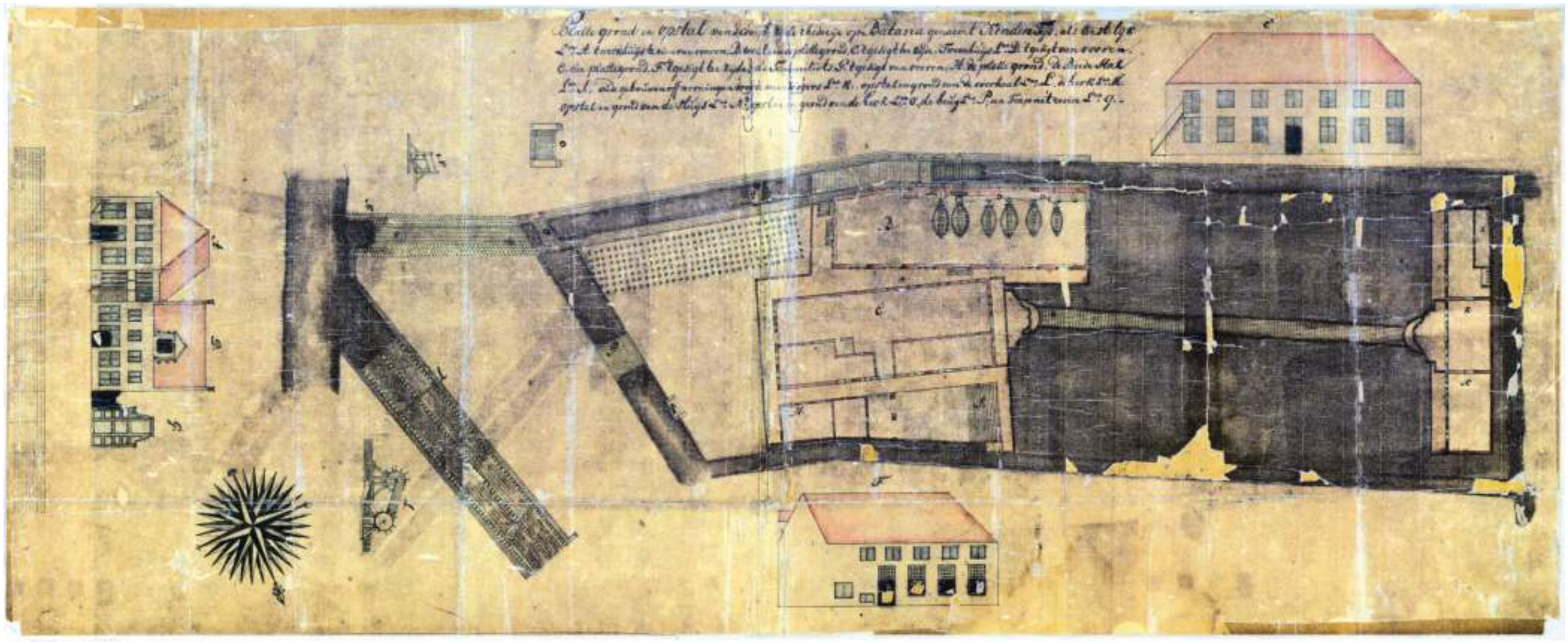

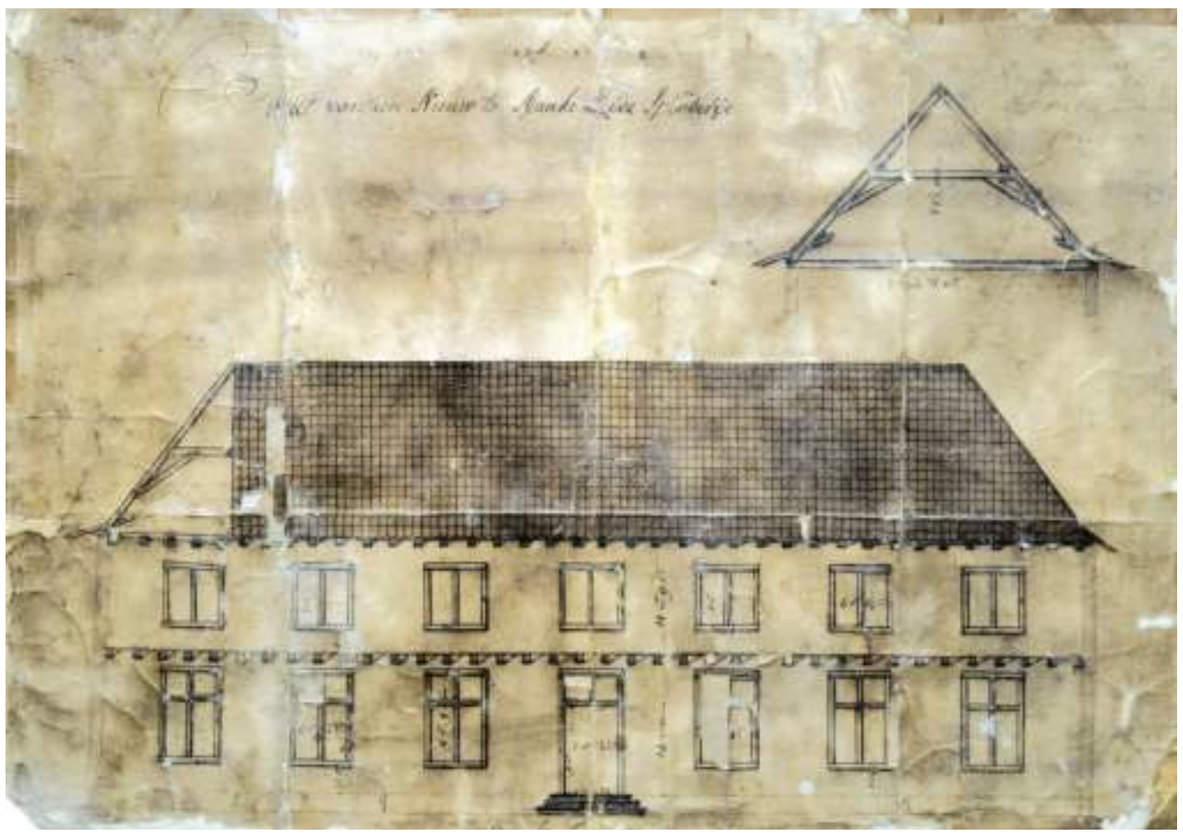

(vervolg van pag. 197 / continued from p. 197)

Dit plan en de twee bijbehorende tekeningen op blad 197 midden en onder werden in 1730 opgezonden uit Batavia, toen onder het bewind van gouverneur-generaal mr. Diederik Durven (1729-1732) de vooruitzichten voor de compagnies zijderederij Ken den Tijd nog gunstig leken. Nog geen tien jaar later was het zijdebedrijf in Batavia echter zo onrendabel geworden, dat de Hoge Regering besloot het complex om te zetten in een korenmolen, waarvan de tekening op blad 198 onder het plan geeft. De plattegrond en de tekening op blad 198 boven en midden laten Ken den Tijd zien omstreeks 1732-1735.

This plan and the two drawings which belong with it on sheet 197 centre and below, were sent from Batavia in 1730, when under the administration of Governor-General Diederik Durven (1729-1732) the prospects for the Company's silk factory *Ken den Tijd* (Keep Up with the Times) still seemed promising. Not a decade later, silk production in Batavia had become so uneconomical that the High Government decided to convert the complex into a flour-mill, of which the drawing on sheet 198 below gives the plan. The ground plan and drawing on sheet 198 above and centre show *Ken den Tijd* around 1732-1735.

midden / centre:

Nationaal Archief, 4.VEL 1237.

[Anoniem, ca. 1729] :
[Anonymous, c. 1729] :

Project van een nieuwe loots tot de Zeijde Haspelerij.

Project for a new shed at the Silk Factory.

Schaalstok van 12 roeden = [ca. 1 : 110].
Scale-bar of *12 roeden* = [approximately 1 : 110].

1 kaart + 2 profielen : ms op papier, gekleurd, 55 x 76 cm.
1 map + 2 profiles : ms on paper, coloured, 55 x 76 cm.

Oriëntatie: onbekend.
Orientation: unknown.

Verso: Projekt van een nieuwe loots tot de zeijde Haspelarij te Batavia. [...] Behoort by de Papieren en Brieven overgekomen van Batavia 1730. 4. Deel.

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VEL 1239.

[Anoniem, ca. 1729] :
[Anonymous, c. 1729] :

Profil van het Moolenwerk tot de Sijde haspelerij.

Profile of the Mill at the Silk Factory.

Schaalstok van 2 R.R. = [ca. 1 : 25].
Scale-bar of *2 R.R.* = [approximately 1 : 25].

1 profiel : ms op papier, gekleurd, 51,5 x 108,5 cm.
1 profile : ms on paper, coloured, 51.5 x 108.5 cm.

Verso: Profil van het Moole werk tot de sijde haspelarij te Batavia. [...] Behoort by de Overgekomen Papieren en Brieven van Batavia 1731. 4. Deel.

(pag. 198 / p. 198)

boven / above:

Arsip Nasional Republik Indonesia, M 3.

[Anoniem, ca. 1735] :
[Anonymous, c. 1735] :

Plattegrond en opstal van 's Comp.s Zijde rhederije op Batavia genaamt Ken den Tijd [...].

Plan and elevation of the Company's Silk factory at Batavia named Ken den Tijd [...].

Schaalstok van 12 [Rijnlandse roeden] = [ca. 1 : 190].
Scale-bar of *12* [*Rijnlandse roeden*] = [approximately 1 : 190].

1 kaart + 6 profielen : ms op papier, gekleurd, 42 x 106 cm.
1 map + 6 profiles : ms on paper, coloured, 42 x 106 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel met een legenda bij de letters A t/m Q :
Explanations: [above] continuation of the title with a key to the letters A to Q :

Als eerstelijk L.r A:'t werkhuijs van vooren, B: toont aen de plattegrond, C: 't gesigt ter zijde. 'T woonhuijs L.r D: 't gesigt van vooren, E: den plattegrond, F: 't gesigt ter zijde, de Timmerloots. G: 't gesigt van vooren, H: de plattegrond, de paerdestal L.r I: oude gebouwen off wooningen voor de manadoers L.r K: opstal en grond van de overhaal L.r L: de kerk L.r M: opstal en grond van de sluijs L.r N: opstal en grond van de heck L.r O: de brug L.r P: een Trap na 't revier L.r Q.

onder / below:

Arsip Nasional Republik Indonesia, F 54.

[Anoniem, 1738] :
[Anonymous, 1738] :

Project van Een Nieuwe Koornmolen / In Stede der zeijde rhederije Kendentijt genaemt.

Project for a New Flour-Mill / In Stead of the silk factory known as Ken den Tijd.

Schaalstok van 8 roeden = [ca. 1 : 75].
Scale-bar of *8 roeden* = [approximately 1 : 75].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 59 x 50 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 59 x 50 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [linksboven] een aantekening in potlood betreffende de herkomst :
Explanations: [upper left] a note in pencil indicating the provenance :

Overgenomen uit Bijlagen Res. 5 Dec. 1738. Maart 1905. F. de Haan.

Bij de resolutie van 5 december 1738 besloot de Hoge Regering de onrendabele zijderederij te laten verbouwen tot korenmolen, waarvan deze bijlage het projectplan weergeeft. Het grondplan van het bestaande gebouw met de zijdehaspels op blad 198 boven is goed te herkennen in dat van de geprojecteerde maalruimte onder.

By Resolution of 5 December 1738, the High Government decided to convert the uneconomical silk factory into a flour-mill, of which this enclosure gives the projected design. The ground plan of the existing building with the silk-winders on sheet 198 above is easily recognizable in that for the planned grinding-floor below.

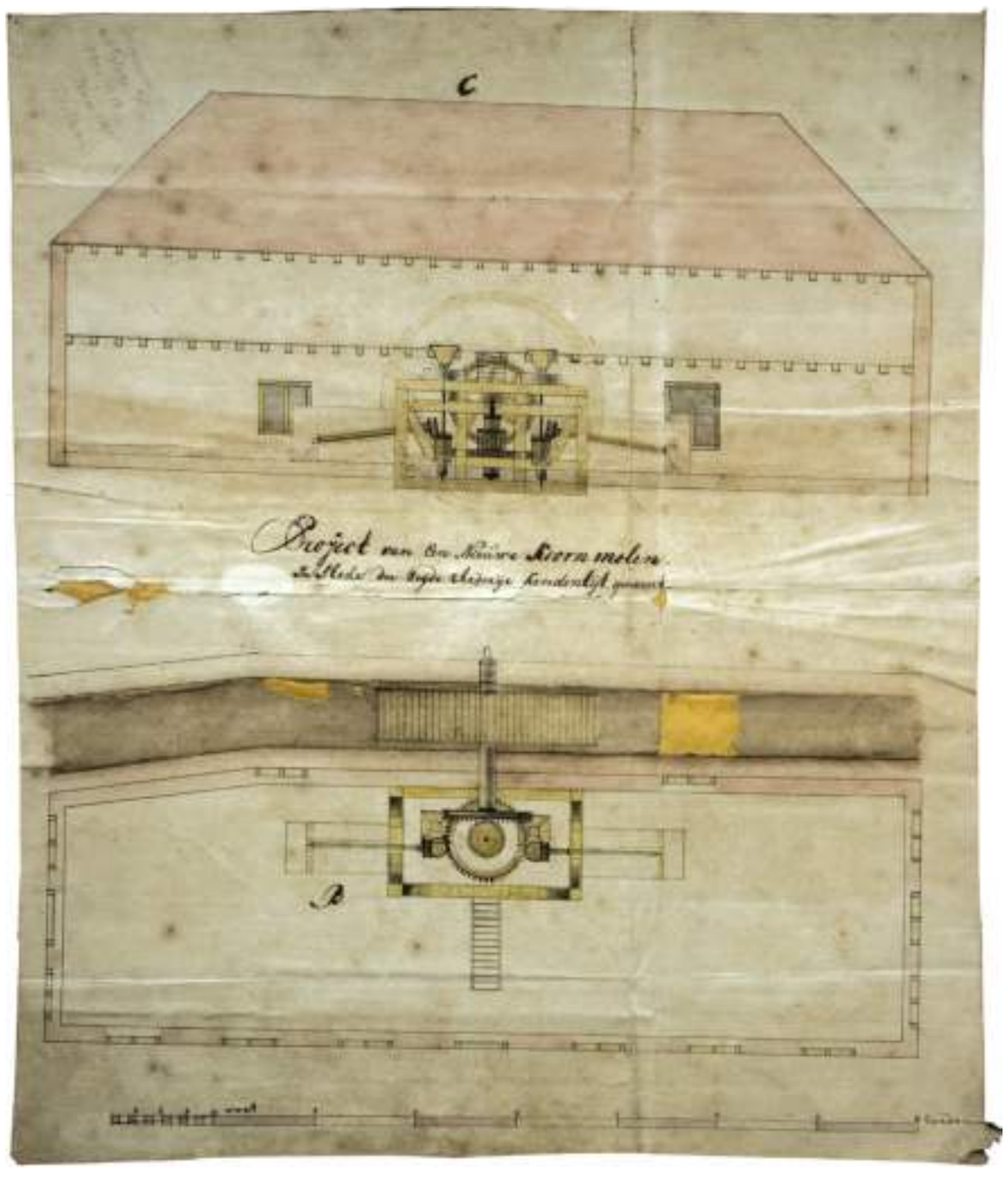

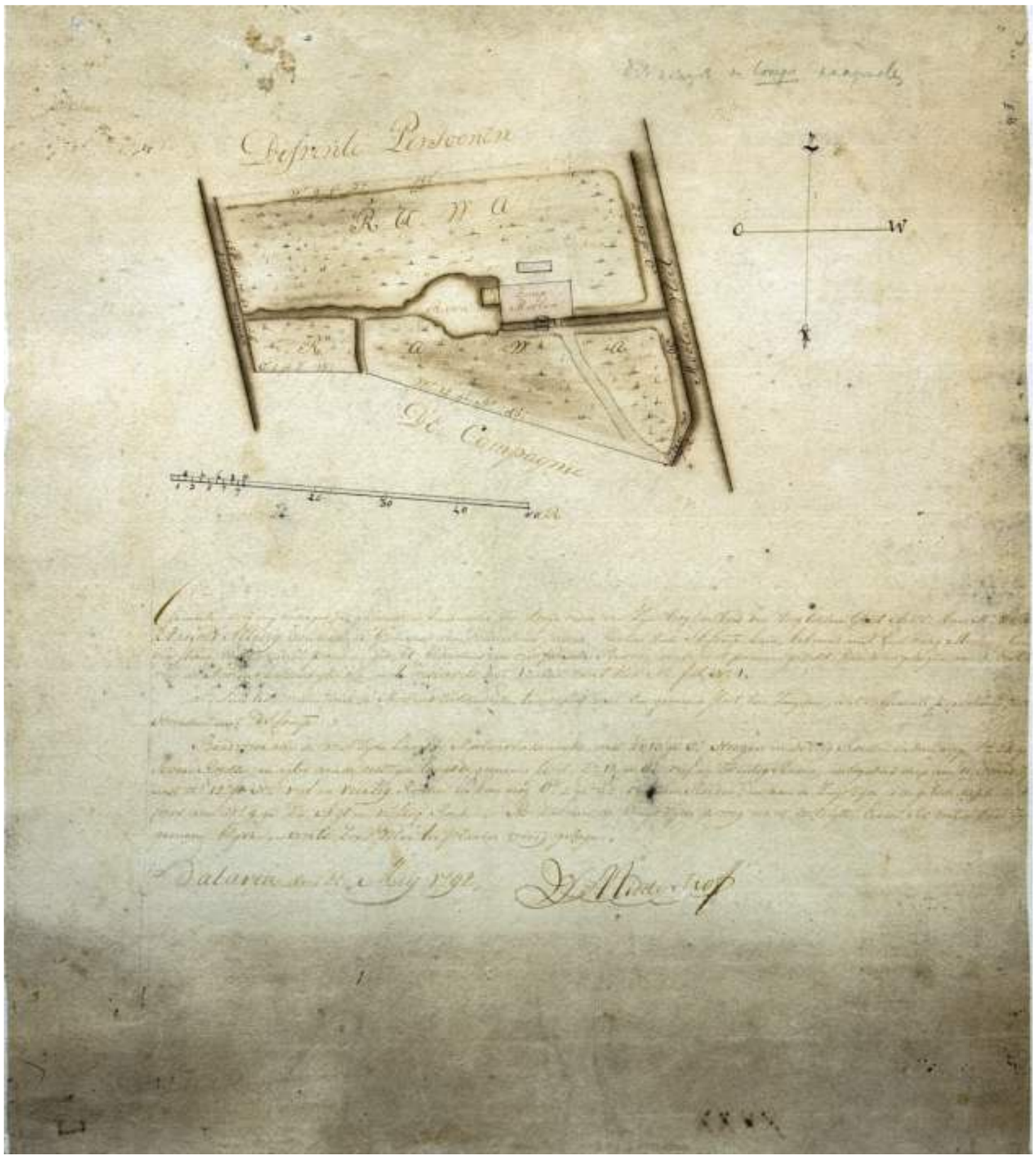

boven / above:

Arsip Nasional Republik Indonesia, E 16.

P.S. Midderhof, Batavia den 25 Meij 1792 :
P.S. Midderhof, Batavia the 25th of May 1792 :

[Kaartje met meetbrief van de compagnies zaagmolen beoosten de Molenvliet].

[Plan of the Company's sawmill to the east of Molenvliet, with a certificate of registry].

Schaalstok van 50 R. = [ca. 1 : 1.270].
Scale-bar of *50 R.* = [ca. 1 : 1,270].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 51 x 43cm.
1 map : ms on paper, coloured, 51 x 43 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechtsboven] een aantekening in potlood door dr. F. de Haan :
Explanations: [upper right] a note in pencil by Dr. F. de Haan :

Dit schijnt de Comps. zaagmolen.

[onder] een meetbrief opgesteld in opdracht van gouverneur-generaal Willem Arnold Alting door de geadmitteerd landmeter P.S. Midderhof d.d. 25 mei 1792, geen transcriptie.
[below] a certificate of registry by P.S. Midderhof, licensed surveyor, done on the orders of Governor-General Willem Arnold Alting and dated 25 May 1792, not transcribed.

De bedoelde compagnies zaagmolen was mogelijk nog een van de oorspronkelijke molens die hier in 1657-1659 werden gebouwd, of een latere nieuwbouw daarvan op dezelfde plaats. Het afgebeelde terrein lag iets bovenstrooms van het grote molencomplex weergegeven op de kaart van blad 196 onder.

The Company sawmill referred to was possibly one of the original mills which were built here in the period 1657-1659, or perhaps a later, new building on the same site. The area shown lay a little way upstream from the large mill complex reproduced on the map on sheet 196 below.

onder / below:

Nationaal Archief , 4.VEL 1214.

[C.A. von Luepken of assistent, 1762-1764] :
[C.A. von Luepken or assistant, 1762-1764] :

Nom: 3 / Plan / van de Waterpass geleegen / even boven de Zuyder Voorstad / van Batavia.

Number 3 / Plan / of the Waterpas situated / just above the Southern Suburb / of Batavia.

Schaalstok van Twintig Rynl. Roeden = [ca. 1 : 300].
Scale-bar of *Twintig Rynl. Roeden* = [approximately 1 : 300].

1 kaart + 3 profielen : ms op papier, gekleurd, 52,5 x 101,5 cm.
1 map + 3 profiles : ms on paper, coloured, 52.5 x 101.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [onder de titel] een legenda bij de letters A t/m E :
Explanations: [below the title] a key to the letters A to E :

A. De Soldatenwagt.
B. D' Oude geconserveerde Batterij.
C. De Nieuwgemaakte Punten.
D. De Groote Water Bak.

De bocht in de Tjiliwoeng op de zuidpunt van de latere zuider voorstad, van waar in 1648 de aanleg van Bingams Gracht begon en later de molens waren gevestigd, was in de aanvangsjaren van de Compagnie in Jacatra de plaats waar drinkwater voor de schepen werd ingenomen en stond daarom vanouds bekend als de Waterplaats. Dit punt was in 1656 tijdens de oorlog met Bantam al versterkt met de redoute Batenburg (zie blad 202 e.v.), die als zodanig echter niet lang in gebruik bleef en na de komst van de compagnies kruitmolens aan de Molenvliet de functie kreeg van buskruitmagazijn. Tijdens de Chinese opstand van 1740-1743 werd hier opnieuw een kleine versterking aangelegd, een rondeel pal aan de Molenvliet, die uiteindelijk in 1757 werd uitgebreid tot het veel grotere driehoekige fort dat op deze plattegrond van C.A. von Luepken of een van zijn assistenten is afgebeeld. Zijn benoeming van de sterkte als Waterpas is evenwel niet juist; de officiële naam was Grietenburg, naar Margaretha of Grietje Mossel, dochter van gouverneur-generaal Jacob Mossel (1750-1761), maar de gangbare aanduiding bleef Waterplaats. Van hier werd ook in de latere compagniestijd nog altijd 'vers' drinkwater naar de stad en de schepen aangevoerd, vanaf 1743 via de waterleiding naar het Stadhuisplein, het Kasteel en het oostelijke havenhoofd waarvan het plan al is getekend in de plattegrond van ca. 1730 op blad 108. Johannes Rach heeft het fortje Waterplaats of Grietenburg afgebeeld in de tekening gereproduceerd op blad 200 boven.

In the initial years of the Company's presence in Jacatra, the bend in the Ciliwung at the southern corner of what was to become the southern suburb, from where the construction of *Binghams Gracht* was commenced in 1648 and where later the mills were located, was the place were drinking water for the ships was collected. It was consequently known as the *Waterplaats* (Water Place). In 1656, during the war with Bantam, this place was defended by the redoubt *Batenburg* (see sheet 202 *et seq.*), which however remained not long in use in this capacity and after the Company powder-mills were built on the *Molenvliet* acquired the function of the gunpowder magazine. Another small fortification was erected here during the Chinese rebellion of 1740-1743, a roundel directly on the *Molenvliet*, which eventually was extended to the much larger, triangular fort which is depicted on this ground plan by C.A. von Luepken or one of his assistants. His reference to this defence work as the *Waterpas* is incorrect; its official name was *Grietenburg*, named after Margaretha or Grietje Mossel, the daughter of Governor-General Jacob Mossel (1750-1761), but in common parlance it remained the *Waterplaats*. Even in the later Company period, 'fresh' drinking water was collected here to be transported to the city and the ships. After 1743 this was effectuated via the conduit to the *Stadhuisplein*, the Castle and eastern harbour mole, of which the project plan is shown in the town plan of c. 1730 on sheet 108. Johannes Rach has depicted the fort *Waterplaats* or *Grietenburg* in the drawing reproduced on sheet 200 above.

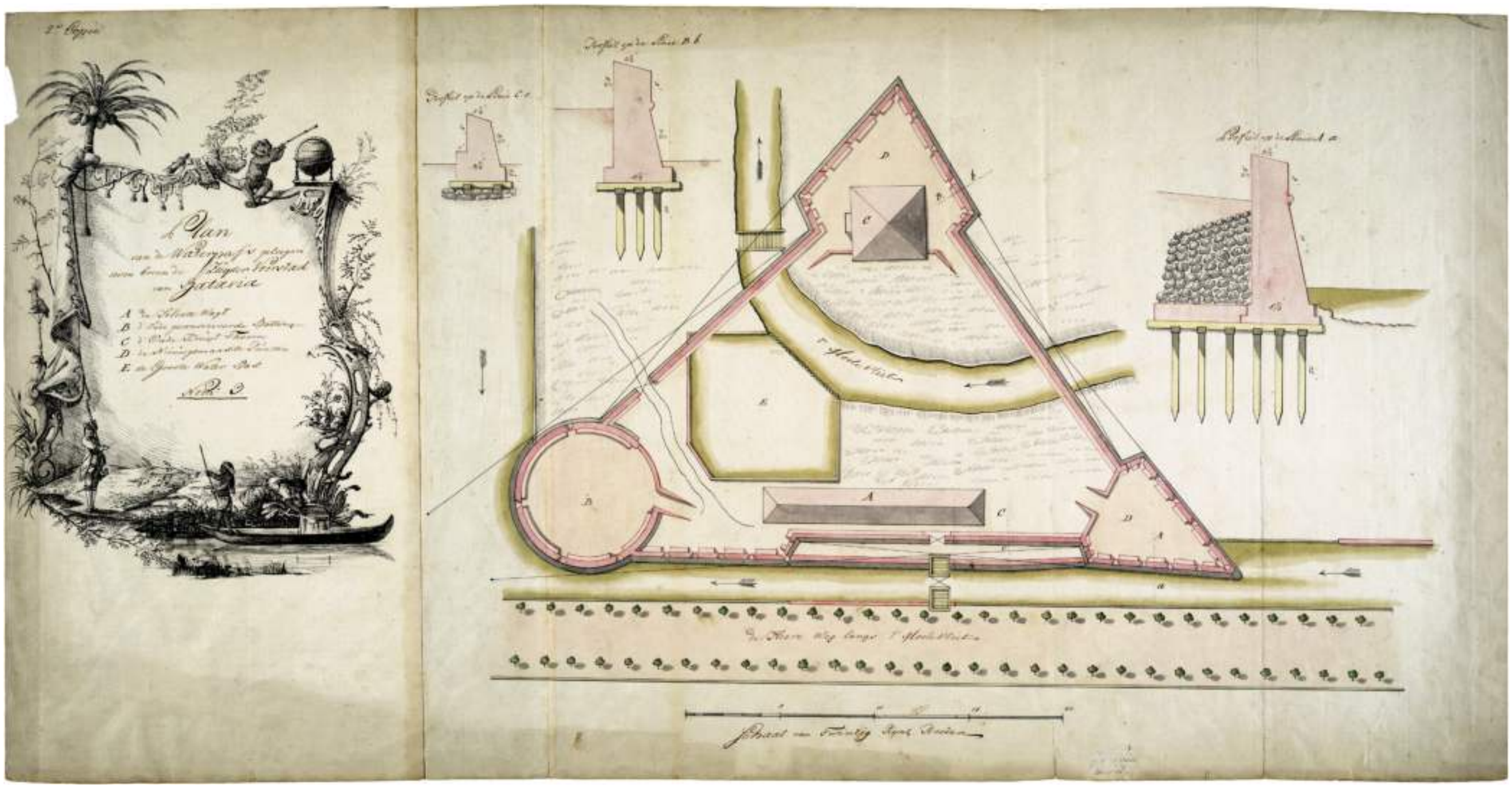

boven / above:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, BW 36.

[Johannes Rach, 1772-1775] :

Het Gezigt van de Post de Waaterplaats met desselfs gezigt van de / Kruijmoolens van de Rijwegt af te zien eve Buijten Batavia.

View of Waterplaats Fort with its view of the / Gunpowder Mills as seen from the Road just Outside Batavia.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

Johannes Rach kijkt hier vanaf de rijweg langs de Molenvliet in noordoostelijke richting op het fortje, met op de voorgrond rechts de overtoom en op de achtergrond enkele van de molens. Links gaat de weg door naar de zuider voorstad. Zie ook de plattegrond van C.A. von Luepken op blad 199 onder. De Nationale Bibliotheek van Indonesië bezit een tweede versie van deze voorstelling onder nummer A 15; een derde bevindt zich in de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam onder nummer NG-400-H.

Here Johannes Rach was looking from the carriageway along the *Molenvliet* in a north-easterly direction towards the small fort, with in the right foreground the portage for boats and in the background several of the mills. On the left the road continues on to the southern suburb. See also the ground plan by C.A. von Luepken on sheet 199 below. The National Library of Indonesia possesses a second version of this representation (A 15); a third is in the collection of the *Rijksmuseum Amsterdam* (NG-400-H).

Wester voorstad. Van Batavia's zuider voorstad zelf, die overigens tot laat in de compagniestijd een landelijk karakter behield, zijn geen afzonderlijke manuscriptkaarten uit de zeventiende en achttiende eeuw beschikbaar. Hetzelfde geldt in hoofdzaak ook voor de wester en de ooster voorstad, die echter wel vrij gedetailleerd voorkomen op de overzichtskaarten op respectievelijk de bladen 216-217 en 234. Aan detailplattegronden staan alleen met betrekking tot de wester voorstad enkele kadastrale kaartjes ter beschikking, die hierna zijn gereproduceerd op de bladen 200 onder en 201.

Western suburb. Of the southern suburb proper, which in fact retained a rural character until late in the Company period, there are no separate manuscript maps dating from either the seventeenth or the eighteenth century available. In principle, the same can be said about the western and eastern suburbs, which do, however, appear in a fairly detailed reproduction on the overview maps on sheets 216-217 and 234 respectively. The only detailed ground plans available pertaining to the western suburb are a few small cadastral plans, which are reproduced on sheets 200 below and 201.

onder / below:

Nationaal Archief, 4.VELH 452.18.

[Anoniem, 1689-1709] :
[Anonymous, 1689-1709] :

N. 18. / Zeeker Stuk Comp:s Land geleegen een wynig bewesten deese Stadt / ande Noord Zyde vande Amanus Gragt, thans beb:t met / een woonhuys van steen envoorts van hout met eene groote / Planke School.

N. 18. / A Certain Plot of Company Land situated a little to the west of this City / on the North Side of the Amanusgracht, now built on with / a house made of brick and also of wood and with a large / School built of Planks.

Schaalstok van Vyff Rhynl. Roeden = [ca. 1 : 160].
Scale-bar of *Vyff Rhynl. Roeden* = [approximately 1 : 160].

1 kaart : ms op papier, 42,5 x 26,5 cm.
1 map : ms on paper, 42.5 x 26.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Dit kaartje maakt deel uit van de eerder genoemde serie van oorspronkelijk 28 kadastrale kaarten uit de periode 1689-1709; zie blad 194 boven. De afgebeelde compagnieschool met bijgebouwen iets buiten de Utrechtse Poort is dezelfde als die op de tekening van blad 201 boven uit 1740.

This plan is part of the series mentioned earlier of what were originally twenty-eight cadastral maps dating from the period 1689-1709; see sheet 194 above. The Company school with its annexes depicted on it, which was situated a little outside the Utrecht Gate, is the same as that in the drawing of about 1740 on sheet 201 above.